

Երմ ԷՏԷԼ ԵՐՕԲ ԿՈԿ Ե ԼԷԼ ՕՎ ԵԿ՝ԻՏ ԵԿԵ ՎԷԼ Կ՛ՍՄ ԱՆՅ

Օբ Կոկ Ե ԼԷԼ ՆԱ ԷԼ ԼՈՒԿ ԵՑԻ ԼԷԼ ԿՈՆ ԵՄ ԵԿԵ ՆՈՆ յՈՂ ԻՆ ԻՎԼ ԿՈՒԼԻՍ. ԼՈՒԿ ԻՆ ՕԲԻ Ա ՏԵԿՐ ԿՈԿ ԷՏ, ԳԵԿՈՒ ԼԻ Բ՛ԻՄ ՔՈՒԼ ԱԲ -Լ՛ՕԲ ԱՄԱՆԻ ՄԱՄՆ Ե ԿՈԿՈԲԱ. ԵՍՍՈՒ ԿՐԻՏ ԵՐՕԲ ԱՄԱՆԻ ՄԱՄՆ Ա ԵԿԵ ԼՈՒԿ ՆՈՆ ԱԲ ԵՄ Ա, Լ՛ՕՏԱՐ “ԲԷՂ ԵԿԵ ԵՍՍՈՒ ԿՈԿ, ԿԵ ԿԵՂՄ ՆՍՂ ՕԲ ԵՄ ԵՂՂ ԵՂՂ ԻԳՂ ԼԵՂՂ Ա ԵԿԵ ՆՅԱՄ ՕՐ ԻՄ՛Ն ԱԲՐ Ա” Ե ԼՈՎ ԱԿՐ (ՕԲ ԿՈԿ 1.1-2). ՕԲ ԿՈԿ Ե ԼԷԼ ԱԲ ԵՄ, ԼՈՒԿ ԱՄ ԴԱԴ ԵՄ ԷՏԷԼ Ա ԵՑԻ ԵՄԱ ԵԿԵ ԿՈԿ ԼԷԼ ԵԼԷԼ ԵԿԵ -Լ՛ՕՐ ԱՄԱՆԻ ՄԱՄՆ -Ն՛ԻՄՆ -Լ՛ՕՐԿ ՎՍՍ ՆԱ Ե ՆՍՂ Ա ԵՐՕԴԱԴ ԱԲ (ՕԲ ԿՈԿ 1.8). ՎԷԼ Բ՛ԷԿՆ ԵՍՍՈՒ ԵՑԻ ԵՄԱ ԿՈԿ Ա ԼՈՒԿ ԵՐՕԲ ԱՄԱՆԻ ՄԱՄՆ Ա ԵԿԵ ՆՈՆ ԱԲ ԵՄ, ԵՂՂ ՎԷԼ Բ՛ԷԿՆ ԱԲՂ ԼԱԼԱ ԵՑԻ ԵՄԱ ԿՈԿ Ա ՕԲ ԿՈԿ Ե ԼԷԼ ԱԲ ԵՄ.

ՕԲ ԿՈԿ Ե ԼԷԼ ԱԲ ԵՄ, ԱՄԱՆԻ ՕՎՐ Ա ԲԱԲՂ ԵՐԵԲ ԲԷՂ ԷՏ. ԵՐՄ ԷՏԷԼ Ա ՕԲ ԻՆ ԵՐՕԲ ԱՄԱՆԻ ԵՄԻՍԷԼ Ա ԵՐՕՐԱՂՆ, ԵԲ ԵԳԵԼ ԵՄ Ա ԵԿԵ ՎԷԼ Բ՛ԻԳՂ ՏԵԿՐ ՆՍՂ ԱԲ ԵՄ, ԳՐԵԿԷԼ Ե ՆՍՂ ԵՄ յՈՂ ԷՏԷԼ Ա ԵՐՕՐԱՂՆ, -Լ՛ՕԲ -Լ՛ՕԿ ԵՏԻՈՒԲԻ ԻՅ Ա, ԵՂՂ -Լ՛ՕԿ ՐՈՄ ԲՈԲՈՒ ԿԵՂԻ ԵԿ՛ԷԼ ԵԲ ԳԵԼ ԵԿ՛ԷՍ ՎՍՍ ՆԱ ՆԻՄՍՄ ԷՏ ԱԲ ԵՄ. ՎԷԼ ՕԲ ԱՄԱՆԻ ՄԱՄՆ Ա Ե ԿՈԿՈԲԱ ՕԿ ԵԳՂ ԼԷԼ ԵՂՂ ԱԲ, ՎԷԼ ՕԲ ՏՈԲ ԷԼ ԵՄ, ԵՂՂ ՕԿ ԱՍՍ, ԱՆ ՕԼ ԱՍՍ, ԵԲ ԵՄ ԵՐՕՎ ԲԵԲՄ ԱՍՍ. ԱՍՍ Ա ԲԷՂ ԵԿԵ ԱՄԱՆԻ ՄԱՄՆ Ա ԵՐ Ա, ԱԳՂ ԲԵԲ ԵԳՂ ՕՎ Ե ԼՈՎ ԵԲ, ԿՈՒ ԼԻԿՐ ԵԳՂՄ ԵԲՄ; ՏԱԿՐ ՆՈՆՈՒ ԱԳՂ Ա ԵԿԵ ԵԳՂՄ ԵԲՄ Ա Բ՛ԻՂՐ ԵՐՄ ԷՏԷԼ Ա ԳԵՐԵ.

ՕԲ ԿՈԿ Ե ԼԷԼ ԱԲ ԵՄ, ԱԳՂ ՆՈՆՈՒ ՕԲ ԵՐՄ ԷՏԷԼ Ա ԼՈՎ, ԵՂՂ ԵՐՄ ԷՏԷԼ Ա ԴԱԴ ԷԼ ՕՎ ՆՈՆՈՒ ԷԼ ԵՑԻ յՈՒՆ Ա Ե ԴՈԳՂՆ ԵՑԻ. ԵԿԵ -ԼԻ ԲԻ ԴԱԴ ԵՄԻՍԷԼ ՕԴԱԴ Ա, -ԼԻ Բ՛ԷԼՍ ՕԿՄ -ԼԻ ԿԵՂՄ ԵԿԵ ԵՍՍՈՒ ԷԼ ՕԼ Ա ԼԷԼ ԿՈԿՈԲԱ ՕԲ ՕՎԻ

ab ab eci neny eke iy, etɲ l'el Mesi a. Agɲ a eke am igɲ sɛkp nuɲ a, -li bi dad wɛl eke Nyam el ɛɲɲ a eke -n'am ɔl es sɛɲɲ a fɛɲ ke -li k'ɛɲnm a. -N'am dad ɔlu a eke Nyam ɔny abusu eke k'ewlm ke ɔny ɛɲɲ oc es agɲ ec'abu ɛm.

Kin low ligbɛl a eke wɛl ayal ow e low Ob Kok e lɛl ɛm a: ke ɛl kretien a, ow it ke ɛlum Jwifel ec'ol ab ee? Nuɲ ɔb ɛm a, ɛrm ɛsɛl a ɔny tutr na, kɔ Abɲ Lala ayal ɔɲ ɛl eke Amani Mamn a agɲ a fɛɲ eci, ɛb ir ɛɲɲ ɛɲɲ a fɛɲ eci. Eke -n'ɔnyɲ ɔw a -l'ɛkan a, ɛrm ɛsɛl a ɛɲɲ eb eke agɲ a ek'elm Jwifel ke ub Jesu nawrɛ a eci likr es ubr a elm lɛc ɛm, ow itm eke -li k'ɛlum Jwifel eci sol a fɛɲ.

ɛrm es Pɔl ec'ɛrm a e liy a tasi el: ke l'ɔb Amani Mamn e kokoba l'ok agɲ ek'elm Jwifel a. Lɛl na am dad in eci sakp nyahan a ec'usu im owi a ek'ow ɛm li sigm Nyamel es Azi wus af lele Grɛs wus af ab a e low.

ɛrm ɛsɛl ec'Abɲ Lala e wɛl ɛwar

¹ ɛɲɲ gbɛl Teofil, ɛm eci lɛl krɛkrɛ ab ɛm, † mi dad ɔw a fɛɲ eke Jesu kok, ke yɛgm nuɲ ɔb ɛm etɲ ² tonɲ igɲ lɛɲɲ a eke Nyam oc im'n afr a. Gbuɲ ke l'uyu afr a, agɲ a eke li sɔsum l'ot ɛsɛ ɛrm ɛsɛl af a, n'ɔɲ wɛl sol Abɲ Lala ec'abusu ɛm. ³ Tasi ɛm a, in e luw a e jam a, l'ɛlu sos ɔkm li yɛgm in ec'ɛrm ɛsɛl a sakp ɛɲɲ ɛɲɲ ɛm eke n'anɲ owr. Sɛɲɲ ekɲ yony etɲ eke l'ɛlu sos ɔkm li yɛgm wɛl, ke li dad wɛl Nyam e gbɛɲgbi usu a ec'odad.

† **1:1** *lɛl krɛkrɛ ab ɛm*: Luk eci lɛl krɛkrɛ eke nɔn a el Luk ec'Amani Mamn a. (ɛkn Luk 1.1-4). Ob Kok ɛsɛl e lɛl na anake el Luk eci lɛl yony ɛm eke nɔn na.

⁴ Լըցյո նյամ, eke n'am ij ob wəl ab a, l'ijl wəl neny nine: «Kì kpabr es Jerusalem e lís, kò ànñn low a ek'em Էs ɛwar ɔny a, ob ap a eke mi dad ɔny ow e low a ec'eku em: † ⁵ Jan ok agñ mij nuñ mij em, kò ɔny, ləցյո təl em, wəl b'ow ok ɔny mij nuñ Abñ Lala em.» †

Jesu am uyu afr

⁶ Էրմ ɛsəl a ek'elul Jesu em a ibrm'n nine: «Էs Կոտոկո, kò ləցյո na em anake b'ow ɛwl sigm Israel ec'es ɛw ab es ab ee?» † ⁷ Jesu dad el nine: «Ow elm ɔny itmn eke k'uwɾ səցյո a lele wanci ab ab e low any, kò em Էs bəbm ɛw es in obi ec'abusu em. ⁸ Gbəkɔ ɔny b'ow ɛñan ləc nyam ləցյո a ek'Abñ Lala b'ow us ɔny es nuñ af a. Էտյո ɔny b'ow eel em ec'adañku, dadɾ em ec'odad Jerusalem, Jude e wus a nimum af lele Samari ab, toñ okr wus e nuñ.» †

⁹ Eke li dad ów amua uwɾ ke -n'am ləɾ ow a, Jesu am uyu afr, ɛտյո jru ow ɛdñn el any. ¹⁰ Eke ɛրմ ɛsəl a ec'any a kòkñ afr cə ke -n'am ləɾ yogñ a eke Jesu am uyu im a, kpəkñ agñ yony eke sus mob efu anñ el any af ¹¹ ɛտյո dad el nine: «Galile ec'agñ, bla sosiem ɛտյո iymn es anja am ləɛɾ afr ee? Jesu na eke ñgboñ ɔny ec'araññ aam afr a, b'ow ɛwl mɛny ow eel a cə eke ɛkan in n'aam a.»

Matias usɾ Judas usu

† **1:4** Էկն Luk 24.49. † **1:5** Էկն Matie 3.11; Mark 1.8; Luk 3.16; Jan 1.33. † **1:6** Էsɛ Jwifəl fəñ af, ɛրմ ɛsəl a am eku eke Mesi a ki sɔց el Rom eci gbɾe ijr ab em, ke l'ɛwl li sigm Israel ec'es ɛw ab es ɛsɛ David lele Salomɔ ab e ləցյո em ec'ab af. † **1:8** Էկն Matie 28.19; Mark 16.15; Luk 24.47-48.

12 Sica erm esel a anj lafeny eke wel b'esa Olivie lafeny a ogn, etj ewl meny ow Jerusalem. Lafeny a, banj a e saw ce ow anj: yogj lele banj ab ab kilo nyam ce. † 13 Eke -l'owr -l'okr Jerusalem a, -l'uyu -n'im el afr a eke -li b'anj sejn fej a. Kin erm esel a ek'anj yogj a ec'en: Pier, Jan, Jak lele Andre ab, Filip lele Toma ab, Bartelemi lele Matie ab, Jak ek'el Alfe jim, Simo eb dogjn es lele Jud ek'el Jak jim ab. 14 El lele oyoa a lele Jesu lis Mari lele Jesu lisijimel ab ab sejn fej -li b'as luku usu nyam -ni njjn Nyam.

15 Sejn ab em e nyam em, omn esel ek'otu eke k'ij agj ekj nohon as luku. Pier igb el ec'aranj etj dad el nine: 16 «Agj lisijimel, ow it eke yec'a ek'Abj Lala dad Nyam e Lel em a k'iy neny. L'ikj anym l'ecr David em, l'ewar Judas eke nyimn agj a ek'edjn Jesu a e lis e low. 17 Ke Judas yeji, ey erm esel ab em e nyam ek'in yeji ony in eci juma. 18 Etj in eci low njn e li kok a eci labm eke wel sog'r ab em, l'ol ogm nyam, etj yogj n'anj afr l'ey wus nun njn l'ob lok es etj in e sugj a fej ok okm. 19 Jerusalem ec'agj a fej iri low na, ow sosisem el ec'abr ab em -l'esa ogm a "Akeldama", ek'el nyandre em "Mebl ec'ogm". 20 Etj Selu e lel ab em kin yec'eke wel non: *Ke in ec'el a eru es ofr; ke egn kaka k'irm em.* Etj emeny wel non: *Ke egn ejeci usr'r usu in eci juma ab em.* † 21-22 Ow sosisem, ow akpl ek'egj nyam k'ow akr ey af ij Es Kotoko Jesu e luw em anj igb a e danju. Ke egn a el agj a eke b'anj ey ab sejn fej, usu a fej

† 1:12 *Kilo nyam ce:usu im eci sofu eke Jwifel ec'ol a edj on agj nenejn eci.* † 1:20 Selu 69.25; 109.8.

eke s'ec Es Kotoko Jesu ab a ec'egh nyam, legu a etu eke Jan ok'r mij nuu a tonu ke ignu legu a eke n'ngbon ey ec'aranu n'im afr a.»

²³ Wel ok agu yony ukm el ec'aranu: Josef eke wel b'eshu Barsabas ke wel b'ok en es Justus, lele Matias ab. ²⁴ Etu dedeku a nimum nuu Nyam dad ninu: «Es Kotoko, u eke uw agu feu ec'erm ab any a, yegu ey el yony na em ec'egh eke solum oc ²⁵ eke k'el erm es, ke idr juma a eke Judas ignu elu es im usu a ek'el in ec'a.» ²⁶ -Li kok solum oc etu ow ey Matias af; etu l'ey erm esel lew nyam a ec'eb ab em.

2

Umn esel a etu Abi Lala

¹ Eke Pantekot ec'es gbegbu e legu ow a, umn esel a feu as luku usu nyam. ² Kpru em, likekr ligbel nyam anu afr ow. Likekr a anu ese lf ligbel eke b'elu ab af, etu ow eb aku a nimum eke -n'anu a. ³ Kpeku -l'ekn mob ek'anu ese sanm al af eke ok ukm; -li kpakpab es etu -n'im -li sisig es egu nyam nyam e nuu af. ⁴ Kpeku Abi Lala iy el feu em, etu -n'am dad odad sebr ejec'em ese elel eke Abi Lala am nu el eke -li ki dad ab af.

⁵ Ke Jwifel ek'anu susu susu a ow ir Jerusalem; -l'el Nyam nuu ignu esel tasi. ⁶ Eke likekr a iku wel iri a, -l'uru es -l'ow -l'as luku. El feu low am at el sel afu es, anke el em ec'egh feu am iri umn esel a dad odad in ec'eb ab em. ⁷ El feu low am iti el any etu am inu el sos em. -N'am dad -l'ese: «Agu amua feu ek'am dad sodad a, ku -l'elm Galile ec'agu ee? ⁸ Etu sica ayaf etu

ony ec'ey egn a lel ey ɔyɔw ab ab b'ow ɔb em e
kokoba,

ony eci ngbafre a b'ow ekan nun em,
etɛɛ ony ec'agn esu a b'ow ekn ów memn erur
em.

¹⁸ Ee, seɛɛ amua em, mi b'ow m'ɔmun em ec'Abɛɛ
ab es

em eci juma kok esel a lele juma kok lisel ab ab
af,

etɛɛ -li b'ow -l'ɔb em e kokoba.

¹⁹ Mi b'ow mi kok ów eɛɛɛ nɔnɔ afr,
etɛɛ mi b'ow mi kok meny ewr owi nɔnɔ wus aɲa.
Mebl, al, lele mregbn eke anɲ esɛ jru af b'ow anɲ
em,

²⁰ ligbn b'ow irmn in ec'afɛɛ a,
etɛɛ awl b'ow ebl es kondonɛ esɛ mebl af,
gbunɲ ke Es Kɔtɔkɔ e lɛɛɛɛ a ów, anyɛɛɛ e lɛɛɛɛ
ligbel a.

²¹ Etɛɛ egn kaka feɛɛ eke b'ow esɛɛ Es Kɔtɔkɔ e nin
a, b'ow eɲɛɛ sel. †

²² Israel ec'agn, ìɛɛɛɛ lɔru es irir low a eke
m'am m'ow mi dad a: Nyam yeɛɛɛ ony eke n'ɔɲ
Nasarɛt e Jesu in eci abusu a. Nawre em a, Nyam
ɛcr in em kok sakrowa nɔnɔ ony ec'araɲɛɛ, li kok
ów eɛɛɛɛ nɔnɔ eke b'iti any, lele meny ewr owi
ab; ony uwr any yeɛɛɛ. ²³ Egn ikɛɛ na, wɛl elu'l es
ɔɲ ony esɛ elɛl eke Nyam tutr ke ikɛɛ anym bebm
ow e low ew es ab af. Etɛɛ ony, ibir ir olikɛɛ af
eke ɔɲɛɛ agɛɛ ek'uwm Nyam any a ew'r ab em.

† ²⁴ Gbeɛɛ Nyam igbm'n luw em, n'ony l'oc ow
es luw e gbre ijr ab em, anɲke ow itm eke luw

† **2:21** Joel 3.1-5, Septant em ec'odad eke wɛl oc. † **2:23** Ekn
Matie 27.35; Mark 15.24; Luk 23.33; Jan 19.18.

ec'abusu a k'ucu ɔny'n es. † 25 Tasi em a, kin yec'eke David dad in e lís:

Seɣɣ fɛɣ m'am ɛkn Ɛs Kɔtɔkɔ em ec'any af, n'ann'm saw yec'ɛtɣ ke mi kí mumum.

26 Na sosiem, em ec'erm sos em am inɣn, ɛtɣ em e nɛny am ɛɣɣ ehe ec'ɛj.

Ɛtɣ uwɔmu em yeɣi,

em e sos meɣl a b'ow ɛru es am ɔmn low.

27 Nawre tasi, k'ow igɣm ɛlum im es ɔɣnes baɣn, k'ow yeɣm ɣ e libɔwi mamn e sos

meɣl a ugɣm es uwɔmu em.

28 N, yeɣm'm sebr a eke bi nyimn ɛɣɣ sel ɛɣn em a,

ɛtɣ ɣ e sos eke b'ow ɛlu ɔkm em ec'any af a, b'ow ɔɣ'm sos em inɣn. †

29 Agɣ lisijimɛl, abusu ɛru'm es eke mi ki dad ɔny lala em ɛy lagɣ David e lís e low. L'uw, wɛl oc'r es ɛtɣ in ec'uwɔmu a yeɣɛnyna yeɣi anɣ ɛy ogɣ aɣa. 30 Gbɛkɔ l'el kokoba ɔb es ɛtɣ l'uw any eke Nyam *ij nɛny ɛwar ir ek'in ec'alaw ab em ɛɣɣ nyam b'ow usr'r usu el ɛb ɛbu.* † 31 David ikɣ anym ɛkn low a eke b'ow ɛy a, ɛtɣ ow sosiem li dad

Mesi ec'uwɔmu em anɣ igb a e low nine: *Wɛl igɣm ɛlum'n es ɔɣnes baɣn, ɛtɣ in e sos meɣl a ugɣm es uwɔmu em.* † 32 Jesu na eke m'am dad in e low a, Nyam igbm'n agɣ ek'uw ab em, ɛtɣ ɛy fɛɣ s'ij ow e danɣku. 33 Sica, wɛl igbl'l ogɣ Nyam e lidr abu af, † ɛtɣ Ɛs em n'ɛɣn Abɣ Lala a eke

† 2:24 Ɛkn Matie 28.5; Mark 16.6; Luk 24.5. † 2:28 Selu 16.8-11, Septant em ec'odad eke wɛl oc. † 2:30 Selu 132.11; bɛbm 2 Samiel 7.12-13. † 2:31 Selu 16.10. † 2:33 *wɛl igbl'l ogɣ Nyam e lidr abu af*:odad na Grɛk em a, wɛl ɔtu ek'itɣn ɛjɛc'em dad ɛsɛ Nyam e lidr abu a ɔny igbl'l ogɣ.

wel ewar ow e low a, etɲ n'ɔmun es ey af. Ow e low anake am ekan, ke am irir a. ³⁴ Tasi em a, David in obi l'uyum afr, gbekɔ li dad nine:

Es Kɔtɔkɔ Nyam dad em Es Kɔtɔkɔ nine:

“Òw sig es em e lidr abu af,

³⁵ tonɲ bake m'ót ɲ ec'efnu m'ok ɲ ec'akr ew a.”

†

³⁶ Sica ow it eke Israel ec'agɲ fɛɲ k'uw any tasi eke Jesu a ek'ewr olikɲ af a cɛ anake Nyam oc ew Kɔtɔkɔ lele Mesi ab a.»

Agɲ fandi nyahan obn ɔmn esel a

³⁷ Eke agɲ a iri sodad amua a, ow ey el sos em nɔnɔ. -L'ibrm Pier lele erm esel likpr ab ab nine: «Agɲ lisijimɛl, ayaf si ki kokr ab ee?» ³⁸ Pier ɔdu eb nine: «Ìtɲnin erm em, ke ɔny em ec'ɛgɲ fɛɲ ɛgɲ eb wel ok'r mij nuɲ Jesu Krist e nin em, yec'etɲ ke Nyam óc ɔny e sikpl a ap ɔny, ke ɛɲan Nyam ec'ob ap a ek'el Abɲ Lala a, ³⁹ anke Nyam ec'ob ek'ewar a, ɔny lele ɔny eyɲɛl ab eci, etɲ ow el agɲ a ek'elm Jwifel a yeji eci, agɲ a fɛɲ eke Es Kɔtɔkɔ Nyam b'ow esɲ a.» ⁴⁰ Emɛny Pier dad el sodad nɔnɔ, ɔm el ów, atr el sos es nine: «Ègɲɲ sel ɛɲɲ a e low ebr, yec'etɲ ke k'ónymn abu eyr esɛ agɲ a ek'irm ab af.» ⁴¹ El em ec'agɲ nɔnɔ ɛgɲ Pier e sodad a eb, etɲ wel ok el mij nuɲ. Lɛgɲ a, agɲ ek'ɔtu eke k'ij agɲ fandi nyahan ow obn el a ek'ɔny ɔmn a.

Agɲ a ek'ɔny ɔmn a ec'ɛb ir

⁴² Sɛgɲ fɛɲ ari at em, -li b'as luku -n'am iri erm esel a e low yɛgm a, -l'ir eb esɛ agɲ lisijimɛl af,

† 2:35 Selu 110.1.

-l'ij ob lofu nyam em, -ni ηοηη Nyam usu nyam. ⁴³ Agη a fηη am οηη Nyam ec'elum, aηke Nyam am εcr erm εsel ab em kok meny εwr ηοηο lele sakrowa ab. ⁴⁴ Agη a fηη ek'οηη οηη a b'okr af ετη η εfr -li bi cεc ob eke -n'οηηη a. ⁴⁵ -Li b'οl η ec'ob eke -n'οηηη a -l'ij ετη ow em ec'os eke -li b'εηη a, -li bi cεc η fηη, εγη εγη ec'es abur ek'οηη a e kokr eci. ⁴⁶ Λεγη nyam nyam fηη, ow όpim, -li b'as luku Nyamel gbη ab em, η ec'akη akη a -li b'ij ob usu nyam ετη ob ij a b'el sos em ηηη em lel erm frοηο em ab. ⁴⁷ -N'am kοkkm Nyam ετη agη a fηη am οηη η ec'erur. Ετη λεγη nyam nyam fηη Es Kοηοkο b'ot agη eke n'am eb l'elu es a, l'ok wη em.

3

Pier lele Jan ab ewlm εγη nyam e bubm es

¹ Λεγη nyam, Pier lele Jan ab aam Nyamel gbη ab em ncebles e wanci nyahan e Nyam ηοηη em. ² Nyamel gbη a e gbugη e lisany nyam eke wη b'εση "Lisany Sobο" a e saw, εγη nyam aηη eke in e mew em ετη bubm es. Λεγη nyam nyam fηη, wη b'oc ow'r sigm'n es yogη, yec'ετη ke l'όtu li sism agη a eke b'ok Nyamel gbη a e gbugη a os. ³ Eke οlu a b'εkn Pier lele Jan ab ek'am ow ok akη a, n'am sism wη ob. ⁴ Pier lele Jan ab ok'r anyamn af, ετη Pier dad'r ninε: «Lεr εy!» ⁵ Εγη a am ηer η gbιy, aηke n'am tutr eke wη b'ow οη'n ob. ⁶ Kο Pier dad'r ninε: «M'οηηηη jεtε, m'οηηηηη sika, kο m'am οη'η yec'a e m'οηηη a: Nasaret e Jesu e nin em, ηgb ke an es.» ⁷ Ετη Pier ucu lidr abu οηη'n, elum'n abu l'ιgb. Kpekη οlu a ec'akr

a lel akr emn em ab ab ok em feŋ; ⁸ l'igb l'us es, n'inym es ceŋ etŋ n'am an es. L'igŋ Pier lele Jan ab l'ey Nyamel gbɛl a e gbugŋ a, n'am an es, n'am igb li sus es etŋ n'am kɔkɔm Nyam. †
⁹ Agŋ a feŋ ekn'n eke n'am an es, ke n'am kɔkɔm Nyam. ¹⁰ Sica eke -l'uwr any eke ow el ɔlu a eke bi sig es Lisany Sobɔ a saw sism ob a, el feŋ ow ew el ernŋ etŋ ow am iti el any yeji, low a ek'ɛŋn ow a sosiem.

Pier ec'odad eke dad Nyamel gbɛl a e gbugŋ a

¹¹ Sica ek'ɛŋn a ɛlum Pier lele Jan ab es a, agŋ a feŋ anŋ low any iti em, etŋ -l'uru es -l'ow -n'ɛŋn wɛl Nyamel gbɛl a eci lef eb usu a ek'ij Salomɔ e nin a. ¹² Eke Pier b'ekn ɛben a, li dad agŋ a nine: «Israel eyŋ, bla sosiem ɛŋn na ec'ewlm a e low am iti ɔny any ee? Kì læɛɛ ɛy ɛben! ɛŋn na, ow elm ɛy obi ec'abusu em, oglog ɛy e Nyam nuŋ igŋ sɛnyŋ em n'anm es, ¹³ kɔ Nyam a ek'el Abraham, Isak lele Jakɔb ab e Nyam, ke el ɛy lagŋɛl e Nyam a, elu in e libɔwi Jesu any ɔkm. ɔny obi a ɔɔl ijr ir es ew ɛsɛl ec'abu em, etŋ igŋn elul il es Pilat ec'any af, ke l'erur eke li k'ɛlu ow es cɛ. ¹⁴ ɔny igŋn ɛŋn Lala a, Nɛnyembri Nyam ɛs a elul es etŋ ibrmn eke Pilat k'ɛlu ɛŋn ibiu ab es ɔŋ ɔny. ¹⁵ Etŋ ibir Sel ɛŋn ec'Idr ɛs a. Gbɛkɔ Nyam igbm'n luw em etŋ s'el ow ec'adanŋku. ¹⁶ ɛŋn na ek'am ekan a, uwr ir any. Jesu e nin a ec'abusu a eke ow em s'ɔny ɔmn a anake ewlm'n a. Jesu em ec'ɔmn a

† **3:8** Lɛŋŋ krɛkrɛ eke ɛŋn na k'ey Nyamel gbɛl a e gbugŋ ana, anŋke Jwifɛl ec'ol a ɛdŋn eke sos ɛyru k'ey Nyamel gbɛl a e gbugŋ a. ɛkn Matie 21.15 lele akr otar ab ab.

eke s'ony a anake ɔŋ eŋŋ na ewl nimum ɔny feŋ ec'any af a.

¹⁷ Gbɛkɔ agŋ lisijimɛl, m'uw any eke ɔny lele ɔny ec'es ɛw ɛsɛl ab ab, ow el low any uwm ɛm e low eke kokr Jesu e lís. ¹⁸ Gbɛkɔ Nyam kok yec'a eke likŋ anym l'ɛwar lɛŋŋ ek'ɛc ab ɛm kokoba ɔb ɛsɛl feŋ e nɛny ɛm a. Li dad eke Mesi a k'ij gbɛ. ¹⁹ Itŋnin ɛrm ɛm gɔŋ, ke ɛwal -lɛɛr Nyam, yec'ɛtŋ ke li tɛtŋ ɔny e sikpl ab es, ²⁰ ɛtŋ Nyam b'ow ɔŋ ɔny sel eb mamn e sɛŋŋ, ɛtŋ li b'ow l'is ɔny Mesi a eke l'ikŋ anym li sɔsum l'oc ɔny ec'a: ke Jesu ana. ²¹ Gbɛkɔ sicaca ɛm a, ow it eke Jesu Krist k'ann afr; toŋ ow ok lɛŋŋ ek'ów a feŋ b'ow ɛwl el owr a. God'ɛtŋ Nyam ɛwar low na in e kokoba ɔb ɛsɛl lala a e nɛny ɛm. ²² Tasi ɛm a, Mois dad ninɛ: *Es Kɔtɔkɔ ɔny e Nyam b'ow ɔŋ ɔny kokoba ɔb ɛs nyam ɛsɛ ɛm af, eke b'ow el ɔny ɛm ec'ɛŋŋ nyam. B'ow irir ów a feŋ eke li b'ow li dad ɔny a.* ²³ ɛtŋ eŋŋ kaka feŋ eke k'ow irim kokoba ɔb ɛs na e low a, wɛl b'ow ogŋ'n Nyam ec'agŋ a ec'araŋŋ ke wɛl íbi'r.† ²⁴ ɛtŋ kokoba ɔb ɛsɛl a feŋ eke Samiɛl e lɛŋŋ ɛm ɛtŋ dad ów toŋ ke igŋ yɛfɛnyna a, eŋŋ eŋŋ dad ów amua eke am ɛy sɛŋŋ amua ɛm a e low. ²⁵ Low a eke Nyam ɛcr kokoba ɔb ɛsɛl ɛm ɛwar a el ɔny eci, ɛtŋ ɔny yɛji annŋ sinm a eke Nyam kok ɔny lagŋɛl ab a ɛm, lɛŋŋ a eke li dad Abraham ninɛ: *Ny ec'alaw ɛm m'ow m'ɛcr m'ɛdŋ eb eb a feŋ ek'annŋ wus na a ɔwrɔ.†* ²⁶ ɛtŋ ɔny sosiɛm Nyam sɔsum in e libowi oc, ɛtŋ l'ikŋ anym l'oc n'ɔŋ ɔny. L'ɛrm ow ow ow eke ow k'ɛdŋ ɔny ɔwrɔ, ɛtŋ li b'ow n'ɔŋ ɔny ɛm

† 3:23 Ol ɔkn 18.15,18,19. † 3:25 Nun ɔb 22.18.

ec'egh nyam nyam igh in ec'ow enuh kok a elu es.»

4

Wel ot Pier lele Jan ab im Sanedren ec'any af

¹ Eke Pier lele Jan ab odad anη nenym am dad agη a, egb waw esel, Nyamel gbēl a ec'osu esel ec'egh ligbēl a, lele Sadusiēl ab ow eηn ēl. ² Erm am ebl ēl nōnō eke erm esel yony a am yegm agη a low, ke am dad ēl Jesu e luw em ek'igb a e low, ke ow em am ij neny eke agη eke in b'uw a yeji in otu eke in k'igb luw em. ³ -N'ony Pier lele Jan ab, etη -l'ot -n'im -l'ok wel sobel em ton lēgη eny, anke lēgη ler im nōnō. ⁴ Eβen yeji, agη a ek'iri erm esel a ec'amani a e nōnō gbēl ub nawrē, etη ow ōη ōmn esel a e neny a obn ton otu ek'ij agη fandi yen.

⁵ Eke lēgη eny akr af a, Jwifel ec'es ew esel, agη ekpekp lele ol e low yegm esel ab ab as luku Jerusalem. ⁶ Agη a ek'anη ēl em a el: egb waw es ligbēl An, Kayif, Jan, Alesandr lel egb waw es ligbēl a ec'agη a fēη ab. ⁷ -N'ōη wel ōny Pier lele Jan ab ow ēl ec'any af etη -l'ibrm wel ninē: «Bwo ec'egh ec'abusu em oglog bwo ec'egh e nin em ewlmn egh na ee?»

⁸ Etη Pier ek'Abη Lala iy em a dad ēl ninē: «Eβ ec'es ew esel lele agη ekpekp ab, ⁹ yefeny na wel am ibrm ey low, low nimamn eke si kok s'ōη egh nyam eke bubm es a sosiem, etη wel am ibrm ey elel ek'egh ikη na k'ewl a e low. ¹⁰ Eē, ōny fēη ow it eke k'uwr any, ke Israel eyη fēη yeji úw any: ek'egh na inym ōny es any af sos tuotuo ab,

ke Jesu Krist, Nasaret iy a e nin a ec'abusu em. Ewr ir olikη af kō Nyam igbm'n agη ek'uw ab em. ¹¹ Jesu el εγη a eke Nyam Lel dad in e low nine: *Lebn a eke ɔny, êl us εσεl, waal εlul es a εwl el êl lɔy em e lebn tasi.*† ¹² In em ce anake s'otu eke si k'εηη sel a, aηke wus na nimum af, Nyam ɔom agη εγη ejeci kaka ek'in em si k'εηη sel.»

¹³ Sanedren ec'agη a low am iti any, aηke -n'am εkn elel eke Pier lele Jan ab am dad odad erm susu em a, ετη ow am ok el es sos em eke ow el agη nεne ce eke wewrm low yej'a. ετη -l'uw wel any eke wel b'any Jesu ab. ¹⁴ Gbeko, eke -n'am εkn εγη a ek'ewl inym el es saw a, Sanedren ec'agη a εknm low eke ki dad. ¹⁵ Ow sosome, -n'ɔη wel ok ɔkm luku as usu a ετη el ɔfr -n'am bebmn ów. ¹⁶ -N'am dadarir -l'εse: «Ke sica bla lowi si ki kok agη amua ab ee? Tasi em a, Jerusalem ec'agη a feη uw any tasi ek'ow el el -li kokr akrowa na; si k'otum s'εgbrm kaka. ¹⁷ Gbeko, ke low na ec'amani a kí cεcrm es dedeku ab em feη a; s'ók el erηη lokm s'εδηη el yec'ετη ke -li ki dadmn εγη kaka feη odad Jesu e nin em.»

¹⁸ Eke -li bebmn ów a uwr a, -l'εση Pier lele Jan ab ετη -l'ijl wel neny, -l'εδηη wel eke wel kí dadm Jesu e nin a ec'odad, yegam agη Jesu e lís e low kaka feη. ¹⁹ Gbeko Pier lele Jan ab dad el nine: «Jεjr okr ɔny obi em, eke tasi Nyam ec'any af ow el ɔny si k'elum ɔny oglog Nyam si k'elum. ²⁰ Gbeko ey, si k'otum s'ablm neny low yec'eke s'εkn ke s'iri a eci.»

† 4:11 Selu 118.22.

21 Էմենյ Տանեդրեն եւ՛աղն ա օկ ըլ արն լոկմ
 էտն ալ օկ ըլ ԵՏ. -Լ՛էկնմ ըլել ԷԷ -լի կի կօկր ալ
 լօ աղն, անկե զեդեկու ա նիւմ ամ կօկմ Նյամ
 լօ ա ԷԿ՛ԵՅ ա ԷԷ. 22 Էղն ա ԷԷ ԻՆ ԷԷ՛ԵՄԼՄ ա Է լօ
 ԷՄ անյ ԻՏԻ ա, ԻՅ ԷԿՓօ ԷԿն յօնյ Բնն ԵՏ.

Չմն ԵՏԷԼ ա Է Նյամ Ղօղն

23 Կրքեկն ԷԷ ալ ԷԼ ԷԼ ԵՏ ա, Փիւր լեւե յան Բ
 Իմ Էղն ըլ լաւլե՛լ ա, ԷՏն օտար օ՞՞ ա ֆեղ ԷԿ՛ԷԳԲ աւա
 ԵՏԷԼ ԷԷ՛ԵՏ ԷՄ ԵՏԷԼ ա լեւե Էղն ԷԿրքեկր ԲԲ ԲԲ ԲԲ ա Է
 լօ աԿր. 24 ԷԷ -Լ՛Իրիր օճաճ յա ա, յենյ Բօ օԿր ԷՄ,
 Չմն ԵՏԷԼ ա ֆեղ Ղօղն Նյամ ԲԲ յինԷ: «ԵՏ ԷՄ, Ղ
 ԲԲ ԷԷ ԿօԿ Բօ, ԵՄ, օԿԻՅ լեւե օԲ ֆեղ ԷԿ՛ԱՆՂ ըլ ԷՄ
 ԲԲ ԲԲ ա.† 25 Ղ ԲԲ ԷԷԿ ԲԲ Նյամ ԷՄ օՂ ԵՅ լաղն
 ԲԲ ԲԲ ԷԿ՛ԷԼ Ղ Է յա ա ԿօԿ ԵՏ ա ԲԲ ԲԲ ԷՏԷ:
 Կօ ԲԲ ԲԲ ԷԲ ԷԲ ԷԷ՛ԱՂն ԲԲ ԷՄ լիԷԿր ԲԲ ԵՅ
 ԷԷ?

ԷԲ ԷՅՂ ա ԲԲ ԷՄ ԷԷ՛ԱՏր Կօ օ՞՞ ԷԼ օԲր օԲր!

26 ԵՄ ԷԷ՛ԷԲ ԷԲԸ ա ԲԲԲՄ ԲԲ ԲԲ օԿր ԷԷ
 ԷՏն ԵՏ ԷՄ ԵՏԷԼ օԿր Բօ ԲԲ ԷՄ ԻՄ Նյամ լե՛լ
 ԻՆ Է ՄԵՏԻ ԲԲ ԲԲ ԲԲ. †

27 ՆաւրԷ տա՛ս, ԷԲ յա ԷՄ Էրօճ Անտիպա, Փօն Փիլատ,
 ԷՏն Էղն լե՛լ ԻսրաԷլ ԷԷ՛ԱՂն ԲԲ ԲԲ օԿր Բօ օԿր ԵՅՅ
 ԷԿ՛ԷԼ Ղ Է լիԲօ՞՞ լալա ա ԷԷ ԲԲԲՄ օԷ ա ԲԲ. † 28 Օ՞՞
 օՂ -լի կօԿ օ՞՞ ա ֆեղ ԷԷ Ղ ԷԷ՛ԱԲԸՍԸ ԷՄ լեւե Ղ
 ԷԷ՛ԷՐԸՐ ԷՄ ԲԲ ԷԿն ԲԲԲՄ ԷՄ ԵՏ ա ԲԲ ԲԲ.
 29 ՏիԷ ԷՏ ԿօԷԿօ, ԷԷԿն ԷԼ Է ԳԲր Է -Ն՛ԱՄ օԷ ԷԷ
 -լի կ՛ԻՅ ԵՅ ա, ԷԷ օՂն Ղ ԷԷ՛ՕԲօ՞՞ ա ԲԲԲ Ղ ԷԷ՛օճաճ
 ա լօԿմ ԲԲԸՄ ԷՄ տա՛ս. 30 ԷԼ Ղ ԷԷ՛ԱԲԸՍԸ ա օԿր
 ԲԲԷ՛ԷՏն ԷԷ ալ ԷՄԼՄ Էղն, կօԿ ԲԲԲԲԲ ԷԷ յենյ
 ԷՄ ԲԲ Ղ Է լիԲօ՞՞ լալա ԵՅՅ Է յին ԷՄ.»

† 4:24 ՉԿմ ՕԿ 20.11; Տելու 146.6. † 4:26 Տելու 2.1-2, Տեպտան ԷՄ
 ԷԷ՛օճաճ ալ օԷ. † 4:27 ԷԿն Լուկ 23.7-11.

³¹ Eke -ni ñoñan Nyam uwr a, yogñ a eke -l'asr luku a umu. El feñ Abñ Lala iy el em etñ sica -n'am dad Nyam ec'odad a erm susu em.

Ɔmn esel a ec'eb ir usu nyam

³² Ɔmn esel a feñ okr af tasi, erm em lele ów tutr em ab. El em ec'egñ kaka esme in ec'ob ek'in ɔny a, in sɔny ce eci, kɔ el ɔfr em a, ob feñ eke -n'ɔnyñ a el dedeku a feñ ec'ob. † ³³ Abusu ligbel em, erm esel a am ij Es Kɔtɔkɔ Jesu ec'uwɔmu em anñ igb a e dan̄ku, etñ el feñ Nyam am edñ el ɔwrɔ nɔnɔ. ³⁴⁻³⁵ El em ec'egñ kaka ɔnym ob kaka ec'es abur. Tasi em a, agñ a feñ ek'ɔny sɔgm oglog mel a b'ɔl ij, etñ b'eb ow ec'os eke b'anñ em ey ɔkm a ow ɔñ erm esel a, etñ wel bi cec os a egñ egñ ec'es abur ek'ɔny a eci.

³⁶ Kin low any ɔkññ nyam: ign nyam anñ eke wel b'esñ Josef, ke erm esel a ign'n nin af Barnabas. (Ow e nyandre el "egñ eke b'atr egñ sos es".) L'el Levi ec'eb em ec'egñ eke wel ew Sivr. ³⁷ N'ɔny ɔgm nyam eke l'ɔl l'ij, etñ l'oc ow ec'os a l'is erm esel a.

5

Ananias lele Safira ab

¹ Gbekɔ ign nyam eke wel b'esñ Ananias, lele ey Safira ab, ñeny af okr em, ɔl el ec'ɔgm nyam ij. ² -L'iririr ey ab etñ ɔgm a eke l'ɔl l'ij a, l'ubr ow ec'os ab es, etñ l'oc likpr a n'im n'ɔñ erm esel a. Li dad wel eke os a feñ ce ana. ³ Kɔ Pier dad'r ninε: «Ananias, bla sosiem etñ Satan ɔtu ey'ñ erm em, ɔny yadñ ɔñ Abñ Lala etñ edññ ɔgm a

† 4:32 Bèbmn Ob Kok 2.44-45.

ek'ol ij a ec'os a e likpr ew es ee? ⁴ Gbuñ ke ol
 ogm a ij a, ow el η eci, etñ ek'ol ij a yeji ow ec'os
 a el η eci, kō yadñ ee? Ayaf etñ ony tutr kok low
 akpasu na ee? Ow elm agñ onym yadñ oom, kō
 Nyam.» ⁵ Eke Ananias iri sodad amua a, l'ey wus
 etñ l'uw. Agñ a feñ ek'iri low na a ernñ ligbel am
 ony. ⁶ Ngbafrē oto ow oc sos megl a wiwrm gbad
 ab etñ im oc es.

⁷ Eke wanci nyahan εc a, Ananias e yow a
 ek'uwm low a ek'ey ab any a ow ey akñ. ⁸ Pier
 ibrm'n ninε: «Dàd'm o! Ony ec'ogm a ek'ool ijr
 a ec'os a e neny a, ow ow el na cε ee?» Etñ l'odu
 l'eb ninε: «Eε, ow e neny a cε ana.» ⁹ Etñ Pier
 dad'r ninε: «Ayaf tasi otur okar neny af η lel acñ
 ab εbmn Nyam ec'Abñ ab ee? Kin, agñ a ek'oc
 acñ es a ow ign lisany, etñ η yeji -li b'ow -l'oc
 -n'im'η.» ¹⁰ Wanci ab af cε l'ey wus Pier ec'akr
 esr a etñ l'uw. Ngbafrē oto a ok akñ etñ εkn'n
 eke l'uw; -l'oc ow -n'im etñ -l'oc ow es εc eci saw
 yogñ. ¹¹ Sica Nyamel nimum lel agñ a feñ ek'iri
 ów amua a ernñ ligbel am ony.

Εrm εsel a e meny ewr owi e kok

¹² Erm εsel a am kok meny ewr lele low any iti
 owi nono gbēl ab bieku a ec'arañ. Omn εsel a
 feñ b'as luku Nyamel gbēl a e lεf eb usu a ek'ij
 Salomō e nin a. ¹³ Egn ejeci kaka égnm owm eym
 el em; ke agñ a b'aw el nono cε. ¹⁴ Kō agñ nono
 gbēl, egn lel oyow ab, am ub εs Kōtokō nawre etñ
 -n'am eny, ¹⁵ toñ wel am ot ólu yeji ow εberñ em,
 érum el es faja em oglog sogo af yec'etñ ke ba
 Pier b'ubr εc a, ke in e low a écr el em ec'agñ abi
 ka af. ¹⁶ Agñ nono am anñ Jerusalem eci banñ

saw saw ab em ow; -li b'ism ólu lel agñ ek'ony abñ enñ ab, etñ el feñ -li b'ewl.

¹⁷ Ow sosiem, egb waw es ligbel a lel agñ a feñ ek'anñ in ab, ke el Sadusiél ec'ogog ec'agñ a, erm esel a e low òny el nyamn eyr afñ es toñ batñ -l'egñ -l'eb eke -li ki kok ow e low. ¹⁸ -N'òñ wél òny erm esel a ok dedeku feñ eci sobel ab em. ¹⁹ Gbekò ncok em, Es Kòtokò ec'afr erm es nyam ow fig sobel a e masany a, òny erm esel a ok òkm etñ dad el nine: ²⁰ «Ìmn Nyamel gbél a e gbugñ a, ke óbr sel eññ owr a e kokoba okr bieku a nimum.» ²¹ Erm esel a elum etñ ibribr fafa, igb im Nyamel gbél a e gbugñ a am yegm agñ low.

Eke egb waw es ligbel a lel agñ a feñ ek'anñ in ab a ow a, -l'as Sanedren ek'el Jwifél ec'ów bebém esel a feñ luku, etñ -l'erm Nyamel gbél a ec'abu af esel a eke k'im sobel ab em esñ erm esel a ow. ²² Kò eke -n'imn -l'okr sobel ab em a, -n'ehnm erm esel a. -L'ewl mēny -l'ow -n'òñ Sanedren ec'agñ a amani; ²³ -li dad nine: «Eke s'im a, s'ekn sobel a ek'abl anñ tin, ke usu òsu esel a inym es lisany, egn egn ec'usu a ek'it a. Kò eke si fig masany a, s'ehnm egn kaka lokm yogñ.»

²⁴ Eke Nyamel gbél a eci abu af esel a ec'es ew es a lel egb waw esel egbél a ec'es ew esel ab ab iri amani na a, -l'uwm low yec'eke -li ki tutr ab any, etñ -n'am ibrm low yec'ek'eññ erm esel a.

²⁵ Kò egn nyam anñ ow etñ dad el nine: «Ìrir ò! Agñ a ek'ònyñ okr sobel em a anñ Nyamel gbél a e gbugñ a, etñ -n'am yegm bieku a low yogñ.»

²⁶ Kpekñ abu af esel a ec'es ew es a lele in ec'agñ

ab ab im ετη ot erm esel a ow. Gbεkɔ -l'εwm lεc em, anke -n'am uru eke bieku a ki wɔwl el mebn.

Wεl ɔny erm esel a im Sanedren ec'agn a ec'any af

²⁷ Sica eke -l'otr wεl -l'owr a, -l'ot wεl -n'im Sanedren ec'agn a ec'any af, ετη egb waw εs ligbel a am bibrm el ów. ²⁸ Li dad wεl ninε: «Ey, s'εδηη ɔny kponη kponη kponη eke kí yεgamn agη low εγη na e nin em. Kɔ kin, ɔmunin ɔny e low yεgm ab es Jerusalem ec'εb a nimum em ετη am ocr in e luw a e low εwr ey af.» † ²⁹ Kɔ Pier lel erm esel beb ab ab dad ninε: «Ow it eke si k'elum Nyam, kɔ ow elm agη. ³⁰ ɔny, εwr Jesu olikη af, ibir ir, kɔ ey lagηel e Nyam a igbm'n luw em. ³¹ Nyam ɔny igbl'l oγη in e lidr abu af ετη εw'r Es εw Es lele Sɔg Es ab, yec'ετη ke ow ɔη Israel eyη abusu itηη erm em, ke εηη el e sikpl a ec'oc ap. ³² Ey, s'ij ów amua e danku, ey lel Abη Lala a eke Nyam ɔη agη a eke b'ɔny in ec'elum ab ab.»

³³ Eke Sanedren ec'agn a iri sodad amua a, erm ebl el afηη es, ετη -n'am erur eke -li k'ibi erm esel a. ³⁴ Gbεkɔ el em a, Farisi nyam anη eke wεl b'εση Gamaliel, † ol e low yεgm εs ligbel eke dedeku a b'elum. L'igb Sanedren ec'agn a ec'araηη ετη l'ibrm eke wεl k'ɔη erm esel a ok ɔkm tεl ye; ³⁵ ετη li dad wεl ninε: «Israel ec'agn, low yec'εke b'ow kokr agη amua na a, εwr ow e low erm. ³⁶ ɔkan eke ow ibnm yeji, ετη Tedas

† **5:28** Εkn Matie 27.25. † **5:34** Gamaliel el Jwifel ec'ol e low yεgm esel ab em ec'εγη ligbel nyam. L'el Sanedren ec'agn ab em e nyam, ετη in ec'agn eke li yεgm low ab em e nyam el Pol (Ob Kok 22.3).

ey okm am ocr in sosi any es ligbel, etj agj eke k'ij agj duw im ejn'n. Kɔ eke wel ibi'r a, agj a fej ek'us'r jam a ɔmu es, etj el e low a yeji oc es. ³⁷ In e jam a, agj awl e lakpo ab af, Judas Galile iy a ey okm, etj agj nɔnɔ us'r jam. Kɔ in yeji, eke wel ibi'r a, agj a fej ek'us'r jam a ɔmu es. ³⁸ Ow sosiem a, m'am dad ɔny, k'usr agj amua e low jam ij, kɔ elul el es -n'im. Eke el e low a lel el e juma ab ab el agj em eci, ow b'ow oc es. ³⁹ Gbekɔ ek'ow el Nyam em eci tasi, k'ɔtumn ɔnymn njnmmn. Ewr erm ke ow k'elm Nyam ognmn ar!»

Sanedren ec'agj a ejj Gamaliel ec'odad a eb. ⁴⁰ -L'ewl -l'esj erm esel a ow, -n'ɔj wel ɔr wel etj -l'ijl wel neny eke wel ki dadm odad Jesu e nin em ij, etj -li wal -l'ok wel es. ⁴¹ Erm esel a ok okm Sanedren ec'agj a ec'aranj sos em inj em, anke Nyam ekn eke -l'el agj ek'it eke wel k'ijr gbre Jesu e nin a sosiem. ⁴² Etj sejn fej, Nyamel gbɛl a e gbugj a lel akj akj ab, abu anj el em -n'am yegm agj low etj -n'am ɔb Mesi a ek'el Jesu a ec'Amani Mamn a e kokoba.

6

Wel ɔsum agj lɔbj ot eke k'elum erm esel a abu

¹ Lɛgj ab em eke jam esel a e neny a am bobn a, el em eci Jwifel eke b'ɛbr Grɛk a am ebl erm ok el a eke b'ɛbr Ebre ab af, dad eke wɛ'n ɛwm el ec'enjyow a e low any eke ow'n bi sig ob cɛc

e wanci a. † ² Erm esel lew yony a as jam esel a nimum luku etɲ dad el ninɛ: «Ow ebam eke si k'ew Nyam ec'odad a e dad es, ke s'am ekn ob ij e cɛc owi. ³ Ow sosiɛm agɲ lisijimɛl, sɔsumn ɔny ec'araɲn a agɲ amamn lɔbɲ ek'Abɲ Lala lele sɛwr ab iy em gbɔɲ otr, ke s'óc juma ikɲ na e low s'abul el. ⁴ Ow b'ow ɔɲ ey abusu ke s'úcu Nyam ɲɔɲn lele Nyam odad dad ab e low s'ony es s'am kok.»

⁵ Jam esel a nimum eɲɲ low a eb, etɲ kin agɲ a eke -li sɔsumn -l'otr a ec'en: Etien ek'ɔmn lel Abɲ Lala ab iy em gbɔɲ, Filip, Prokɔr, Nikanɔr, Timɔ, Parmenas lele Nikola ek'el Antioɔ eb em ec'ɛɲɲ, ke lɛɲɲ ek'ɛc ab em eɲɲ Jwifel e Nyam nuɲ igɲ a e low eb a. ⁶ Sica -l'ot -li yeɲm wɛl erm esel a etɲ -l'at wɛl abu nuɲ -ni ɲɔɲn Nyam -n'ɔɲ wɛl.

⁷ Nyam ec'odad a am eb es, jam esel a am bobn nɔnɔ Jerusalem eb em, etɲ egb waw esel nɔnɔ am ɔny ɔmn Jesu em.

Etien ec'ony owi

⁸ Etien eke Nyam ec'ɔwrɔ lele lɛc ab iy em gbɔɲ a, am kok low any iti owi lele meny ewr eɲɲ ab eb eyɲ a ec'araɲn. ⁹ Nyam nuɲ igɲ usu a eke wɛl b'ɛsɲ “Madu e wɛl eb elu es” ec'agɲ nyam nyam am atar ów es Etien ab. -L'el Jwifel ek'anɲ

† **6:1** Madu ɔkr em yogɲ etɲ, Jwifel a cɛc sakp yony: 1) agɲ eke irm Israel wus af ke b'ɛbr Grɛk ek'el el ec'ɛbr e wɛl ew el ow em a; 2) agɲ ek'ir Israel wus af ke b'ɛbr Ebre. Agɲ sakp yony mum eci tutr a lele eb ir ab ab ókrm af. Agɲ a eke ir etu eb a el eci susu em b'ɛwl ow ir Israel aɲke Jwifel b'erur eke wɛl k'oc im oc el es Israel wus af. -Li b'uw -l'igɲ el ec'ɔyɔw a -l'ok es. Ow anake Jerusalem, eɲnyɔw nɔnɔ anɲ eke b'ɛbr Grɛk a.

Siren eb em, Alesandri eb em, Silisi wus af lele Azi wus af ab ec'agñ ek'ir Jerusalem. ¹⁰ -L'otumn -l'akamn ow es ów es atar ab em, anke n'am dad ów Abñ Lala e sewr a ek'am òñ'n ab em. ¹¹ Ow sosiem, -l'ub agñ abu es, yec'etñ ke agñ a dád ese: «S'iri -li dad ów -l'obr Mois lele Nyam ab any!» † ¹² Nene em anake -n'am ok dedeku a, agñ ekpekp a lele ol e low yegm esel ab ab al lokm a. -L'okr Etien es, -n'ony ow etñ -l'oc -n'im ow Sanedren ec'agñ a ec'any af. ¹³ -L'ot agñ ek'am ij danke yadñ em ok Etien af a yeji -l'ow, etñ -n'am dad -l'ese: «Egñ na, wanci kpañ neny b'ann'n em n'am dad ów enun l'ok ey e Nyamel gbél lala na lele Mois ec'ol ab ab af! ¹⁴ S'iri li dad eke Nasaret e Jesu in b'ow in bubm ey e Nyamel gbél na in ok, ke ow'n titñ eb ir a eke Mois in òñ ey a.» ¹⁵ Agñ a feñ ek'ann Sanedren e luku as ab em a am ler Etien gbiy etñ -l'ekn eke ow ec'any a ann ese afr erm es ec'any ab af.

7

Etien ec'odad e dad

¹ Egb waw es ligbel a ibrm Etien nine: «Ów amua eke wel am dad ñ e lís a, kò nawre ee?» ² Etien odu eb dad nine: «Agñ lisijimel lel agñ esel ab, igññ loru es irir: eke ey lagñ Abraham ann Mesopotami wus af a, gbuñ eke li k'im l'ir Aran a, anygbel e Nyam elu sos okm yegm'n. ³ Li dad ow nine: “Ngboñ ñ ec'eb na lele ñ ec'eb na em ab, ke ím eb a eke mi b'ow m'okññ abu ab em!”†

† **6:11** Bèbmñ Matie 26.59-61; Mark 14.55-58. † **7:3** Èkn Nun Òb 12.1.

4 Ow sosiem Abraham ηgbonη Kalde eyη ec'eb ab em etη im ir Aran. Sica eke es uw oc es a, Nyam oc ow'r eb na em eke iir lεgη na em a. 5 Eb na em, Nyam ɔɔm Abraham usu kaka, l'ubrm usu logli yeji n'ɔɔm ow; gbεkɔ Nyam ij neny eke b'ow oc wus a nimum ɔη'n, ke in ec'alaw a eke b'ow anη in em ok ɔkm a, el yeji idr wus a. Ke lεgη ab em a, Abraham ɔnym iy kaka. † 6 Kin yec'eke Nyam dad'r: *"N ec'alaw b'ow ir etu eb, etη yogη -li b'ow -l'el madu wεl ijr el gbre tonη akpo duw. 7 Gbεkɔ eb a eke η ec'alaw a b'ow el madu el ec'abu em a, mi b'ow mi jej el e low m'ok. Ow e jam a, -li b'ow -l'igb yogη ke -l'ow -l'igh'm nunη anη na."*† 8 Etη Nyam kok sinm na Abraham ab ek'ow e meny εwr el likr es ubr. Ow em Abraham ubr jim Isak likr es eke l'ew ow ba ow b'ij segη niwn a; eben neny nyam Isak yeji bubr Jakob likr es, etη Jakob yeji bubr jimel ek'el ey lagηel lεw yony a ekr es.

† 9 Sica ey lagηel ɔnyn Josef nyamn eyr, etη -l'ɔl -l'ij ow eke ow k'el adu Ejipt. Gbεkɔ Nyam anη in ab; 10 l'eb l'elu ow es gbre fεη em. N'ɔη ow nunη em ɔny etη Faraɔn ek'el Ejipt ec'eb ebu a ec'any af, l'akpal ow. Faraɔn εw Josef Ejipt eb a lel in ec'akη a ec'ob fεη ab ec'es εw es. 11 Lek ligbel ey Ejipt eb em lele Kana eb em ab. Ow ɔη gbre am afηn es, etη ey lagηel εηnm ob kaka eke k'ij. 12 Eke Jakob iri ek'ob ij anη Ejipt a, l'erm jimel ek'el ey lagηel a im akp nyam. 13 Sica eke -n'imn sakp yony em a, Josef okm sos ɔkm

† 7:5 Akɔ 4: εkn Nunη ɔb 11.31; 12.4. Akɔ 5: εkn Nunη ɔb 17.8.

† 7:7 Nunη ɔb 15.13-14; ɔkm Ok 3.12. † 7:8 εkn Nunη ɔb 17.10-14; 21.4.

lisijimel a uw'r any, etɲ ow ɔɲ Faraɔn uw Josef ec'agɲ ab any. ¹⁴ Etɲ Josef ɔɲ wɛl im oc es Jakɔb lel in ec'agɲ a fɛɲ ek'ij agɲ ekɲ nyahan agɲ lɛw yen a ow. ¹⁵ Jakɔb ow ir Ejipt toɲ uw yogɲ, ey lagɲel a yeji. ¹⁶ Wɛl ot el e sos megl a im Sikem, etɲ uwomu a ek'Abraham ɔl os em Amɔr jimel ec'abu em Sikem baɲɲ a wɛl ot el es. †

¹⁷ Sica eke lɛɲɲ ow titm eke Nyam ki kok ów a fɛɲ eke l'ɛwar Abraham a, ey ec'agɲ a am eny bobɲ Ejipt eb ab em. ¹⁸ Etɲ eb ebu ejeci nyam eke uwm Josef any a, ey ɔkm am nyimɲ eb a. ¹⁹ Eb ebu na ɛju ey ec'agɲ a etɲ ɔɲɲɲ ey lagɲel milɔlu, ɔɲɲ el lɛc em -li digɲ el ec'ey meny nɛnym -l'ok es eke k'uw. † ²⁰ Lɛɲɲ ab em anake wɛl ew Mois a; l'el iy ek'akpl ke Nyam erur. Wɛl gbagbl'l es ec'akɲ a toɲ awl nyahan. ²¹ Sica eke wɛl igɲ elu'l es a, Faraɔn jɔw a oc'r etɲ gbagbl'l ɛsɛ in ec'iy lokm af. † ²² Ow ɔɲ Mois uw Ejipt eyɲ e low fɛɲ any, etɲ l'el ɛɲɲ gbawru odad ebl em lel ów kok em ab.

²³ Eke Mois ɔɲɲ akpo ekɲ yony a, l'erur eke li k'im l'ɛkn Israel eyɲ ek'el in ec'ɛbr ec'agɲ a. ²⁴ L'ɛkn Ejipt iy nyam ek'am ɔɲɲɲ Israel iy nyam milɔlu; l'eb ow ec'usu a eke li ki dogɲɲ ow, etɲ low a eke li ki kok l'ɔbar any ab em l'ibi Ejipt iy a. ²⁵ Li tutr eke lisijimel Israel eyɲ a b'ow iri eke

† **7:16** Akr 9: ɛkn Nuɲ ɔb 37.11,28; 39.2,21. Akr 10: ɛkn Nuɲ ɔb 41.39-41. Akr 11: ɛkn Nuɲ ɔb 41.57; 42.1-2. Akr 13: ɛkn Nuɲ ɔb 45.1,16. Akr 14: ɛkn Nuɲ ɔb 45.9-10, 17-18; *agɲ ekɲ nyahan agɲ lɛw yen*: Nuɲ ɔb 46.27, Septant em ec'odad wɛl oc. Akr 15: ɛkn Nuɲ ɔb 46.1-7; 49.33. Akr 16: ɛkn Nuɲ ɔb 23.3-16; 33.19; 50.7-13; Joswe 24.32. † **7:19** Akr 17-18: ɔkm Ok 1.7-8; Akr 19: ɛkn ɔkm Ok 1.10,11,22. † **7:21** ɛkn ɔkm Ok 2.3-10.

Nyam am ow ecr in em eb elu el es, kɔ -l'irim eβen. ²⁶ Eke legɲ eny a, Mois uyum Israel eyɲ yony ek'am oɲɲ mum ab, etɲ l'erur eke li k'ony l'okr wɛl em. Li dad wɛl ninɛ: "Em lawlɛl, ɔny agɲ lisijimɛl ɔfr eel, bla sosisem etɲ am ɔnyanin milɔlu ee?" ²⁷ Kɔ egɲ nyam a ek'am ɔnyn lawl a milɔlu a itr Mois etɲ dad'r ninɛ: "*Kɔ η, bwo ew'η ese ey ec'es ew es af, ese ey e jej ok es af ee?*" ²⁸ *Am erur eke k'ibi'm ese elel eke efi ce, ibi Ejipt iy ab af ee?*" ²⁹ Eke Mois iri sodad amua a, l'uru es n'im l'ir Madian etɲ l'ew ey yony yogɲ. †

³⁰ Eke akpo ekɲ yony ec'a, loj a e titm Sinayi lafeny ab em, afr erm es nyam yegm Mois sos, duw luku ek'am iri al ab em. ³¹ Eke Mois ekɲ eβen a, ow ew'r any iti. Gbɛkɔ eke l'erur e li k'eri n'im li titm ke l'ɛkn a, l'iri Es Kɔtɔkɔ e lebl ek'am dad'r ese: ³² "*M'el alagɲɛl e Nyam, Abraham, Isak lele Jakɔb ab e Nyam.*" Mois ernɲ am ɔny ufɲ etɲ ɔtum igblm any oɲɲ. ³³ Etɲ Es Kɔtɔkɔ dad'r ninɛ: "*ɔny η eci cɔkrukɔ a ot es akr em, anke usu a ek'inym es a, usu lala.*" ³⁴ *M'ekɲ em ec'agɲ a e gbre ek'am ij Ejipt a, m'iri el e sɔmu ikɲ a etɲ m'us es eke mi ki sɔg el. Ɔw, ke sica m'erm'ɲ Ejipt.*" †

³⁵ Mois nyam a ce eke Israel eyɲ oɲɲ ke dad'r ninɛ: "*Bwo ec'egɲ ew'η ese ey ec'es ew es lele ey e jej ok es af a,*"† in ce Nyam erm'n ese es ew es lele sɔg es af, afr erm es a eke elu sos ɔkm yegm'n duw luku ab em a ec'abu elum em. ³⁶ Mois anake ɔny Israel eyɲ ok ɔkm Ejipt, low any iti owi lele

† **7:29** Akr 23-29: Ɔkm Ok 2.11-15, 21-22; 18.3-4. † **7:34** Akr 30 toɲ 34: Ɔkm Ok 3.1-10. † **7:35** Ɔkm Ok 2.14.

mēny ɛwr owi e li kok ɛb ab ɛm, Okij Ebl a ogɲ a lele loj ab ɛm eke -n'anɲn toɲ ij akpo ekɲ yony a. † ³⁷ Ɛmēny Moīs na ɛɛ anake dad Israel ɛyɲ nɲɛ: “*Nyam b'ow awoɲ ɔnykokobaɔb ɛs nyam ɛsɛ ɛm afɛke b'ow el ɔny ɛc'agɲ ab ɛm ɛc'ɛgɲ nyam.*”
³⁸ Eke Israel ɛyɲ as luku loj a, Moīs anake anɲ ɛy lagɲɛl lele afr ɛrm ɛs a eke am dad'r odad Sinayi lafeny af a ɛc'araɲn a; ɛɲɲ l'eb sel ɛɲn e sodad Nyam ogɲ l'ow n'ɔɲ ɛy. †

³⁹ Gbɛkɔ ɛy lagɲɛl ɛgɲm ɔnym in ɛc'elum; -l'igɲ ow ɛɲɲ -l'erur eke -li k'ɛwl mēny -n'im Ejipt. ⁴⁰ -Li dad Arɔn nɲɛ: “*Kòk sinyam eke b'an ɛs ɛy ɛc'any af ɔɲ ɛy, kɔ Moīs ek'ɔny ok ɛy ɔkm Ejipt a, s'uwm low yec'ɛke ɛɲn'n ab any.*” ⁴¹ -Li kok id ewli ɛsɛ nyàm af ɛɲɲ -li waw ɛgb -n'ɔɲ ow, -li gbɛgbl ɛs nyàm na ek'el obi -li kokr a eci. † ⁴² Nyam ɔny nyamn oc el ɛs af ɛɲɲ ɛgb el ɛs -l'igɲ afr e mílél nɲɲ, ɛsɛ elɛl eke wɛl nɔn kokoba ɔb ɛsɛl e lɛl ɛm ab af:

Israel ɛyɲ, tasi, ɛm apr'm mindey lele segb waw ɛjɛc'ab

loj a eke anɲn toɲ ow ij akpo ekɲ yony ab ee?

⁴³ Njaɲ! Gbɛkɔ abur ɔny e nyàm Molɔk eci nɲɲ igɲ êl a

lele ɔny e lél nyàm Refan e mēny ɛwr ab ab owr, ekɲ ɛm nyàm amua eke kokr eke k'igɲn nɲɲ a.

† **7:36** Akr 35: Ɔkm Ok 2.14. Akr 36: Ɔkm Ok 7.3; 14.21; Awl 14.33. † **7:37** ɛsɛ ɛm af: odad na Grek ɛm a, wɛl ɔtu ek'itɲɲ ɛjɛc'ɛm dad ɛsɛ ɛsɛ elɛl eke l'ɛrm im ab af. Ol Ɔkn 18.15-18. † **7:38** Ɣkn Ɔkm Ok 19.1-20.17; Ol Ɔkn 5.1-33. † **7:41** Akr 39: ɛkn Awl 14.3; Akr 40: Ɔkm Ok 32.1; Akr 41: Ɔkm Ok 32.2-6.

Na sosisem anake mi b'ow m'ewl ony madu okr em,

usu eke ibn akm Babilon. †

44 Gbad em êl a eke sinm a e lel anη em a, ey lagηel onym ab loj a. Wel us'r kpe kpe kpe ese elel eke Nyam yegmn Mois ab af. 45 Gbad em êl ikη na wel oc'r onη ey a ek'usr ey lagηel usu a; -l'oc ab -n'im legη ab em eke Joswe am nyimn el a. Nyam ogη eb eb a ek'anη el anym a, etη -l'eb seb a. Êl a gbε anη tonη ignη David e legη em a.

† 46 David eηn bibm Nyam ec'any af etη l'ibrm ow abusu eke li k'us êl nyam n'onη Jakob e Nyam a. † 47 Gbeko, Salomō anake us êl a. † 48 Ke Afr Kpekpe e Nyam a írm mel ek'agη ec'abu b'us ab em, ese elel eke kokoba ob es a dad ab af:

49 Nyam dad nine: "Afr el em ec'eb ir usu, etη wus el em ec'akr es ok usu.

Bogη ec'êl tasi otur eke k'usr onη'm ee?

Bogη ogη tasi m'otu eke mi k'ir ee?

50 Etη ko ow elm em obi mi kokm mob amua feη ee?" †

51 Ony agη és efuu ek'onη ec'erm lel oru ab babl Nyam ec'esη a e lís; seηη feη am atarir Abη Lala ab ce! Ony anηn ese ony lagηel ab af! 52 Bogη eci

† 7:43 Akr 42 tonη 43: Amos 5.25-27, Septant em ec'odad wel oc. *Molok*: Amori eyη e nyàm eke Nyam ifn akm sinyam a feη. In eci nuη ignη ab em li b'ibrm eke wel k'oc etuey wawr egb onη'n (Ob Ap 18.21; 20.2-5; 1 Êb Ebu 11.7; 2 Êb Ebu 23.10; Jeremi 32.35). *Refan*: nyàm sig nyam eke wel b'ignη nuη ese lél ligbel nyam Saturn ec'es ew es af. † 7:45 Êkn Okm Ok 25.9,40; Joswe 3.14-17. † 7:46 *Jakob e Nyam*: Ob Kok eci silél esig oglog em a *Jakob ec'alaw*. 2 Samiel 7.1-16; 1 Ów e Wel Non 17.1-14. † 7:47 Êkn 1 Êb Ebu 6.1-38; Ów e Wel Non 3.1-17. † 7:50 Esayi 66.1-2.

kokoba ɔb ɛs ɔny lagnɛl ijrm gbre ee? -L'ibi agɛ a ek'ɔb ɛl Nɛny Nyam ɛs nyam coco a eke k'ow a e kokoba a; ɛtɛ sica in anake ɔny ɛjur ir ke ibir ir a. † ⁵³ ɔny eke Nyam ɛcr in ec'afr ɛrm ɛsɛl ab ɛm ɔɲ ɔny in ec'ol a, † ɔny, ɛluamn ol ikɲ na!»

Etien e luw owi

⁵⁴ Sanedrɛn ec'agɛ a ɛrm ebl afɛɲ es sodad amua eke -l'irir a sosiɛm, ɛtɛ -n'am sasagr an ɛm -l'ok Etien af. ⁵⁵ Kɔ ek'Abɲ Lala iy'r ɛm a, n'am lɛr afr; ɛtɛ l'ɛkn Nyam ec'anygbɛl a lele Jesu ek'inym es Nyam e lidr abu af ab. ⁵⁶ Li dad ninɛ: «Èkan, m'am ɛkn afr eke fig lele ɛɲɛ ec'Iy ek'inym es Nyam e lidr abu af ab.»

⁵⁷ Eke -li b'iri ɛbɛn a, -li babl ɔru es ɛtɛ -n'am babarm. ɛl fɛɲ -l'ok Etien af, ⁵⁸ -l'ɔdu -l'ɛlu ow ɔkm baɲn a, ɛtɛ -n'am ɔr ow mebn ɛm eke -li k'ibi ow. Adanƙu a ok ɛl e mob sus ɛm ab es ɲgbafre nyam eke wɛl b'ɛsɲ Sol a ec'anym eke k'ɔsu. ⁵⁹ Eke wɛl am ɔr'r mebn ɛm a, Etien am ɲɔɲɲ Nyam ɛsɛ: «ɛs Kɔtɔkɔ Jesu, èb ɛm ec'abɲ a!» ⁶⁰ Ow e jam a, l'ok ɔwrɔkp wus ɛtɛ li barm lebl tuɔtuɔ ɛm ninɛ: «ɛs Kɔtɔkɔ, k'òɲ ɛl -li k'ɛbr ɛm e luw na e ligbow!» † Eke li dad sodad amua ba ow b'uwr a, l'ok sel es.

8

Sɔl am ijr Nyamel gbre

† **7:52** Bèbmn Esayi 63.10; 2 Ów e Wɛl Kok 36.16; Matie 23.31.

† **7:53** Amani Sig ɛm a, ow elm afr ɛrm ɛsɛl e low wɛl dadm (ɔkm Ok 19), kɔ ol e low yɛgm ɛsɛl bɛb e tutr ɛm a, Nyam ec'ol a eke Mois eb Sinayi lafɛny af a, ow el afr ɛrm ɛsɛl ɛm ow ɛcr. Bèbmn Galat 3.19; Ebre 2.2. † **7:60** Bèbmn Luk 23.34.

¹ Sɔl ɛgɛ Etien ec'ibi a e low eb. †

Lɛgɛ a cɛ gbɛ ijɛ ligbɛl ɔbr Nyamel ek'anɛ Jerusalem a. Agɛ a ek'ɔny ɔmn a fɛɛ uru ɔmu es Jude lele Samari ab e wus ab af; ɛɛm ɛsɛl a gbɛ urum es. ² Agɛ ek'ɔny Nyam e muru a oc Etien im oc es ɛtɛ ikɛ in e luw a ec'ɔɛn nɔnɔ. ³ Kɔ Sɔl ek'erur eke ki nɛɛɛ Nyamel a, aam akɛ akɛ ɔny agɛ a fɛɛ ek'ɔny ɔmn a, ɛgɛ lele ɔyɔw ab ok sobel ɛm. †

Filip am ɔb Amani Mamn e kokoba Samari ec'eb ligbɛl ab ɛm

⁴ Sica agɛ a ek'ɔny ɔmn ke ɔmu es a, am ɔb Amani Mamn e kokoba usu a fɛɛ. ⁵ Filip im Samari ec'eb ligbɛl ab ɛm ɛtɛ am dad ɛb ɛyɛ a Mesi a ec'odad. ⁶ Dedeku a nɛny af okr ɛm am ɛw Filip ec'odad a ɛɛm af, aɛke -n'am iri ɛtɛ -n'am ɛkn mɛny ɛwr a eke n'am kok a. ⁷ Tasi ɛm a, abɛ ɛɛɛɛ am babarm ok ɔkm ɔlu nɔnɔ ɛm, ɛtɛ agɛ e bubm es lel akr kɛɛɛ ɛsɛl nɔnɔ ab yeji am ɛwl. ⁸ Ow ɔɛ sos ɛm ijɛn ligbɛl ɛy ɛb ab ɛm.

⁹ Igɛ nyam eke wɛl b'ɛsɛ Simɔ ikɛ anym anɛ baɛɛn a. Li bi kok cam owi ɛtɛ li b'ɔɛ Samari ɛyɛ nimum anɛ low any iti ligbɛl ɛm. Li b'ocr in sosi any ɛs, ¹⁰ ɛtɛ agɛ a fɛɛ, igɛ nɛgbafɛ tɔɛ agɛ ekɛkɛ a b'ɛw in e low ɛɛm af. Wɛl bi dad ɛsɛ: «ɛgɛ na “Nyam ec'abusu”, yec'a eke wɛl b'ɛsɛ “Abusu Ligbɛl a.” » † ¹¹ -Li b'ɛw ow e low ɛɛm af nɔnɔ, aɛke lɛgɛ kɛkɛ ɛtɛ, li kok ɔw any iti owi n'ɔɛ wɛl in e cam owi ab ɛm. ¹² Gbɛkɔ sica

† **8:1** Bɛɛmn Ob Kok 22.20. † **8:3** Bɛɛmn Ob Kok 22.4-5; 26.9-11.

† **8:10** *Abusu Ligbɛl a:* Nyam e nin nyam; agɛ bi tutɛ eke Simɔ el Nyam in obi eke am ɛy ɔkm.

Filip ob el Amani Mamn a, Nyam e gbrenḡbi usu a lele Jesu Krist e nin ab ab e kokoba. Agḡ a feḡ ek'ub nawre a, egḡ lele ɔyow ab, wel ok el mij nun. ¹³ Simo in obi yeji ub nawre etḡ wel ok'r mij nun; li b'annḡ Filip saw etḡ meny ewr egbel a lele sakrowa ab ab eke n'am ekn ow am kok a e low am iti'r any.

¹⁴ Eke erm esel ek'annḡ Jerusalem a iri eke Samari eyḡ egḡ Nyam ec'odad a eb a, -l'erm Pier lele Jan ab im yogḡ. ¹⁵ Eke -n'imn -l'okr yogḡ a, -ni ḡoḡn Nyam agḡ a ek'ub nawre a eci, yec'etḡ ke wel eḡn Abḡ Lala. ¹⁶ Tasi em a, Abḡ Lala k'usm es el em ec'egḡ kaka af; ko mij nun gbɛ wel ok el Es Kotoḡo Jesu e nin em. ¹⁷ Ca Pier lele Jan ab at el abu nun etḡ -n'eḡn Abḡ Lala.

¹⁸ Eke Simo ekn eke erm esel a am at agḡ a ek'ub nawre a abu nun ke -n'am eḡn Abḡ Lala a, n'am ol eke li k'oḡ Pier lele Jan ab os. ¹⁹ N'am dad l'ese: «Em yeji, oḡn'm abusu ikḡ na, yec'etḡ ke egḡ yec'eke mi b'at abu nun a eḡn Abḡ Lala.» ²⁰ Ko Pier dad'r ninɛ: «Ke ḡ ec'os a lele ḡ obi ab uḡḡn es, anke ḡ e tutr em a, wel otu eke k'ol Nyam ec'ob ap a os em! ²¹ Low na otm'ḡ es etḡ ḡ e low yeji anm em, anke ḡ ec'erm a inyam Nyam ec'any af. ²² Igḡ ḡ ec'ow tutr enuḡ a ok es, ke ḡoḡn Es Kotoḡo yec'etḡ ke ek'ow it, l'oc tutr na ek'oḡny a l'ap'ḡ. ²³ Tasi em a, m'am ekn ek'ow tutr lolo iy'ḡ em gbɔḡ etḡ el sikpl ec'adu.» ²⁴ Simo dad Pier lele Jan ab ninɛ: «Oḡny obi ḡoḡan Es Kotoḡo oḡn'm, yec'etḡ ke ow amua feḡ eke dadr a k'eḡnm im.»

²⁵ Sica eke erm esel yony a ij danḡu ke dad Es

Κοτόκο ec'odad a, -l'ewl -n'im Jerusalem. Ejagb eke -l'usr -n'aam a, -l'ob Amani Mamn e kokoba Samari e seb nono em.

Filip lel Etiopi iy ign agbru ab ab

²⁶ Sica Es Κοτόκο ec'afr erm es nyam dad Filip nine: «B'ow immn esr em ec'a, ebr a ek'am usr meny es Jerusalem etη immn Gaza ec'ab af, yec'a ek'ecr loj a.» ²⁷ Κρεκη Filip igb im. Etη ebr ab af, n'ehn ign nyam; ow el Etiopi iy ign agbru nyam, juma es ligbel eke b'osu Etiopi ec'eb eb yow Kandas a ec'ob ony a feη. † L'ow Jerusalem l'ign Nyam nun ²⁸ batη n'am ewl meny n'im in ogn a. Li sig es in e letη a eke gbanjo b'odu ab em n'am awl kokoba ob es Esayi e lel a. ²⁹ Abη Lala dad Filip nine: «Im ton ke titm letη a.»

³⁰ Filip uru es im titm letη a etη iri Etiopi iy a ek'am awl kokoba ob es Esayi e lel a. L'ibrm ow nine: «Kō lel a ek'am awl a ow am ok'η es sos em ee?» ³¹ Ign a odu eb nine: «Ayaf ow otu eke k'ok'm es sos em ek'egη otarm akr okm im ee?» Etη li dad Filip eke k'ey letη ab em ke sig'r es saw. ³² Lel a e n'am awl a el na:

Esε liceb eke wel b'oc im ibi usu af,
 esε licebli eke baram agη a ek'am iri'r
 suw es a ec'any af ab af,
 li dadm low kaka.

† **8:27** Legη ab em, eb nono em agη a eke b'ekn eb ebu a ec'oyow a e līs e low a, wel b'ot el ori ey es yec'etη ke -li k'eruamn oyow amua ab. Jwifel erurm low na. Ol edηn eke agη amua k'ann Jwifel e luku as em (Ol Jkn 23.2). Gbeko Nyam e gbrenjbi usu a ek'am ow ab em, -li b'ow -n'ehn usu. Ekn Esayi 56.3-6.

33 N'ējn ēs etj emeny wel egjm in e low ij a
 ɔɔm'n.

Kɔ bwo b'ow dad in ec'ey ec'odad ee?

Tasi em a, in e sel uwr wus na af.†

34 Iɣj a ibrm Filip nine: «M'am ɣɔjn'η dad'm, kokoba ɔb es a, bwo ec'egj ec'odad n'am dad ee? Kɔ in obi e low oglog egj ejeci e low n'am dad ee?»

35 Filip ɔb nuj odad ikpr na af, etj am otar Jesu ec'Amani Mamn a ec'ow akr ok'r. 36 Eke -n'annj ejagb ab af -n'aam a, -l'ok usu nyam eke mij anj etj igj a dad nine: «Kin mij, bla lowi am edjn'm eke mi k'ok mij nuj ee?» [37 Filip dad'r nine: «Eke ɔny ɔmn η ec'erm fēj em, ɔtu eke k'ok mij nuj.» Etj egj a dad'r nine: «M'ɔny ɔmn eke Jesu Krist el Nyam ec'Iy.»] † 38 Etj n'ɔj lētj a inym es. Filip lele igj ab ab us es mij ab em etj Filip ok'r mij nuj. 39 Eke -n'annj mij ab em -l'okr ɔkm a, kpekj Es Kɔtɔkɔ ec'Abj ɔny Filip oc es etj igj a eknm'n ij; gbekɔ sos em inj em Etiopi iy a eb ejagb aam. 40 Etj kpekj Filip ekn eke ow el Asɔt banj † anake n'annj a, etj n'am ec l'ɔb Amani Mamn e kokoba banj banj a toj l'ok Sesare.

9

Sɔl ec'erm em itjn owi

1 Lēgj ab em a, Sɔl ec'ermij ebr a el ke n'am ɔɔr Es Kɔtɔkɔ e jam esel a abr wel ec'ibi eci. N'im

† 8:33 Esayi 53.7-8, Septant em ec'odad eke wel oc. † 8:37 Ob Kok e silel esig nɔnɔ em a, wel ējnm sodad ek'annj ob na [...] ec'aranj a. † 8:40 Asɔt el Filisiel eci banj sig e wel b'esj Asidɔd. 1 Samiel 5.1-7.

n'ɛɲn egb waw ɛs ligbɛl a ² ɛtɲ l'ibrm ow eke ow k'ɔŋ'n silɛl ek'ow ɛm Damas ɛb ɛm e Nyam nuɲ iɲɲ susu a wɛl k'uwr'r any, yec'ɛtɲ eke n'ɛɲn agɲ, ɛɲɲ oglog ɔyɔw ek'am us ɛs Kɔtɔkɔ Jesu ec'ejagb a, l'ɔtu n'ɔny wɛl ke l'ɔt wɛl l'ow Jerusalem.

³ Eke Sɔl us ejagb aam Damas ke n'am titm yogɲ a, kpɹu ɛm, usu ayl anɲ afr ejn iwr ɛlul il ɛm. ⁴ L'ɛy wus ɛtɲ l'iri lebl nyam eke am dad'r ɛsɛ: «Sɔl, Sɔl, kɔ bla sosiɛm ɛtɲ am ijr'm gbɹe ee?» ⁵ L'ibrm ow ninɛ: «ɛɲɲ gbɛl, kɔ bwo el'ɲ ee?» ɛtɲ lebl a ɔdu eb dad'r ninɛ: «ɛm Jesu ek'am ijr gbɹe a. ⁶ Sica igb wus, im ɛb ab ɛm, yogɲ wɛl b'ow dad'ɲ low yec'ek'it eke ki kok a.»

⁷ Agɲ a ek'us ejagb Sɔl ab a uk inym ɛs ɛtɲ - l'ɔtumɲ -li dadmɲ low kaka; -n'am iri lebl a gɔɲ, kɔ -l'ɛknmɲ ɛɲɲ kaka. ⁸ Sɔl anɲ wus igb ɛtɲ pig pig anyamɲ, kɔ l'ɔtum l'ɛknm low kaka. Wɛl ɔny'n abu oc'r im Damas. ⁹ Sɛɲɲ emum nyahan eke l'ɔtum l'ɛknm ɛs, l'ijm ob kaka ke l'ɛɲɲm mij yeji.

¹⁰ Damas yogɲ jam ɛs nyam anɲ eke wɛl b'ɛsɲ Ananias. ɛs Kɔtɔkɔ yeɲm'n sos ɛs ɛkn ɛm ɛtɲ dad'r ninɛ: «Ananias!» L'ɛɲɲ ninɛ: «ɛs Kɔtɔkɔ, kin ɛm.» ¹¹ ɛs Kɔtɔkɔ dad'r ninɛ: «Igb caca cɛ im ɛbɛɲɲ eke wɛl b'ɛsɲ “Nyim Nyim” ab ɛm, ke Judas ec'akɲ a, ibrm ɛɲɲ nyam eke wɛl b'ɛsɲ Sɔl, Tars iy. N'anɲ Nyam ɲɔɲɲ ɛm wanci na af. ¹² ɛtɲ ɛs ɛkn ɛm, l'ɛkn ɛɲɲ nyam eke wɛl b'ɛsɲ Ananias ek'am ɛy akɲ at'r abu nuɲ yec'ɛtɲ ke ɛmɛny l'ɔtu l'ɛkn ɛs.» ¹³ Ananias ɔdu eb dad'r ninɛ: «ɛs Kɔtɔkɔ, agɲ nɔnɔ dad'm ɛɲɲ na e low

ετη -li dad'm ów enun fεη eke li kok η ec'agn ek'ann Jerusalem a e lís. ¹⁴ Ετη l'ow anja abusu a ek'egb waw esel εgbel on'n ab ab eke li k'onny agn a eke b'εsn η e nin a.» ¹⁵ Gbeko Es Kotoko dad'r ninε: «Im, anke mi sɔsum εηη na m'oc ετη mi b'ow m'εcr in em m'elu em e nin a okm εbr εbr ejec'a ec'agn eci, el eci εb ebu a lel Israel ec'agn ab ab ec'any af. ¹⁶ Em obi em obi mi b'ow mi yεgm'n gbre fεη eke li b'ow l'ij em e nin a ec'a.»

¹⁷ Sica Ananias im ετη eke l'ey akη a, l'at Sol abu nun ετη li dad ow ninε: «Em lisijim Sol, ejagb a eke ebr am ow a, Es Kotoko elu sos okm yεgm'η. In anake l'erm'm m'ow a. L'erm'm m'ow yec'ετη ke emeny ótu εkn es, ke Abη Lala í'η em gbɔη.» ¹⁸ Kpekη ob ek'ann ese on sel af a ann Sol ec'anyamn ab em ok wus ετη emeny l'otu l'εkn es. L'igb ετη wel ok'r mij nun; ¹⁹ ετη eke l'ij ob a, lec ow'r em.

Sol am ij Krist e danku

Sol anη jam esel a ek'ir Damas ab ab sεηη beb. ²⁰ Kpekη n'am ob kokoba Nyam nun ign susu, li dad eke Jesu in el Nyam jim. ²¹ Agn a fεη ek'am iri'r lebl a low am iti any ετη am dad ese: «Ko ow elm εηη a eke Jerusalem am ijr agn a eke b'εsn Jesu e nin a gbre ab ee? Ετη anja eke l'ow a gbε, ow elm eke li k'onny wel ke l'εwl wel εgb waw esel ec'es ewel a oηη ee?» ²² Eke Sol am yεgm Jwifel a ek'ir Damas a eke Jesu in el Mesi a, n'am dad low a lec em ton Jwifel a εknm low eke ki dad.

²³ Eke ow ibn a, Jwifel a ut asre eke k'onη wel ibi Sol, ²⁴ ko Sol iri el ec'asre ut a e low. Ow on ncok lele leηη owr ab, wel am osu banη a e masany

a yec'etj ke wel ibi'r. ²⁵ Ow sosiem, ncok nyam Sol e jam esel a ony elu'l ulu nyam em etj ony usm'n es banj a e lakp jam a. †

Sol im Jerusalem

²⁶ Eke Sol im ey Jerusalem a, l'ol eke li k'ey jam esel ab em, ko el fej in e low am ony el erjn, anke -li k'ubm nawre eke ow k'el jam es tasi.

²⁷ Barnabas oc'r ab im etj ewl'l erm esel a ogn. Etj l'otar el el eke Sol ekan Es Kotoko ejagb af, lele el el eke Es Kotoko dadr Sol odad ab a, e low akr l'ok wel. Emeny l'otar el el eke lokm susu em Sol ob Jesu e nin a e kokoba Damas a yeji e low akr l'ok wel. ²⁸ Yogj etj Sol anj el ab, etj Jerusalem eb ab em n'am ec l'ob kokoba omn em tasi Es Kotoko e nin em. ²⁹ Li bi dad odad l'ok Jwifel eke b'eb Grek a yeji, etj wel ab li b'atar ow es; ko agj amua am erur eke k'onj wel ibi'r. ³⁰ Eke agj lisijimel a iri ow e low a, -l'oc Sol -l'us nuj es -n'im Sesare eb em etj -n'onj ow imn Tars eci.

³¹ Sica Nyamel anj erm es ey em Jude wus af nimum, Galile lele Samari ab. N'am agb omn em etj n'am ir eb Es Kotoko ec'elum em. Abj Lala ec'abu elum em a, nawre ub esel a am bobn.

Ene ec'ewlm owi

³² Eke Pier am ec usu a fej a, legj nyam n'im l'ok Lida banj ec'agj a ek'ub nawre a ogn.

³³ Yogj, n'ejn ign nyam eke wel b'esj Ene eke eru es ob erur ob af toj akpo niwn, anke li bubm es. ³⁴ Pier dad'r ninε: «Ene, Jesu Krist am ewlm'η! Igj ke ar η ec'ob erur ob ab es η obi.»

† 9:25 Bèbmn 2 Korent 11.32-33.

Κρεκη Ene anη wus igb. ³⁵ Lida banη ec'agη a feη lele Saron wus pete ab af ec'agη a ek'ekn Ene ec'ewlm owi a, itηη erm em etη el Es Kotoκο eci.

Pier igbm Dorkas luw em

³⁶ Jope banη, jam us lis nyam anη eke wel b'esaη Tabita. (Nin a Grek em a "Dorkas", etη ow e nyandre el "ndeyegη".) Segη feη abu b'anη'n low nimamn e kok em lele ogboru ec'abu elum owi em ab. ³⁷ Legη nyam l'ey ol etη luw ibi'r. Eke wel ok'r mij bake ow uwr a, wel kok'r sos etη wel oc'r im erum'n es el afr a ec'oj nyam em. ³⁸ Eke Lida titm Jope † ke jam esel a ek'anη Jope a iri eke Pier in anη yogη a, -l'erm agη yony eke k'im oη'n amani na: «S'am ηoηη'n, igbm ab kpekη ow ey oγη aηa.» ³⁹ Eke Pier eηη amani a, kpekη l'igb n'im ermu ab ab.

Eke l'ow l'ey yogη a, wel oc im'n el afr a ec'oj ab em. Eηnyow a feη ow titm'n am ikη oηη, etη am yegm'n sikotu a lele simob af ew a eke Tabita kok in ec'owr anη em a. ⁴⁰ Pier oη agη a feη ok gbeη etη l'ok owrokp wus ni ηoηη Nyam. Sica l'ewl l'ockη legηuw ab any etη li dad nine: «Tabita, igb wus!» Legηuw a fig fig anyamn etη eke l'ekn Pier a, l'igb li sig es. ⁴¹ Pier ucu abu ony'n elum'n abu l'igb n'inym es. Ow e jam a, l'esaη eηnyow a lele omη ony esel ab ab etη li yegm wel Tabita ek'anη owr. ⁴² Low a eb es Jope banη a nimum etη agη noηo ony omη Es Kotoκο

† 9:38 Jope lele Lida ab a kilo likη anη el araηη.

em. ⁴³ Pier anj Jope kok seḡḡ nɔnɔ, ndey lel juma kok es nyam eke wel b'esi Simɔ a ec'akj. †

10

Pier lele Kɔrney ab owi

¹ Sesare eb em, ign nyam anj eke wel b'esi Kɔrney. Rom eci srɔda eyj ekj yen ec'eb nyam eke wel b'esi "Itali eb a", l'el ow ec'anym es. ² L'el Nyam nuj ign es tasi; in lel in ec'akj a feḡ ab -l'ɔpimn Nyam nuj ign. Sakp nɔnɔ li b'elum Jwifel em ec'ɔgbɔru abu etj li bi ḡɔḡḡ Nyam seḡḡ feḡ. ³ Ncebles nyam eci wanci nyahan em, † l'ekn es, kpata Nyam ec'afr erm es nyam ek'ey in ec'akj a ke esi'n: «Kɔrney!» ⁴ Li ler afr erm es a ernj ab etj l'ibrm ow ninɛ: «Eḡḡ gbɛl, kɔ bla lowi ee?» Afr erm es a dad'r ninɛ: «Nyam eḡḡ ḡ e ḡɔḡḡ a lele ɔgbɔru ec'abu eke b'elum ab ab e low eb, etj l'ijlm ḡ es. ⁵ Sica, ɔḡ aḡḡ im Jope esi eḡḡ nyam eke wel b'esi Simɔ Pier a ow. ⁶ N'anj ndey lel juma kok es nyam eke wel b'esi Simɔ, ek'in ec'el a anj okij nenj a oḡḡ.»

⁷ Ek'afr erm es a e dad'r odad a im a, Kɔrney esi in ec'akj juma kok esel ab em e yony lel in e srɔda eyj ab em e nyam eke b'anj'n saw, ke

† **9:43** Jwifel b'ekn ndey lel e juma kok a ese juma eke b'ɔḡ eḡḡ úwm anj Nyam ec'any af af. Eḡḡ eke bi kok ndey lel e juma a, -n'iimn ow saw. Eke Pier ek'el Jwifel a eḡḡ eb anj Simɔ oḡḡ a, ow am yeḡm eke Pier ɔb nuj am itjḡḡ sow tutr aḡḡ ec'elel eke k'usr Nyam jam a eci. † **10:3** Ncebles eci wanci nyahan el Jwifel eci Nyam ḡɔḡḡ eci wanci. Wanci na af anake Nyamel gbɛl e gbujḡ a, wel bi waw eḡb a.

el Nyam nun igr̃ es tasi ab ab ow. ⁸ L'otar low a f̃eḡ ek'ey a akr l'ok w̃el et̃ḡ l'erm w̃el Jope.

⁹ Eke l̃eḡḡ eny akr af, ke ẽrmu nyahan a ek'us ejagb a am titm Jope a, Pier uyu ẽl luw af p̃ete ab af Nyam ḡoḡḡ eci. Ke l̃eḡḡ uyu nun ḡ, ¹⁰ et̃ḡ namn ow'r sos; eke w̃el am kok in ec'ob ij owi a, n'am ẽkan nun ẽm. ¹¹ L'ẽkn afr ek'agbr ẽm et̃ḡ ob nyam anḡ ẽm am us es: ob ek'anḡ ẽse gbad ligb̃el af eke w̃el ucu ow ec'enyembri yar a ɔny es ke am is es wus. ¹² Gbad ab af mindey ẽrḡ ẽrḡ a f̃eḡ ek'eli akr yar, lel ẽl eke b'ẽrir es wus wus, lele ɔr ẽrḡ ẽrḡ a f̃eḡ ab anḡ ẽm. ¹³ Lebl nyam dad nine: «Pier, igr̃, ibi ke ij!» ¹⁴ Gb̃ek̃o Pier ɔdu eb dad nine: «Es K̃ot̃ok̃o, mi k'otum, anke l̃eḡḡ kaka m'ijm ob eke w̃el ẽdḡḡ oglog ob ek'aylm ḡ eci any af a.» † ¹⁵ Ẽmeny lebl a ikḡḡ ẽm et̃ḡ dad nine: «K̃i ler ob yec'eke Nyam ayal a ẽse ob ek'aylm af.» † ¹⁶ Low a ey ɔkm kpa kpa kpa sakp nyahan et̃ḡ kp̃ekḡ ob a ẽwl meny im afr.

¹⁷ Pier am tutr low na eke l'ẽkn es ẽkn ẽm a e nyandre. K̃o wanci ab af, agḡ a eke K̃orñey ẽrm a bi bibrm uw yogḡ eke Sim̃o ec'ẽl a k'anḡ ab any, et̃ḡ sica -l'ow -l'ok lisany a. ¹⁸ -N'am ibrm -l'ese: «K̃o aña anake Sim̃o Pier anḡ ab ee?» ¹⁹ Pier anḡ am tutr es ẽkn a e nyandre, et̃ḡ Ab̃ḡ dad'r nine: «Kin agḡ nyahan anḡ aña am ɔl'ḡ. ²⁰ Igr̃, ùs es, ke im ẽl ab; k̃i b̃ebar anke ẽm m'erm ẽl -l'ow.» ²¹ Pier us es im ẽrḡḡ agḡ a et̃ḡ dad ẽl nine: «Ẽm, ẽḡḡ a ek'am ɔl ab ana. K̃o bla sosiẽm owr ee?» ²² -Li dad nine: «Ey, ey ec'anym ẽs K̃orñey e nin

† **10:14** Ẽkn Ob Ap 11.1-47; Ezekiel 4.14. † **10:15** B̃ẽbmn Mark 7.15,19.

em s'ow. L'el neny nyam es eke b'igñ Nyam nun etñ Jwifel a fəñ b'aw'r. Nyam ec'erm es nyam ow dad'r eke li k'əsn'ñ ow in oğñ a, ke l'iri yec'a eke b'ow ɔny dad'r a.» ²³ Etñ sica Pier eb ok el akñ ncok a eci. Eke læğñ eny a, l'us ejagb wəl ab, etñ Jope ec'agñ lisijiməl beb əwl'l.

²⁴ Eke emeny læğñ eny akr af a, l'ey Sesare. Kørney lel in ec'akñ ec'agñ a lele lawləl tasi eke l'ew abu ow a, anñ el ec'eku em. ²⁵ Wanci ab af eke Pier am ow ey akñ a, Kørney igb ow ɔbr'r etñ ok ɔwrɔkp wus in ec'any af, esñ in elum ligbəl em. ²⁶ Kɔ Pier ɔny igbm'n etñ dad'r ninɛ: «İgb, anke em yeji eğñ cɛ m'el.» ²⁷ Etñ eke n'am ot neny Kørney ab a, l'ey akñ a; yogñ, l'ekn agñ nɔnɔ eke as luku. ²⁸ Li dad wəl ninɛ: «Uwr any eke Jwif eci Nyam nun igñ ebr a ɔɔm abusu eke li k'im l'ekn utu eğñ oglog l'ey ow ec'akñ a. Kɔ em, Nyam yegm'm eke mi k'ócɔm eğñ kaka fəñ esɛ eğñ eke aylm oglog eğñ ek'itm eke wəl k'im ekn af. ²⁹ Na sosiem, eke esñn'm a, m'onym neny m'ocm es etñ m'ow. Sica m'am erur eke mi k'uw low a nun af eke esñ'm ab any.»

³⁰ Kørney ɔdu eb dad ninɛ: «Ow ij səğñ nyahan eke wanci nɛnɛ af ek'el ncebles e wanci nyahan em a eke m'anñ em oğñ a Nyam ñɔññ em a, kpru em eğñ nyam eke sus mob ek'am jɛjn a inym'm es anym. ³¹ Li dad'm ninɛ: “Kørney, Nyam iri ñ e ñɔññ e lebl a etñ l'ijlm abu elum ek'ɔñ ɔgbɔru ab es. ³² Erm agñ im Jope esñ Simɔ Pier ow. N'anñ ndey lel juma kok es nyam eke wəl b'əsñ Simɔ a ec'êl ek'anñ okij neny ab em.” ³³ Kpekñ m'erm agñ ow esñ'ñ etñ erur ow. Sica ey fəñ s'anñ anja

Nyam ec'any af eke si k'iri ów a fəŋ eke Ɛs Kɔtɔkɔ abul'ŋ eke ki dad ey a.»

Pier ec'ów e dad Kɔrney ogŋ a

³⁴ Pier eb odad ɛtŋ dad ninɛ: «Sica ow am ok'm es sos ɛm tasi eke nje Nyam am jɛjm agŋ es, † ³⁵ kɔ eb kaka fəŋ ɛm, ɛgŋ kaka fəŋ eke b'ony in ec'elum ke bi kok low nyim nyim a, li b'eb ow. ³⁶ N'awŋ Israel ec'agŋ in ec'amani a: Amani Mamn a el ɛrm es ey a ek'anŋ Jesu Krist a ek'el agŋ fəŋ ec'Ɛs Kɔtɔkɔ ab ɛm. ³⁷ Eke Jan ɔb kokoba ke ok agŋ mij nun bake ow uwr a, low yec'a eke ikŋ anym ey Galile toŋ ke eb Israel nimum ɛm a, uwr any. ³⁸ Uwr elel eke Nyam ɔŋŋ Nasaret e Jesu in ec'Abŋ Lala a lele abusu ab ab any. Uwr elel yej'eke Jesu ɛcr wus nimum af kok ów amamn, ke ewlm agŋ a fəŋ ek'anŋ agŋ ec'es ɛw ab ɛm a, aŋke Nyam anŋ in ab. ³⁹ Ɛtŋ ey s'ij ów a fəŋ eke li kok Jerusalem lele Israel wus af ab a e danƋu. Wel ɛw'r olikŋ af ɛtŋ l'uw, ⁴⁰ gbɛkɔ eke ow bi kok sɛgŋ nyahan a, Nyam ɔŋ'n n'anŋ owr, ɛtŋ ow ɔŋ'n abusu eke li k'elu sos ɔkm. ⁴¹ Ow elm agŋ a fəŋ ec'any af l'elum sos ɔkm, kɔ ey a cɛ eke Nyam ikŋ anym sɔsum ot ɛsɛ adanƋu af a ec'any af. Eke Nyam igbm'n agŋ ek'uw ab ɛm a, s'ij ɛtŋ s'ɛgŋ in ab. † ⁴² N'ɔŋ ey abusu eke si k'ɔb kokoba s'ok agŋ a, ke si dad eke in anake Nyam ɛw'r eke li ki jɛj agŋ ek'uw lel agŋ ek'anŋ owr ab ab e low l'ok a. ⁴³ Kokoba ɔb ɛsɛl a fəŋ dad in e low ek'ɛgŋ kaka fəŋ ek'in ub ow nawrɛ

† **10:34** Ɛkn Ol Ɔkn 10.17. † **10:41** Ɛkn Luk 24.30,42.

a, eḡḡ a e sikpl a in b'ow in ɔny oc ap ow e nin a ec'abusu ab em.»

Agḡ ek'elm Jwifel a yeji eḡḡ Abḡ Lala

⁴⁴ Eke Pier odad aḡḡ nenyum k'uwrn a, Abḡ Lala us es aḡḡ a feḡ eke am iri in ec'odad ab af. ⁴⁵ ɔmn esel a ek'el Jwifel ke iḡḡ Pier ab ow a, low am iti any eke Nyam ec'Abḡ Lala a eke b'ɔḡ aḡḡ a, k'im eḡḡ aḡḡ ek'elm Jwifel a. ⁴⁶ Tasi em a, -n'am iri wel am dad sodad sebr eke wel uwrn any em, etḡ wel am kɔklm Nyam e sagb a. Ow sosiem Pier dad nine: ⁴⁷ «Kɔ wel ɔtu eke k'edḡḡ aḡḡ amua mij ok nuḡ, sica eke -n'eḡḡ Abḡ Lala ese ey af ab ee?» ⁴⁸ Etḡ n'ɔḡ abusu eke wel k'ok wel mij nuḡ Jesu Krist e nin em. Ow e jam a, -l'ibrm eke Pier k'anḡ el ab seḡḡ beb.

11

Pier am otar low a ek'ey a akr ok Jerusalem e Nyamel a

¹ Erm esel a lel aḡḡ lisijimel a ek'anḡ Jude ab ab iri ek'aḡḡ ek'elm Jwifel a yeji eḡḡ Nyam ec'odad a eb. ² Eke Pier ewl meny uyu ow Jerusalem a, Jwifel ek'ɔny ɔmn a † am ok'r ów af ³ dad ese: «ĖĖ! Im ey aḡḡ ek'elm Jwifel a † oḡḡ etḡ ij ob el ab!»

⁴ Ow sosiem, Pier otar low a ek'ey a akr mawl em ok el. Li dad nine: ⁵ «M'anḡ Jope eb ab em, etḡ eke m'am ḡɔḡḡ Nyam a, m'am ekn es. M'ekn

† **11:2** *Jwifel ek'ony ɔmn a*:Græk em a, odad a ec'iri tasi a el *eḡḡ ek'ubr likr es.* † **11:3** *aḡḡ ek'elm Jwifel a*:Græk em a, odad a ec'iri tasi a el *aḡḡ ek'ubrm likr es a.* Ekḡ Ob Kok 10.28 lele Luk 15.2 eci akr otar ab ab.

ob nyam ek'am us es ow eḡn'm, ob ek'anḡ eḡe gbad ligbel af ke wel cucu ow ec'enyembri yar a ɔny es, ke anḡ afr am us es toḡ ow titm'm. ⁶ M'ok any es mi lɛr lokm a eḡn m'ekn mindey eke b'eli akr yar, akp em ndey, mindey eke b'erir es lele ɔr ab. ⁷ Eḡn m'iri lebl nyam ek'am dad'm eḡe: "Pier, igb, ibi ke ij!" ⁸ Gbeko mi dad m'eḡe: "Njan o, Es Kotoko! Anke legḡ kaka ob e wel eḡn oglog ob ek'aylm ḡ ec'any af a eym'm nenym." ⁹ Emeny lebl a anḡ afr ikḡ dad nine: "Ob eke Nyam dad eke ow ayl a, ḡ, ki dad k'eḡe ow aylm." ¹⁰ Low a ey eben eben sakp nyahan eḡn ob a ewl im afr.

¹¹ Wanci ab af ce, aḡn nyahan ow ok el a eke s'anḡ em a ogḡ; Sesare eb em eḡn wel erm el -l'ow em eci. ¹² Abḡ Lala dad'm eke mi k'im el ab, ke bebar k'anm em em. Aḡn lisijimel nohon na eke m'ot ab m'ow aḡa a, ewl'm Sesare, eḡn ey feḡ s'ok Korney ec'akḡ a. ¹³ L'otar elel eke l'ekan afr erm es nyam ek'inym es in ec'akḡ a, ke am dad'r eke li k'erm aḡn im Jope eḡn'm m'ow, ¹⁴ mi dad'r sodad eke b'ow el in lele in ec'akḡ a nimum ab e sog eci. ¹⁵ M'ob nun m'am dad el odad, eḡn kpekḡ Abḡ Lala us el es af eḡe elel eke ey yeji l'us ey es af nun ob em ab af. † ¹⁶ Kpekḡ m'okn low yec'a eke Es Kotoko dad a: "Jan ok aḡn mij nun mij em, ko ɔny, wel b'ow ok ɔny mij nun Abḡ Lala em." † ¹⁷ El yeji Nyam ɔḡ el ob ap nenyembri nyam a eke n'ɔḡ ey legḡ a eke s'ub Es Kotoko Jesu Krist nawre a: sica bwo el'm eke mi k'eḡn Nyam, low yec'eke l'erur eke li ki kok ab ee?»

¹⁸ Eke sica -l'irir sodad amua bake ow uwr a,

† 11:15 Ekn Ob Kok 2.1-4. † 11:16 Ekn Ob Kok 1.5.

-n'ony erm es ey etj -li kɔklm Nyam -li dad nine:
«Nawre tasi, Nyam ɔj agj ek'elm Jwifel a yeji
abusu eke k'itjn erm em ke ɛjn owr anj tasi a.»

Siri ec'Antios e Nyamel a

¹⁹ Etien ek'uw oc es e gbre ijr ek'ey a, ɔj ɔmn
esɛl a ɔmu es; el em ec'agj beb im toj ok Fenisi,
Sipr lele Antios † eb em ab, gbekɔ agj ek'el Jwifel
a sony ce -n'am dad Nyam ec'odad a -l'ok. ²⁰ Kɔ
ɔmn esɛl beb ek'el Sipr lele Siren eb em ec'a, ow
ok Antios, etj dad agj ek'elm Jwifel a Es Kɔtɔkɔ
Jesu e lís ec'Amani Mamn a ec'odad. ²¹ Es Kɔtɔkɔ
ec'abusu a anj el ab, ow ɔj agj nɔnɔ gbɛl ub
nawre etj itjn erm em el Es Kɔtɔkɔ eci.

²² Jerusalem e Nyamel ec'agj a iri low na etj
-l'erm Barnabas im Antios. ²³ Eke n'im l'ey yogj
ke l'ɛkn elel eke Nyam eci bibm a kokr ɔmn esɛl
a, sos em inj'n etj l'atr wel sos es eke wel k'ony
erm susu, úcu Es Kɔtɔkɔ ɔny es. ²⁴ Tasi em a,
Barnabas el egj senyn senyn eke Abj Lala lele
ɔmn ab iy em gbɔj. Agj nɔnɔ gbɛl egj Es Kɔtɔkɔ
owi eb. ²⁵ Ow ɔj Barnabas im Tars eke k'esj
Sol. ²⁶ Eke n'ɛjn ow a, l'oc ow ab l'ɛwl l'ow
Antios. -N'anj yogj e Nyamel ab em el yony
mum toj lakpo mum, etj -li yegm agj nɔnɔ gbɛl
low. Antios eb em anake wel ɔg es esj jam esɛl
a "kretienɛl a".

† **11:19** Antios el Rom eci seb a eke ew es a eci nyahan em ec'eb
gbɛl. Wel b'ikj anym awl Rom lele Alesandri ab. Seny em a, l'ij
agj 500.000. Antios el nyàm gbɛl Apolɔs lele sinyam ejec'ab eci
nuj ign usu. Antios anake agj ek'elm Jwifel a eci Nyamel krekrɛ
ey ɔkm a, etj Nyamel na anake erm Pɔl a.

²⁷ Lɛgɛɲ ab ɛm a, kokoba ɔb ɛsɛl anɲ Jerusalem ow Antios. ²⁸ Abɲ Lala nyimn ɛl ɛm ec'ɛgɲ nyam eke wɛl b'ɛsɲ Agabus † ɛtɲ am ɔb amani dad eke ow'n k'ow in ibnm ɛtɲ lek ligbɛl in b'ow in ɛy wus na nimum af. (Lek a ɛy tasi, lakpo ab af eke Klod el Sesar a.)† ²⁹ Ow ɔɲ jam ɛsɛl a ɛgɲ eb eke ɛgɲ ɛgɲ k'ɔɲ yec'a eke n'ɔny ow ec'abusu a, yec'a ek'ɔtu eke k'ɛlum lisijimɛl ek'anɲ Jude a abu a. ³⁰ -Li kok ɛbɛn, ɛtɲ -l'oc abu ɛlum a - n'ɔɲ Barnabas lele Sɔl ab oc im ɔɲ Jude wus af e Nyamel a ec'agɲ ekpekp a.

12

Jak ec'ibi owi lele Pier ec'ɔny owi ab

¹ Lɛgɛɲ ab ɛm a, ɛb ebu Erɔd Agripa am ijr Nyamel ec'agɲ nyam nyam gbɛɛ. ² N'ɔɲ wɛl ibi Jak ek'el Jan lisijim a lab ler ɛm ɛm. ³⁻⁴ Sica eke l'ɛkn ek'ow akpl Jwifɛl a sos ɛm a, Futufutu eke ejru ánm ɛm ec'es gbɛgbl e lɛgɛɲ ab ɛm, n'ɔɲ wɛl ɔny Pier ɛlu sobel ɛm, ɛtɲ n'ɔɲ srɔda ɛyɲ eb yar yar sakp yar am ɔsu ow. N'ɔny tutr eke li ki jɛj ow e low l'ok dedeku a ec'any af eke Pak ec'es gbɛgbl a b'oc es. ⁵ Kɔ eke Pier anɲ sobel ɛm a, Nyamel ec'agɲ a am ɲɔɲɲ Nyam ɔɲ'n ɔmn ɛm tasi.

Pier ɛy ɔkm sobel ɛm

⁶ Ncok a eke lɛgɛɲ k'ɛny ke Erɔd jɛj in e low ok dedeku a ec'any af a, Pier am ɛru mɛmn srɔda

† **11:28** *Agabus*: ɛkn Ob Kok 21.10. † **11:28** *Klod el Sesar a*: Rom eci Sesar yen ɛm ek'ɛw ɛb ab es 41 ton 54 eke wɛl ew Jesu Krist a. Lek na ɛy in ec'es ɛw ec'akpo 46 ton 48 eke wɛl ew Jesu Krist a.

eyñ yony ec'araññ. Wel ok'r ñgbraka yony etñ usu òsu esel inym es, egn egn aññ in ec'usu sobel lisany a. ⁷ Kpru em Es Kòtòkò ec'afr erm es nyam ilm any etñ usuayl ejñ ok sobel akñ a. Afr erm es a iyr Pier abu menegb em, uwr'r etñ dad'r ninε: «Ìgb fafa!» Ñgbraka a ek'aññ'n sabu a er ok wus. ⁸ Etñ afr erm es a dad'r ninε: «Sùs ñ e mob a, † ke ók ñ e còkrukò a.» Pier elum'n etñ afr erm es a ign af dad ninε: «Sùs ñ e mob af ew a ke ús'm jam.» ⁹ Pier ign afr erm es a ugn ey òkm sobel ab em. Li k'ònym òmn eke low a eke afr erm es a am kok a k'el nawre tasi: n'am tutr eke ow el es ekn em. ¹⁰ -L'afñ krekre ec'usu òsu usu ab es, yony em ec'a yeji etñ -n'im -l'ok lowi lisany a ek'òkñ baññ ab any a ogn. El ec'any af lisany a fig in obi etñ -l'ok òkm. -N'im -l'ok eberñ nyam em, etñ kpru em afr erm es a elu'l es.

¹¹ Sica low a ek'ey a ok Pier es sos em etñ li dad ninε: «Ca gbε, m'am ekn ek'ow el nawre tasi: Es Kòtòkò anake òñ in ec'afr erm es ow eb elu'm es Eròd ec'abusu ab em eke m'aññ lele Jwifel e low ñññ fεñ ek'am tutr eke ki kok em e lís ab ab a.»

¹² Sica eke ow ok'r es sos em a, n'im Mari ek'el Jan Mark lis ec'akñ a. Yogn agñ òñò gbél as luku aññ Nyam ñòññ em. ¹³ Pier cìcm lisany abu, etñ akñ juma kok lis nyam eke wel b'εññ Rod igb ow eke ki fig'r lisany a. ¹⁴ Eke l'iri lebl a ke l'uw any ek'ow el Pier a, sos em inñ'n toñ l'ijl es eke li ki fig ow lisany a, kò l'uru es n'im li dad agñ a eke Pier in aññ lisany. ¹⁵ -Li dad ow ninε: «Nuñ em am un'ñ!» Kò neny am at'r es eke ow el low nawre

† **12:8** *Sùs ñ e mob a:* Grék em a, odad a ec'iri tasi a el *Égn ñ e meb er em a.*

tasi. Etnj -li dad -l'usr af nine: «Eben ke in ec'af'r erm es ana.» † ¹⁶ Eben yeji Pier abu anj em am cicm lisany a abu. Eke sica -li figr lisany a, -l'ekn ow etj ow ew el any iti. ¹⁷ Li tat wel abu eke wel ki yewal etj l'otar elel eke Es Kotokɔ ɔny elu'l ɔkm sobel ab em a e low akr l'ok wel. Etnj li dad nine: «Dàdr low a okr Jak † lel agj lisijimel beb ab ab.» Etnj l'ey ɔkm l'eb ejagb n'im usu ejeci.

¹⁸ Sica eke usu ot es a, bobar ligbel ey srɔda eyj a ec'aranj etj -n'am ibrm el sosi low yec'ek'ejn Pier a. ¹⁹ Erɔd ɔj wel ɔl Pier es, kɔ wel ejnm'n. Li bibrm usu ɔsu esel a low etj n'ɔj abusu eke wel k'ibi el. † Ow e jam a, n'anj Jude n'im Sesare etj yogj n'anj sejn beb.

Erɔd Agripa e luw owi

²⁰ Sica legj nyam Erɔd ɔny erm bebl ligbel Tir banj eyj lele Sidɔn banj eyj ab e lís. Banj a yony mum neny okr af eke k'im ek'n'n. In e saw ec'egj ek'el Blastus em -l'ecr -n'im -l'ibrm Erɔd eke erm es ey k'anj, anke el e banj a yony mum b'ɔl ob ij eb ebu ec'eb ab em. ²¹ Eke legj a eke wel ew a ow a, Erɔd sus in ec'eb es ew es e mob sus em a, li sig es eb ebu e lekpn af etj n'am dad wel ów dedeku em. ²² Dedeku a ɔg dad nine: «Na

† **12:15** Jwifel bi tutr eke egj egj b'ɔny in ec'af'r erm es eke b'ekn in e lís e low (Matie 18.10; Ebre 1.14). -Li bi tutr eke sakp oglog af'r erm es a b'okm sos ɔkm etj egj a eke li bi kok ow e lís e low a, li b'ot ow es. † **12:17** Jak na eke wel am ur nin anja a, Jesu lisijim ab ana. † **12:19** Rom eyj ogj a, eke usu ɔsu es nyam ɔsum sobel em es nyam senyn senyn batj l'uru es n'im a, ow e low a in eci. Eke ow el luw eci yeji, usu ɔsu es a anake b'ow eb sobel em es a ec'usu a.

nyàm anake am dad odad a, kò ow elm εγη.» †
 23 Kò, kpuru em, Es Kòtòkò ec'afu erm es nyam kok
 Eròd low, anke anygbel a ek'el Nyam ec'a l'εghm
 n'òom ow, ετη σεγη beb b'ec a sisη ij'r l'uw.

24 Nyam ec'odad a gbε am eb es obn.

25 Eke Barnabas lele Sòl ab uwar el e juma
 Jerusalem a, -l'oc Jan Mark -l'ewl meny ab -n'im
 Antios.

13

Wel sòsum Barnabas lele Sòl ab ot

1 Antios e Nyamel ab em, kokoba òb esel lele
 low yεgm esel ab ek'anη a ec'en el: Barnabas,
 Simeon (eke wel ign nin af Nijer), Lusius (Siren
 banη iy), Manayen (ek'el Galile ec'es εw es Eròd
 Antipas e mew em e lawl), lele Sòl ab. 2 Lεγη
 nyam, eke -n'am ηòηη Nyam ke -n'am εηη neny
 a, Abη Lala dad el ninε: «Òcr Barnabas lele Sòl
 ab εwr saw yec'ετη ke -li kok juma a eke m'εση
 el ow ec'a.» 3 Ow sosiεm, eke -n'εηηη neny, -ni
 ηòηηη Nyam toη ke ow uwr a, -l'at Barnabas lele
 Sòl ab abu nuη ετη -n'òη wel abusu wel im.

Barnabas lele Sòl ab im Sipr εb εm

4 Ek'Abη Lala erm Barnabas lele Sòl ab a, -n'im
 -l'ok Selesi banη ετη yogη, -l'eb mijετη -n'im Sipr
 lekr em. 5 Eke -n'imn -l'okr Salamin banη a, -
 n'am dad Nyam odad Jwifel e Nyam nuη ign susu
 a. Jan Mark yeji anη el ab el eci abu elum eci.

6 -L'ubr lekr a kpεkη kpεkη toη -l'ok Pafos
 ek'anη nuη a. Yogη, -n'εηη cam es nyam eke
 wel b'εση Bar Jesu; l'el Jwif nyam eke b'ocr in

† 12:22 Bèbm̄n Ezekiel 28.2.

sosi kokoba ɔb es. ⁷ L'ir Sergius Polus, lekr a ec'es ew es ek'el nun em ɔny es a ogh. N'ɔn wel esɔ Barnabas lele Sɔl ab anke l'erur eke li k'iri Nyam odad. ⁸ Gbɛkɔ cam es eke wel b'esɔ Grɛk em Elimas a b'atar Barnabas lele Sɔl ab ɔw es etɔ am ɔl eke k'irmn es ew es a ec'omn a eke k'ony a. ⁹ Sɔl eke wel b'esɔ Pɔl yeji, † ke Abɔ Lala iy em a, ɔkɔ cam es ab any ¹⁰ etɔ dad'r ninɛ: «Yadɔ gbɛl es eke low nɔn kok eb sos! Agn e liy! Low mamn fɛɔ ec'ifnu! Es Kɔtɔkɔ ec'ɔw amamn a eke bebɔm ok es a, b'ɔl eke k'ony wuwal. Kɔ k'ow walm ow e low elum es ee? ¹¹ Sica ìri gɔn: Es Kɔtɔkɔ b'ow efal'ɔ any etɔ k'ow eknm ligbɔ ec'usuayl a sɛɔn beb.» Kpɛkɔ Elimas any efl etɔ anɔ ncebɔ em; n'am bɔbrm l'ɔl ɛɔɔ eke k'ony'n abu. ¹² Eke es ew es ekn low a ek'ey a, l'ub nawrɛ etɔ Es Kɔtɔkɔ e lís e low yeɔm a ok'r es sos em nɔnɔ.

Pɔl lele Barnabas ab im ok Pisidi ec'Antios a

¹³ Sica Pɔl lele agɔ a ek'am us'r jam ab ab eb mijetɔ Pafɔs nanu etɔ im ok Pɛrj, Panfili wus af. Etɔ Jan Mark elu el es yogɔ ewl im Jerusalem. ¹⁴ El gbɛ, -l'igɔ Pɛrj -l'us ejagb kpɛkɔ kpɛkɔ ton -n'im -l'ok Pisidi wus af ec'Antios a. Eke nenɛɔn e lɛɔn ow a, -l'ok Nyam nun igɔ usu a -l'ok es. ¹⁵ Eke wel awl lel ol e silɛl ab em lele kokoba ɔb esɛl ec'ab em uwr a, Nyam nun igɔ usu a ec'es ew esɛl a ɔn ɛɔn im dad el ninɛ: «Aɔn lisijimɛl, ek'onyɔn ɔw ɔm ec'odad eke ki dadr atar dedeku a sos es, ke ɔtur eke ki dadr gɔn.»

† **13:9** Sɔl ɔny en yony: Jwifel b'esɔ'n Sɔl etɔ Rom eyɔ b'esɔ'n Pɔl. Ekɔ Ob Kok 22.27-29.

16 Pɔl igb tat el abu etɲ dad nine: «Israel ec'agn lele ɔny ek'elmn Jwifel ke anɲn aɲa Nyam nun ign ec'a, ignɲn lɔru es irir! 17 Nyam ek'el Israel ec'agn a e Nyam a sɔsum ey lagnɛl ot. N'ɛnyn agɲ amua lɛɲ ab em eke -l'iir etuɛb Ejipt wus af a. Etɲ in e lɛc ab em n'ɔny l'ot wɛl es Ejipt. 18 Loj yogɲ, n'ɔnym wɛl ab ow ij akpo ekɲ yony. † 19 Kana wus af a, ni ɲunɲ eb lɔbɲ etɲ l'oc wɛl eci wus a n'ɔɲ in ec'agn a ɛsɛ el ec'aja ob cɛ af. † 20 Ów amua fɛɲ ɔtu eke k'ij akpo duw akpo ekɲ yony lele lɛw ab.

Low na b'ɛc a, n'ɔɲ ey lagnɛl jɛj ok ɛsɛl tonɲ ow ok kokoba ɔb ɛs Samiel e lɛɲ em a. † 21 Sica - l'ibrm eb ebu nyam etɲ Nyam ɔɲ el Saul, Kis jim, Benjamɛ ec'eb em ec'ɛɲ ek'ɛw eb ab es ow ij akpo ekɲ yony. 22 Eke sica Nyam ign Saul elu es a, n'ɔɲ wɛl David ɛsɛ eb ebu af. N'am dad David e lís e low l'ɛsɛ: *M'ɛɲɲ Jese jim David: l'el em ec'erm ec'erur, li b'ow li kok low fɛɲ e m'erur eke li ki kok a.* † 23 David ec'alaw ab em e nyam el Jesu eke Nyam oc ɛw Israel eci Es Eb Elu ɛs, ɛsɛ elɛl eke l'ɛwar l'ɛw es ab af. 24 Gbuɲ ke Jesu ów a, Jan dad Nyam odad ibrm ek'Israel ec'agn a nimum k'itɲɲ erm em ke ók mij nuɲ. † 25 Eke sica Jan am uwar in e juma a, n'am dad l'ɛsɛ: “Kɔ ɔny, bwo ec'ɛɲ am ocr'm eke m'el ee? M'elɛm ɛɲɲ a ek'am ekur a. Gbɛkɔ ìrir, ɛɲɲ nyam anɲ'm jam am ow,

† 13:18 *n'ɔnym ow ab*: odad na Grek em a, wɛl ɔtu ek'itɲɲ ejec'em dad ɛsɛ *l'ɛɲɲ wɛl e low l'eb*. † 13:19 ɛkn Ol ɔkn 7.1; Joswe 14.1. † 13:20 ɛkn 1 Samiel 3.20. † 13:22 1 Samiel 13.14; Selu 89.21; Esayi 44.28. ɛkn 1 Samiel 8.5, 19; 10.21; 16.12 yeji. † 13:24 ɛkn Mark 1.4; Luk 3.3.

ετη m'itm bobo yeji eke mi k'onny in e cokrukpo meb a mi momu'n es akr em." †

²⁶ Agη lisijimel, ony ek'eel Abraham ec'alaw lele ony ek'elmn Jwifel ke anηη anη Nyam nun ηη ec'a, ey feη anake wel is ey es eb elu ec'odad na a. ²⁷ Tasi em a, Jerusalem ec'agη a lele el eci es ew esel ab ab uwm eηη a ek'el Jesu ab any, ετη kokoba ob esel eci silel eke wel b'awl nenegη feη a, -l'irim ow okm el es sos em. Gbeko eke -l'obr Jesu low a, -n'onη sodad a feη iy neny. ²⁸ -N'ηηnm low kaka ek'ow em -li k'ibi ow, ko -li dad Pilat eke k'ibi'r. ²⁹ Eke -li kokr feη a eke Nyam Lel ewar Jesu eci lis a, -l'usm ow es olikη af ετη -l'elu ow uwomu em.† ³⁰ Gbeko Nyam igbm'n luw em. ³¹ Σεηη nono gbēl, agη a ek'us Jesu jam Galile ετη tonη im ok Jerusalem a ec'any af, l'okm sos okm ετη sica agη a el in ec'adanku Israel ec'agη ec'any af. ³²⁻³³ Ey obi yeji, s'am is ony Amani Mann na. Sica eke Nyam igbm Jesu luw em a, low yec'a eke l'ewar ey lagηel a, li kok ow iy neny ey eke s'el el ec'ey a eci, ese elēl eke wel non Selu yony em ab af: *"Ny em ec'iy, yefenyina em a, m'el asη"*. †

³⁴ Nyam ikη anym ewar eke in b'ow in igbm Jesu luw em yec'ετη ke ow'n k'ewlm in uηηm es ij. Li dad ninē: *"M'ow m'onη ony ow amann a eke em obi m'ewar eke mi k'onη David a, ετη ctur eke k'onyn onn ow em."* ³⁵ Na sosiem anake Nyam Lel ejec'em n'am dad l'ese: *K'ow yebm η e libowi*

† **13:25** Ekn Jan 1.20; Matie 3.11; Mark 1.7; Luk 3.16; Jan 1.27.

† **13:29** Ekn Matie 27.22-23, 57-61; Mark 15.13-14, 42-47; Luk 23.21-23, 50-56; Jan 19.15,38,42. † **13:32-33** Selu 2.7.

mamn ugnm es uwomu em. † ³⁶ David e legn em a, li kok Nyam e juma e bebem ew es a toŋ batŋ l'uw, wel oc'r es lagnel e saw etŋ l'ugn es; † ³⁷ ko in a eke Nyam igbm luw em a, l'ugn es. ³⁸⁻³⁹ Agn lisijimel, ow it eke k'uw r any eke Jesu em anake otur onyn sikpl eci oc ap a. Mois ec'ol a otum ebm elum ony es ony e sikpl ab em, ko agn feŋ eke ony omn Jesu em a, Nyam ot el ese agn nyim nyim af. ⁴⁰ Sica ewr erm yec'etŋ ke low na eke kokoba ob esel dad a k'etŋnm ony:

⁴¹ “Ekan, ony, Nyam e miyer kokr esel, low a iti ony any, ke irmn ocr es!

Anke ony ec'owr anŋ em, m'ow mi kok low nyam eke k'ow ubmn nawre,

eke egn am dad ony ow ec'odad bobo yeji.” » †

⁴² Eke Pol lele Barnabas ab ok okm Nyam nuŋ ign usu a, wel ibrm eke nenegn ek'am ow a, -li k'ewl meny -l'ow -li dad odad nyam na ce. ⁴³ Eke luku as a uwr a, Jwifel nono lele agn a ek'egn el e Nyam nuŋ ign e low eb a, am us Pol lele Barnabas ab jam. -N'am dad wel eke -li k'inym es kikri Nyam eci lec a eke b'onŋ el ab em.

⁴⁴ Eke nenegn ow a, ow anŋ ese eb ab em ec'agn a feŋ ce in im in am iri Es Kotoko ec'odad af. ⁴⁵ Eke Jwifel ekn dedeku na a, ow ony el nyamneyr; -n'am wewr Pol etŋ -n'am ony odad -l'oc ow es nenym. ⁴⁶ Pol lele Barnabas ab am dad el odad tasi ese: «Ony, ow it eke wel k'ikŋ anym dad ony Nyam ec'odad a ye; gbeko eke

† **13:35** Akr 34: Esayi 55.3, Septant em ec'odad eke wel oc. Akr 35: Selu 16.10. † **13:36** Ekn 1 Eb Ebu 2.10. † **13:41** Abakuk 1.5, Septant em ec'odad eke wel oc.

ebmn odad a, ke am ocar ɔny sosi εσε αγη eke k'ɔtum εηnm sel ek'ɔnym uwr a, sica si b'ow s'im αγη ek'elm Jwifel a ogn! ⁴⁷ Kin low yec'eke Ες Κωτοκω ɔη εy ow ec'abusu a: *M'oc'η εσε εbr εbr a φη ec'usuayl af, yec'ετη ke yέgm wus na nimum ec'αγη a, elel eke -li k'εηnan sel a.*»†

⁴⁸ Eke αγη ek'elm Jwifel a iri ów amua a, sos em iηn el ετη -n'am elu Ες Κωτοκω bia odad na eci; ετη αγη a φη eke Nyam ikη anym εw sel ek'ɔnym uwr ec'a, ub nawρε.

⁴⁹ Nyam ec'odad a eb es wus a nimum af. ⁵⁰ Κο Jwifel a ok bosu amamn em ec'ɔyɔw a eke b'ign Nyam nun a lele eb a eci nyimn esel ab ab al lokm; -l'ijr Pɔl lele Barnabas ab gbre ετη -l'ogn wel el eci wus ab af. ⁵¹ Pɔl lele Barnabas ab cic akr sec ok el es † ετη im Ikonio̅m. ⁵² Jam esel a ek'ann Antio̅s a ec'a, sos em iηn ligbel lele Abη Lala eke -n'εηnan ab a afηn el es.

14

Pɔl lele Barnabas ab im ok Ikonio̅m

¹ Εσε Antio̅s ec'ab af, eke Pɔl lele Barnabas ab im ok Ikonio̅m eb em yogη a, -n'im -l'ok Jwifel e Nyam nun igη usu a, ετη -n'am dad Nyam odad toη batη Jwifel lele αγη ek'elm Jwifel ab ab e no̅no̅ ub nawρε. ² Gbeκω Jwifel a ek'erurm eke k'ub nawρε a, itr αγη a ek'elm Jwifel a toη -n'ɔny αγη lisijimel a e tutr ηηη. ³ Κο Pɔl lele Barnabas ab ubrm el e λεγη ab es. Eke -n'ɔnyn ɔmn no̅no̅ Ες Κωτοκω em a, -n'am dad Nyam eci ɔɔη ikη a

† **13:47** Esayi 49.6. † **13:51** *cic akr sec ok el es:ow el meny ewr eke bi yegm εγη ab ec'ijarm. Εkn Matie 10.14 lele akr otar ab ab.*

ec'odad erm susu em. Es Kotoko am on el abusu -li kok simeny ewr lele ow any iti owi ab, etn ow em a, n'am yegm eke wel ec'odad a el nawre. ⁴ Eb ab em ec'agn a ubr em yony: agn likpr inym es Jwifel a eci, etn beb inym es erm esel a eci.

⁵ Jwifel lele el ek'elm Jwifel a lele el ec'es ew esel ab ab, am bebm eke k'ijr Pol lele Barnabas ab gbre ke ibi el mebn em. ⁶ Eke -li b'uw any a, -l'uru es -n'imn Likaoni wus af e seb ab a ek'el Litr, Derb, lele ow e saw saw ab ab eci. ⁷ Yogn yeji, -n'am ob Amani Mamn a e kokoba.

Pol lele Barnabas ab im ok Litr

⁸ Litr yogh, egn nyam angh eke bi sig es ce anke li bubm es. In e mew em etn sos eyr'r etn leggh kaka l'otum n'anm es. ⁹ Leggh nyam Pol am dad odad etn n'am iri. Pol ok'r anyamn af am ler'r etn l'ekn eke egn a ony onn eke k'ewl. ¹⁰ Li dad ow lebl tuotuo em nine: «Igb, inym es cenj!» Egn a igb us es etn am an es.

¹¹ Eke dedeku a ekn low a eke Pol kok a, -l'og -li dad el ec'ebr ek'el Likaoni ab em nine: «Sinyam itghn sos el agh ow eghn ey!» † ¹² -N'am esgh Barnabas "Zes" etn -n'am esgh Pol "Ermes", † anke Pol anake b'ob amani a. ¹³ Zes eci nyam ghghn usu a angh eb a ec'em ey usu a. In ec'egb waw es a ot sed lele suw amamn ab ow lisany a ec'any af; l'erur eke dedeku ab ab -li ki waw egb -n'on Barnabas lele Pol ab. ¹⁴ Gbeko eke Barnabas lele Pol ab iri low na a, -n'onny el eci mob sus em

† 14:11 Bèbm Ob Kok 28.6 ab. † 14:12 Grekel e Nyam nun igh em a, Zes el sinyam ec'es ew etn Ermes el el eci nyam eke -li b'erm.

a -li gbagbrm em, † etɲ -l'uru es -l'ok dedeku ab em -n'am elu lebl -li dad -l'ese: ¹⁵ «Aɲɲ lisijimel, kɔ bla etɲ am kokr eben ee? Aɲɲ ce s'el ese ony af. S'am is ony Amani Mamn a eke k'igɲɲ ony e sinyam ekekey na ek'el ob ɔfr ɔfr a okr es, ke éwal leer Nyam ek'annɲ owr *ke kok afr; wus, okij lele ob feɲ ek'annɲ em ab ab a.*† ¹⁶ Godo godo a, li yeɓ ebr ebr a feɲ eb el obi ec'eɲagb eke -l'erurir. ¹⁷ Gbəkɔ sɛɲɲ feɲ li b'okm sos ɔkm in ec'erm mamn ony ab em: li b'ɔɲ mij annɲ afr etɲ an ok ony wus etɲ li b'ɔɲ ony egb eke k'ubr ek'ow e leɲɲ b'ow a; † li b'ɔɲ ony ob ij etɲ li bi yibr ony ec'erm a sos em inɲ.» ¹⁸ Sodad amua e dad em bɔbɔ yeɲi, erm esel a ij gbre eke k'edɲɲ dedeku a eke ki waw egb ɔɲ el.

¹⁹ Jwifel ek'annɲ Pisidi eci Antioɔ a lele Ikonioɲm ab a ow etɲ eb dedeku a. -L'or Pɔl mebn em ibi eci, etɲ -l'odu -l'elu ow ɔkm baɲɲ a aɲke -li tutr ek'ow uw ŋ. ²⁰ Sica eke jam esel a ow ar elul il em a, l'igb wus l'ewl l'ey baɲɲ a. Eke leɲɲ b'eny a, Barnabas ab -n'im Derb.

Siri eci Antioɔ a ec'ewl im owi

²¹ Pɔl lele Barnabas ab im ɔb Amani Mamn e kokoba Derb eb em; yogɲ, -li kok aɲɲ nɔnɔ el jam esel. Sica -l'ewl meny -n'im Lisr, Ikonioɲm, lele Pisidi eci Antioɔ ab ab. ²² -L'usur jam esel a erm, -l'atr wɛl sos es eke wɛl k'inym es tuɔtuɔ wɛl ec'omɲ ab em etɲ -n'am dad wɛl -l'ese: «Ow it eke si k'ijr gbre nɔnɔ gbuɲ ke s'ók Nyam e gbrenɲɲi usu a.» ²³ Nyamel feɲ em, -li b'enm

† **14:14** Èkn Matie 26.65 ec'akr otar a. † **14:15** ɔkm Ok 20.11; Selu 146.6. † **14:17** Bèbmn Selu 147.8; Jeremi 5.24.

agn ekpekp -n'ɔŋ wɛl ɛtɛ eke -li b'ɛnɛ nɛny -ni ŋɔŋ Nyam a, -li b'afl wɛl es -n'ɔŋ ɛs Kɔtɔkɔ eke agn amua ɔny ɔmn in ɛm a. ²⁴ Ɛmɛny -l'ubr Pisidi wus a ɛtɛ -n'im -l'ok Panfili eci wus ab af. ²⁵ Pɛrj ɛb ɛm yogɛ, -l'ɔb Nyam ec'Amani Mamn a e kokoba ɛtɛ sica -n'im -l'ok Atali ɛb ɛm. ²⁶ -L'igb yogɛ mijɛtɛ ɛm -n'aam Siri ec'Antios a. Ɛb na ɛm anake wɛl ot ok ɛl Nyam eci nyimn mamn ab ɛm juma na eke sica -li kokr -l'uwarir a ec'a. ²⁷ Eke -n'imn -l'okr yogɛ a, -l'as Nyamel ec'agn a luku -li dad wɛl ów a fɛɛ eke Nyam ɛcr ɛl ɛm kok a, lele eɛl eke Nyam figr agn ek'elm Jwifɛl a yeji ɔmn e lakp a. ²⁸ -N'anɛ yogɛ jam ɛsɛl ab ab ow ibn nɔɔ.

15

Jerusalem eci luku as gbɛl a

¹ Agn bɛb anɛ Jude ow Siri eci Antios a ɛtɛ am yeɛm agn lisijimɛl a low dad ɛsɛ: «Eke ubrmn likr ɛs ɛsɛ eɛl eke Mois ec'ol a am ibrm ab af a, k'ow ɔtumn ɛɛnmn ɛs ɛb ɛlu.» † ² Pɔl lele Barnabas ab ɛɛm low na eɛm ɛtɛ -l'atar ów ɛs ligbɛl agn ab ab. Wɛl ɛɛn ɛb eke Pɔl, Barnabas lele Antios ec'agn bɛb ab k'im Jerusalem ke ɛrm ɛsɛl a lele agn ekpekp ab ab -li dad odad na. ³ Ɛtɛ Nyamel a ɛkn ɛl ec'usu im a e low. † -L'ɛcr Fenisi lele Samari ab eci, ɛtɛ -n'am awl eɛl ek'agn ek'elm Jwifɛl a ocr any ɔkɛn Nyam a e low; amani na ɔɛn agn lisijimɛl a ɔny sos ɛm inɛn ligbɛl.

† **15:1** Ɛkn Ob Ap 12.3. † **15:3** Nyamel a ɛkn ɛl ec'usu im a e low:odad na Grek ɛm a, wɛl ɔtu ek'itɛn ejec'ɛm dad ɛsɛ Nyamel a ɛwl ɛl ejagb.

⁴ Eke -l'okr Jerusalem a, Nyamel a, erm esel a, lele agn ekpekp ab ab eb el, etn ów a fen eke Nyam ecr el em kok a, -n'am awl -l'ok wel.

⁵ Gbeko Farisiel ec'ogog ec'agn beb ek'onny omn a, igb etn am dad ese: «Ke wel búbr agn a ek'onny omn k'elm Jwifel a ekr es ke wel ón el -l'elum Mois ec'ol a.»

⁶ Erm esel a lele agn ekpekp ab ab as luku etn am ony odad na igbl ogn ekn. ⁷ Eke -l'atarir ów es kpekp a, Pier eb odad etn dad nine: «Agn lisijimel, uwr any eke legn a etn Nyam sɔsum oc'm ony ec'araɔn eke mi k'ob Amani Mamn e kokoba m'ók agn ek'elm Jwifel a, yec'etn ke -l'iri ke -l'ub nawre. † ⁸ Etn Nyam eke uw agn eci merm ab any a, elu okm yegm eke l'eb wel; n'on wel Abn Lala ese ey af. ⁹ El lele ey ab ec'araɔn a, l'okm ereb kaka: l'ayal wel ec'erm a anke -n'onny omn. ¹⁰ Etn sica bla sosiem am sismn Nyam odad agn a ek'onny omn a ec'erεkp leg leg ec'uyul em, erεkp ek'ey lagnel lele ey obi ey obi ab, s'otum s'uyum ab ee? ¹¹ Ke tasi em a, s'ub nawre eke Es Kotoko Jesu eci sɔrn ikn ab em wel sɔg ey ese el af.»

¹² Sica dedeku a fen yewal tin, etn wel am iri Pol lele Barnabas ab dad meny ewr lele low any iti owi ab eke Nyam ecr el em kok on agn a ek'elm Jwifel a. ¹³ Eke Pol lele Barnabas ab dad odad a ok es a, Jak † odu eb etn dad nine: «Agn lisijimel, irir em ec'odad na! ¹⁴ Simo dad elel eke kpokpo em etn Nyam ew eb eb ec'agn ek'elm Jwifel a e low any, ke el em a ot agn eb mum nyam el in

† **15:7** Ekn Ob Kok 10. † **15:13** Ekn Ob Kok 12.17 lele akr otar ab ab.

eci. ¹⁵ Ետյ low na lele kokoba յո Էսել ec'odad ab ab okr af, anke Nyam Lel am dad ԷՏ:

¹⁶ Ow e jam a, m'ow m'ewl m'ow, ke David ec'êl a ek'ey wus a m'usr em, in e êl ek'unj a, mi kókr em, ke m'inymn in es.

¹⁷ Ետյ agj ejec'a fêj b'ow յո ԷՏ Կոտոկո ԷՏ; ԷՏ, Էbr Էbr a fêj eke m'եսյ eke k'el em ec'a, b'ow յո'm es.

Na el ԷՏ Կոտոկո ec'odad eke dad;

¹⁸ Լեցյ a Ետյ l'elu in ec'ów amua յոkm li yeցm.» †

¹⁹ Jak ignj af dad nine: «Na sosiem, m'erurm eke wel k'ijr agj a ek'elm Jwifel ke oc any յոկյ Nyam a gbre. ²⁰ Gbêkո s'áwյ el lel si dad el eke -li k'ijmn ndey eke wel oc wawr eցb յոյ sêkp, -l'ijmn nfaci, -l'ijmn ndey eke wel okm mebl es, -l'egյmn mebl; † ²¹ anke godo godo Ետյ, Էb Էb fêj em, wel am dad Mois eci sol amua ec'odad Ետյ Nyam nunj ignj susu yeյji sêցյ fêj nêնեցյ e Լեցյ wel b'awl.»

Lel eke wel awյ յոmn Էսել a ek'elm Jwifel a

²² Ow sosiem erm Էսել a, agj ekpekp a, lele Nyamel a fêj ab Էցյ eb eke k'ot el em ec'agյ ignj Pոl lele Barnabas ab af im Siri ec'Antioս a.

† **15:18** Amos 9.11-12, Sêptant em ec'odad eke wel oc. † **15:20** -li k'ijmn ndey eke wel oc wawr eցb: Էkn Չkm Ok 34.15; 1 Korênt 8.7-13. Grêkel ec'ob յո ij usu eci ndey eke anյ a, el ndey eke wel oc wawr eցb յոյ sêkp. -L'ijmn nfaci: bêbmn Ob Ap 18.6-23. Ow el sikpl ek'afյն es Grêkel em ana. -Li k'ijmn ndey eke wel okm mebl es, -l'egյmn mebl: Էkn Nunյ Չb 9.4; Ob Ap 17.10-16. Sol yony amua b'ոյ Jwifel eke el kretienel a abusu ij ob kretienel ek'elm Jwifel ab ab, Ետյ -n'ոյnymn el ec'aylm a ec'erm mij.

-Li sɔsum Jud eke wɛl b'ɛsɲ Barsabas lele Silas ab -l'ot; -l'el agɲ lisijimɛl ab ɛm ec'any ɛsɛl yony. ²³ Kin lɛl eke wɛl ɔɲ ɛl a: «ɛrm ɛsɛl a lele agɲ ekpekɔ ab ab, ek'el ɔny lisijimɛl a, am ɔɲ agɲ lisijimɛl a ek'elm Jwif k'ir Antioɔs, Siri lele Silisi ab a lebl. ²⁴ S'iri ek'agɲ anɲ ɛy oɲɲ aɲa ow ɔɲ ɔny ɛwr jɛnɲɛɲ, ebr ɛrmij ɛl eci sodad ebl ab ɛm. Ow elm ɛy s'ɔɔm ɛl abusu low na e kok eci. ²⁵ Na sosiɛm, ɛy a fɛɲ eci nɛny af okr ɛm, si sɔsum agɲ s'ot eke si k'erm ɛl ɔny oɲɲ a, -l'ɛwl ɛy lawlɛl Barnabas lele Pɔl ab, ²⁶ eke blel irmn ɛl ec'owr anɲ a ɛy ɛs Kɔtɔkɔ Jesu Krist e juma kok ɛm. ²⁷ S'am ɛrm Jud lele Silas ab ɔny oɲɲ a eke ki dad ɔny ɛl obi ɛm, lɛl na eke s'am nɔn aɲa a e low. ²⁸ Tasi ɛm a, ɛy lele Abɲ Lala ab, s'ɛgɲ s'eb eke si k'ɔɔm ɔny ɛrɛkɔ ɛjɛci ek'ow elm sol amua ek'it a cɛ: ²⁹ k'ijr ndey eke wɛl oc wawr eɲɔ ɔɲ sɛkɔ, k'ɛgɲn mebl, k'ijr ndey eke wɛl okm mebl ɛs, k'ijmɲ nfaci. Eke ɔsur ów amua, ow b'ow akpl. Agɲ lisijimɛl, s'am ɛsɲɲ ɔny!»

³⁰ Wɛl ɛlu agɲ a eke wɛl ɛrm ab ɛs, ɛtɲ -n'im -l'ok Antioɔs. Yɔgɲ -l'as agɲ a fɛɲ ek'ɔny ɔmn a luku ɛtɲ -n'ɔɲ wɛl lɛl a. ³¹ Wɛl awl lɛl a ɛtɲ agɲ a fɛɲ sos ɛm am iɲn, sos ɛs atr ec'odad ek'anɲ ɛm a eci. ³² Jud lele Silas ab ek'el obi yeɲi ɛl kokoba ɔb ɛsɛl a, dad ɔmn ɛsɛl a odad kpekpe sos ɛs atr eci; -n'ɔɲ wɛl ec'ɔmn a ij lɛc obn. ³³ -N'anɲ yɔgɲ ɛgɲ bɛb, ɛtɲ ɛrm ɛs ɛy ɛm, ɔmn ɛsɛl a ɔɲ ɛl ɛjagb -l'ɛwl -n'im agɲ a ek'erm ɛl a oɲɲ. [³⁴ Silas gbɛ ɛgɲ eb eke k'anɲ yɔgɲ.] †

³⁵ Gbɛkɔ Pɔl lele Barnabas ab gbɛ anɲ Antioɔs.

† 15:34 Ob Kok eci silel ɛsig nɔnɔ ɛm, wɛl ɛɲnm akr 34.

Agñ ejeci nono ab -n'am yegm agñ low, etñ -n'am ob Es Kotoko ec'odad a ec'amani.

Pól lele Barnabas ab elulil es

³⁶ Eke -n'ann Antios yogñ ton ow ibn a, Pól dad Barnabas nine: «S'ewl meny s'im eb a feñ em eke s'ob Es Kotoko ec'odad a ec'amani a, s'ekñ agñ lisijimel a ek'onny omn a, s'ekñ elel eke -n'am aan es a.» ³⁷ Barnabas erur eke Jan Mark k'ign el ab im, ³⁸ kó Pól gbé erurm anke Jan Mark ign elu el es Panfili, etñ emeny l'ewlm wel juma ab em ij. † ³⁹ -L'atar ów es senyn senyn ton -l'elulil es. Barnabas oc Mark etñ eb mijetñ im Sipr; ⁴⁰ Pól gbé oc Silas, etñ eke omn esel a ot ok el Es Kotoko eci nyimn mamn ab em a, n'im. ⁴¹ L'ecr Siri lele Silisi wus af ab eci n'am atr Nyamel a feñ sos es omn em.

16

Timote am ewl Pól lele Silas ab

¹ Pól im ey Derb etñ emeny im ey Litr. † Yogñ, jam es nyam ann eke wel b'esñ Timote; lis a Jwif ek'in yeji onny omn; es a gbé Grék. ² Agñ lisijimel a e k'ir Litr lele Ikoniom ban ab a, bi dad Timote e lís ec'ów amamn nono. ³ Pól erur eke k'onny ecm'n ab; l'oc ow ab n'im etñ l'ubr ow likr es, Jwifel a ek'ann yogñ a eke -li b'ow -l'ec a sosiem, anke agñ a feñ uw any eke es a Grék. † ⁴ Eb a feñ em eke -n'am ec a, -n'am dad agñ a ek'onny

† **15:38** Ekn Ob Kok 13.13. † **16:1** Bèbmñ Ob Kok 14.8,21.

† **16:3** Eke Timote lis el Jwif a, wel b'oc Timote yeji Jwif. Gbeko gbun ke Jwifel a óc'r tasi ese Jwif mamn af a, ow it ke l'ubr likr es. Pól on wel ubr'r likr es yec'etñ ke l'él Krist eci danju ij es mamn Jwifel ab em.

ɔmn a ów a fɛɲ eke ɛrm ɛsɛl a lele Jerusalem ec'agɲ ekpekp ab ab dad ucu es a, ɛɲ -n'am ibrm eke wɛl k'ɛlum ów amua. † ⁵ Sinyamel a am ɛy lɛc ɔmn ɛm, ɛɲ lɛɲɲ liy nyam nyam fɛɲ agɲ am bobn.

Pɔl ɛrur mɛmn Troas

⁶ Abɲ Lala ɛgbm Pɔl lele Silas ab es eke -li ki dad Nyam ec'odad a Azi ogog a; ow ɔɲ -l'ubr Friji lele Galasi ab eci wus ab af. ⁷ Eke -li titmn Misi wus af a, -n'am bɛbm eke -li k'im Bitini wus af, gbɛkɔ Jesu ec'Abɲ a yɛbm ɛl. ⁸ Ow sosiɛm -l'ubr Misi ɛɲ -n'im Troas baɲɲ eci nanu a. ⁹ Ncok ɛm a, Pɔl ɛrur mɛmn: l'ɛkn Maseduan iy nyam ek'inym es ke am ɲɔɲɲ'n dad ɛsɛ: «Éc Maseduan ke ów ɛlum ɛy abu!» ¹⁰ Kpɛkɲ eke mɛmn ɛrur na b'oc es a, si bɛbm sos s'us ejagb Maseduan im eci, † anke s'ub nawrɛ eke Nyam ɛsɲ ɛy eke si k'ɛwl yogɲ ec'agɲ a Amani Mamm a.

Filip ɛb ɛm, Lidi ub ɛs Kɔtɔkɔ nawrɛ

¹¹ S'eb mijɛɲ Troas, s'igb yogɲ kpɛkɲ kpɛkɲ toɲ s'im s'ok Samotras lekr ɛm, ɛɲ eke lɛɲɲ ɛny a, s'im s'ok Neapolis baɲɲ. ¹² S'igb yogɲ s'im Filip, Maseduan eci wus a eci ɛb gbɛl ek'anɲ Rom ec'ɛs ɛw ɛm a. † S'anɲ ɛb ab ɛm si kok sɛɲɲ wa cɛ. ¹³ Nɛnɛɲɲ e lɛɲɲ a, s'ok ɔkm baɲɲ a s'im mij nɛny a; yogɲ si tutr eke si b'ow s'ɛɲɲ Jwifel

† **16:4** ɛkn Ob Kok 15.23-29. † **16:10** Akr lew na ɛm eke Luk am dad ɛsɛ “ɛy” a, ke ow am yegm eke yogɲ anake Pɔl ab -l'okar af -n'am kok juma a. † **16:12** Eke ɛb anɲ Rom ec'ɛs ɛw ɛm, ow el low mamm. ɛb ɛyɲ a b'ɛɲɲ ów nɔnɔ ec'abusu eke ɛb ɛjɛc'a ótum ɛɲnm.

ek'ann Nyam nɔɔn em usu nyam. † S'ok es yogɔn etɔn ɔyɔw a ek'as luku ann yogɔn a, si dad el odad. ¹⁴ ɔyɔw ab em e nyam e nin el Lidi, Tiatir baɔn yɔwi eke b'ɔl sigbad ebl amamn ij ke b'igɔn Nyam nun. N'am iri ey ec'odad a, etɔn Nyam ɔɔ'n abɔn eke li k'ew Pɔl e sodad a erm af. ¹⁵ Ow ɔɔn wɛl ok'r mij nun, in lele in ec'akɔn ab ab. † L'ew ey abu li dad nine: «Eke am ekan eke m'ub Es Kɔtɔkɔ nawre tasi, ke òwr annɔn em oɔn a.» Etɔn l'atrm ey s'egɔn s'eb.

Wɛl ok Pɔl lele Silas ab sobel em Filip eb em

¹⁶ Legɔn nyam s'aam Nyam nɔɔn em, etɔn adyɔwli nyam am ɔbr ey. In em a, abɔn nɔn nyam † ann eke b'ɔn'n l'ekn efi e low ek'am ow a li dad. Ów amua eke li b'ekn li dad a b'ɔn in ec'es ewel a os nɔnɔ. ¹⁷ Ey lele Pɔl ab, n'am us ey jam l'elu lebl li dad l'ese: «Aɔn amua, Afr Kpekpe e Nyam a e juma kok esel! -N'am dad ɔny ejagb a eke b'ewl egɔn sel eɔn em a ec'odad!» ¹⁸ Yɔwli a am kok ebɛn sɛgɔn nɔnɔ. Ow b'afɔn es a, Pɔl erm ebl toɔn batɔn ewl meny dad abɔn nɔn a nine: «Jesu Krist e nin em, èy ɔkm in em!» Etɔn wanci ab af cɛ abɔn a ey ɔkm yɔwli ab em.

† **16:13** Filip yogɔn, Jwifel aɔn egɔn lɛw anm eke ow k'ɔn wɛl ɔny Nyam nun igɔn usu tasi. Ow sɔsiem, Jwifel b'ɛɔnanin gben, mij saw eke it el eci sos ayal a ec'ów e kok eci. Ow k'odm Rom ec'es ewel a ɔom Jwifel a abusu eke k'ɛɔnanin baɔn a. Mij ewl mij a oɔn eke ann a lele baɔn ab ab a, ow ij kilo nyahan. † **16:15** Bèbmn Ob Kok 16.33; 18.8. † **16:16** Abɔn nɔn a el lorɔn ec'abɔn. Lorɔn na anake b'ɔsu nyàm nun igɔn usu gbɛl nyam eke wɛl b'ɛsɔn Dɛlfi a. Aɔn nɔnɔ b'im yogɔn ibrm sos.

19 Eke adyowli a ec'es ewel a am ekn eke -li k'ow -n'ehnmn os ow em ij a, -n'onny Pɔl lele Silas ab -l'ow ebɛrɛɛ em es ewel ec'any af. 20 -L'ot wɛl -n'im Rom e jɛj ok esɛl ek'annɔ yogɔ a ec'any af, etɛɛ -li dad ninɛ: «Aɔɔ amua am is odad ey ec'eb na em; 21 el Jwifel, etɛɛ -n'am yɛgm aɔɔ eb ir owr. Ey Rom eyɛ; ey ec'ol a ɔɔm abusu eke si k'ɛɔɔ s'eb oglog si kok ow e low.» † 22 Dedeku a yeji ebl erm ok Pɔl lele Silas ab af. Jɛj ok esɛl a ɔɔ wɛl eb Pɔl lele Silas ab mob sos etɛɛ ɔɔ abusu eke wɛl k'or el likɛni em. † 23 Etɛɛ eke wɛl or el sɛnyn sɛnyn bake ow uwr a, wɛl ok el sobel em, etɛɛ wɛl ɔɔ usu ɔsu es eke k'ew el nyamn af sɛnyn sɛnyn. 24 Eke n'ehɛn abusu ikɛ na a, l'ot l'ok wɛl sobel ab em ec'akɛni nyam ek'annɔ sobel a e nuɔ kɔkɔ a, etɛɛ n'awɛm wɛl akr ekɛ ekpr ab.

25 Ncok eci lɛɔɔ uyu nuɔ em a, Pɔl lele Silas ab am ɛɔɔɔ Nyam ɛɔɔ ej kɔkɛm'n etɛɛ sobel em esɛl a am iri. 26 Kpru em, wus umu tuɔtuɔ, ɔny sobel a mumu. Kpɛkɛ masany a fɛɛ fifig ok es etɛɛ sobel em esɛl a eci ɛɔbraka a fɛɛ mɔmu es. 27 Usu ɔsu es a ufɛm es, eke li b'ekɛ eke sobel a eci masany a fifig a, l'odu in e lab ler em a l'elu ɔkm eke li k'ibir in sosi, aɔke n'am tutr eke sobel em esɛl a uru es im. † 28 Kɔ Pɔl barm in e lɛc fɛɛ em ninɛ: «Kì kokr ɛ sosi low ɛɔɔ! Ey fɛɛ s'annɔ

† 16:21 Rom ɔɔ Jwifel abusu eke k'igɛ Nyam nuɔ el ec'eel eke -n'am erur a, kɔ -l'érurm eke wɛl ki dad aɔɔ ejeci Nyam odad.

† 16:22 Aɔɔ a ek'elm Rom eyɛ a, jɛj ok esɛl a b'ɔɔ wɛl or el gbun ke wɛl jéj el e lís e low ok. Aɔɔ ek'el Rom eyɛ a, wɛl ɛdɛɛ eke wɛl ki kok el ebɛn. Pɔl lele Silas ab a, Rom eyɛ; ow itm eke wɛl k'or el. † 16:27 Ekɛ Ob Kok 12.19 eci akr otar a.

an̄a!»

²⁹ Usu ɔsu es a ibrm eke wel k'iḡn̄ a!; l'uru es l'ey ak̄n̄ a, sos uf̄n̄ em, er̄n̄ ab, l'ok ɔwr̄ɔkp̄ wus P̄ɔl lele Silas ab ec'any af. ³⁰ N'ɔn̄ wel ok ɔkm et̄n̄ li dad wel nin̄e: «Aḡn̄ eḡb̄el, k̄ɔ ayaf mi ki kokr ke m'ēn̄ sel ee?» ³¹ -Li dad ow nin̄e: «Ûb Es K̄ɔt̄ɔk̄o Jesu nawr̄e ke η lele η ec'ak̄n̄ ab ēn̄an sel.» ³² Et̄n̄ -n'am dad ow Es K̄ɔt̄ɔk̄o ec'odad, in lele aḡn̄ a f̄en̄ ek'an̄n̄'n ak̄n̄ ab ab. ³³ Ncok a eci wanci ab af c̄e, usu ɔsu es a ot̄ el ab im et̄n̄ ȳɔȳɔḡ el abi enyembri ab es. Kp̄ek̄n̄ in ec'aḡn̄ ab ab wel ok el mij nūn̄. † ³⁴ L'oc P̄ɔl lele Silas ab n'im in ec'ak̄n̄ a et̄n̄ n'ɔn̄ wel ob ij. Eḡn̄ na lele in ec'ak̄n̄ ab ab sos em am in̄n̄ an̄ke -l'ub Nyam nawr̄e.

³⁵ Eke l̄eḡn̄ eny a, Rom e j̄ej ok es̄el a erm aḡn̄ ow dad usu ɔsu es a nin̄e: «Èlu aḡn̄ a es.» ³⁶ Usu ɔsu es a ow dad P̄ɔl nin̄e: «J̄ej ok es̄el a ɔn̄ abusu eke wel k'èlu ɔny es. ɔtur eke sica k'ok̄r ɔkm imm erm es ey em.» ³⁷ K̄ɔ P̄ɔl dad aḡn̄ a nin̄e: «Wel j̄ejm̄ ey e low okm, et̄n̄ -n'ɔn̄ wel ɔr̄ ey dedeku ec'any af, ke ey Rom ec'aḡn̄ c̄e! Et̄n̄ -n'ɔny -l'ok ey sobel em. Sica -n'am erur eke -li k'ok̄ ey ɔkm es l̄ɔl em ee? S'ēḡn̄m! -L'ow el obi -l'ok ey es!»

³⁸ Aḡn̄ a im ewl j̄ej ok es̄el a sodad a eke P̄ɔl dad a. Eke -l'irir eke P̄ɔl lele Silas ab el Rom eȳn̄ tasi a, ermni ed̄n̄ el es. ³⁹ -L'ow -l'eḡn̄ low ij -n'ɔn̄ wel, et̄n̄ -n'ɔny -l'ok wel ɔkm sobel ab em et̄n̄ -ni n̄ɔn̄ wel eke wel k'ok̄ ɔkm ban̄n̄ a. ⁴⁰ Eke P̄ɔl lele Silas ab ok ɔkm sobel ab em a, -n'im Lidi oḡn̄ a. Eke -l'ēkan aḡn̄ lisijim̄el a, ke -l'atar wel sos es a, -n'im.

† **16:33** Bèbm̄n̄ Ob Kok 16.15; 18.8.

17

Pól lele Silas ab im ok Tesaloni banj

¹ Sica Pól lele Silas ab εcr Anfipolis banj lele Apoloni banj ab eci im ok Tesaloni; yogη, Jwifel eci Nyam nunj igη usu anη. ² Εσε el el eke sakp sakp fεη li bi kok ab af a, Pól im εy Nyam nunj igη usu a. Nενεγη kpa kpa kpa sakp nyahan, l'atar ów es Nyam odad nunj af agη a ek'anη yogη ab ab. ³ N'am ayal l'ok wεl ετη n'am yeγm wεl eke Nyam Lεl em a, ow akpl eke Mesi a k'ij gbre ke áηη luw em igb. N'am dad wεl l'εσε: «Jesu na eke m'am dad óny in ec'odad a, in anake l'el Mesi a.» ⁴ Jwifel ab em e beb odad a ok es sos em ετη -l'ow -n'εηη Pól lele Silas ab. Grεkel nóno ek'am igη Nyam nunj a lele bosu amamn em ec'óyow nóno ab yeji kok eben.

⁵ Gbeko Jwifel a nyamnεyr am óny. -L'as ów marem marem esel eke -n'εηη eβεηη em a luku, -n'am is odad agη ab em, ετη -n'am bubr agη em banj a. Ca -l'igb -l'ok Jason ec'akη a, -n'am ol Pól lele Silas ab eke -li k'óny -l'ot -n'im dedeku a ec'any af. ⁶ Eke -n'εηηm wεl a, -l'odu Jason lele agη lisijimel beb ab es -l'ow banj a ec'es εw esel a ec'any af, ετη -n'am óg -li dad -l'εσε: «Agη amua inymn wus na nimum es afr; sica εy ogη a -l'ok a! ⁷ Ετη Jason eb ok el akη! Agη amua fεη am kok ów ek'elm Sesar ec'ol a eci, anke -n'am dad eke es εw es ejeci nyam in anη eke wε'n b'εση Jesu.»

⁸ Sodad amua óη dedeku a lele εb a ec'es εw esel ab ab sos inym es afr. ⁹ -N'óη Jason lele agη lisijimel ab ab εw os es gbunj ετη -l'elu wεl es.

Pɔl lele Silas ab im ok Bere banɔn

¹⁰ Kpekɔ eke leɔn uk a, aɔn lisijimel a ɔn Pɔl lele Silas ab im Bere. Eke -l'okɔr yogɔn a, -n'im Jwifel e Nyam nun ɔn usu a. ¹¹ Bere e Jwifel a b'egɔn low eb akm Tesaloni ec'a; -l'eb Nyam odad a el e sos em inɔn feɔn em. Eɔn seɔn feɔn -li bi wewr Nyam Lel a, yec'etɔn ke -l'ekn eke Pɔl ec'odad eke bi dad el a el nawre. ¹² El em ec'agɔn nɔnɔ ub nawre; etɔn Gɔkel ab em, bosu amamn em ec'ɔyɔw nɔnɔ lele eɔn nɔnɔ ab yeɔi ub nawre.

¹³ Kɔ eke Tesaloni e Jwifel a iri eke Pɔl am dad Nyam odad Bere banɔn em yeɔ'a, -l'ow -n'am nɔnɔ dedeku a merm em -n'ɔn wel ew jen jen. ¹⁴ Ow sosiem, kpekɔ aɔn lisijimel a ɔn Pɔl imn okij any a eci; gbekɔ Silas lele Timote ab gbɛ anɔn Bere. ¹⁵ Aɔn a ek'aam nyimn Pɔl a im ewl'l ton ok Aten banɔn, etɔn -l'ewl -n'im Bere Silas lele Timote ab ec'amani a eke Pɔl ɔn ab ab. Amani ab em, n'am ibrm eke wel k'ow fafa eɔn'n.

Pɔl anɔn Aten banɔn

¹⁶ Eke Pɔl am eku Silas lele Timote ab Aten yogɔn a, low am ey'r sos em eke eb na k'el sekp eci nun ɔn usu. ¹⁷ Nyam nun ɔn usu yogɔn, li b'atar ów es Jwifel lele aɔn a ek'elm Jwifel ke am ɔn Nyam nun ab ab, etɔn ebɛɔn em yeɔi seɔn feɔn li b'atar ów es aɔn eɔeci eke li b'ɛnɔn ab ab. ¹⁸ Epikurel lele Sitoyikel eci low yeɔm esel ab ab

† yeji am atar ów es Pól ab. El em ec'agñ beb am ibrm esε: «Nenym gbél es na, bla odad iy n'am dad gbε ee?» Eke agñ beb am iri Pól dad Jesu ec'odad lele luw em anñ igb owi ab a,† -n'am dad -l'εε: «Egñ na, εε etu e sinyam a cε ec'odad ow'n am dad af.»

19 Ow sosiem -l'oc Pól ab -n'im baññ a ec'ów bebñ esel a † ec'any af, etñ -li dad ow ninε: «Kó s'otu eke si k'uw low yegm owr na eke am dad ow ec'odad ab any ee? 20 Eke am dad εy ów eke am iti εy any a sosiem, s'am erur eke si k'uw ow e nyandre ab any.» 21 Tasi em a, Aten eyñ a fεñ lele etu agñ a ek'ir el ab a, b'eb sεgñ ñonñ am iri oglog am dad ów owr ec'odad cε.

22 Pól inym es ów bebñ esel a ec'any af etñ dad ninε: «Aten eyñ, m'am ebññ nyamñ eke low low fεñ em eel Nyam nuñ ign esel tasi. 23 Tasi em a, eke m'am εc ñny eci baññ em a ke m'am εkn ñny e sinyam nuñ ign e mob a, m'εkn egb waw usu nyam eke wεl ñon: "Nyàm eke wεl uwm any

† **17:18** Epikurel eci low yegm esel a bi tutr eke wεl b'anñ owr losññ owi eci cε. -Li bi tutr eke Nyam éwm wus e low any, kó mareñ mareñ cε ów in b'ow. Sitoyikel eci low yegm esel a égññ losññ e low ebñ. -Li bi tutr eke sol anñ eke bi nyimñ wus etñ ow it eke wεl k'atr sos es elum sol amua. † **17:18** *luw em anñ igb*:Luw Em Anñ Igb, Grék em a yow e nin (*Anastasis*). Eke Pól am dad Jesu lele luw em anñ igb owi ab a, ow otu eke k'ón Aten baññ eyñ a tutr eke Pól am dad nyàm yony ec'odad: Jesu ek'el nyàm ign lele Luw Em Anñ Igb ek'el nyàm yow ab ab e low. † **17:19** *baññ a ec'ów bebñ esel a*:Grék em a, *Ayeropaj*. Aten e lafeny nyam e nin; yogñ ów bebñ esel b'ony el e luku as.

eci". † Εε! Yec'a eke am ignn nun ke uwmn any a anake m'am ow mi dad ɔny in ec'odad a. 24 Nyam a eke kok wus na nimum lele mob fɛɲ ek'anɲ em ab a, anake el afr lele wus ab eci Ες Κοτοκο a, ετη l'irm Sinyamel ek'agn us ab em. 25 L'ibram eke agɲ k'ɔɲ'n ob kaka fɛɲ εσε ow'n ɔnym ob af; tasi em a, in anake li b'ɔɲ agɲ a fɛɲ owr anɲ, sel lele mob mob fɛɲ ab a. 26 Εγɲ nyam coco em, li kok εbr εbr a fɛɲ ετη l'ok wɛl wus na nimum af. L'ok akpo n'ɔɲ wɛl, ετη susu susu a eke -li k'ir a yeji, l'εδɲ ow e sereb a. † 27 Li kok εben yec'ετη ke agɲ a ɔl'l es. Ετη eke es ɔl a am εw bɔbrm em yeji, k'aw ke -l'ɔtu eke -li k'εɲɲ ow, anke Nyam anm kpekpe εγɲ kaka eci. 28 Tasi em a, ɔny e lel nɔn εσεl a yeji dad nine: "In em s'anɲ owr, s'ɔtu eke si k'an es s'εc, ετη s'anɲ." Ετη lel nɔn es εjeci nyam yeji dad nine: "S'el in ec'ey." †

29 Eke s'el in ec'ey a, si k'ɔnyɲ tutr eke Nyam anɲ εσε sika em nyàm, os em nyàm oglog lebɲ em nyàm ek'agn ij mɛwɲ kok εl ec'ów tutr em af. 30 Agɲ ec'any uwm em ec'ów eke kok λεɲɲ a ek'εc ab em a, Nyam εwm εrm af ij, ko n'am ibrm susu a fɛɲ ec'agn a eke k'itɲɲ εl ec'es an a. 31 L'oc λεɲɲ nyam l'εw es, eke εγɲ a eke li sɔsum l'oc ab em, li b'ow li jej wus e low l'ok nɛnyembri nyam em. L'εlu ow e low ɔkm agɲ fɛɲ ec'any af εγɲ na eke

† 17:23 Egb waw usu na eke wɛl kok ɔɲ nyàm eke wɛl uwm any a, Aten eyɲ e tutr em a, nyàm εjeci nyam ek'ow k'ɔdm -l'ijal es sosiem eci. † 17:26 Εγɲ nyam coco em: Adam em, Nun ɔb 1.28. L'εδɲ ow e sereb a: Ol ɔkn 32.8. † 17:28 Pɔl am εbr εl e lel nɔn εσεl a, Epimenid lele Aratɔs ab ec'odad a eke dad ab em.

l'igbm luw em ab em!»

³² Eke -l'irir Pól dad luw em anḡ igb ec'odad a, aḡḡ beb am kokr'r miyer, etḡ oglog am dad ese: «Lḡḡ ejeci ke s'iri ḡ ec'odad na.» ³³ Af anḡ anake Pól elu el es a. ³⁴ Kó aḡḡ beb gbḡ eḡḡ in e low a eb etḡ ub nawre. El em a, Denis ek'el ów bebḡ esel ab em ec'eḡḡ a, yow nyam eke wel b'esḡ Damaris a lele aḡḡ ejec'ab anḡ em.

18

Pól im ey Korent baḡḡ

¹ Eke ów amua b'ec a, Pól igb Aten im ey Korent. † ² Yogḡ n'ḡḡḡ Jwif nyam eke wel b'esḡ Akilas; wel ew'r Póḡ eci wus ab af. N'anḡ Rom, Itali wus af l'ow ey Prisil ab ow k'ibnm, anḡke yogḡ Sesar Klod óḡ abusu wel ogḡ Jwifel a feḡ. Pól im ḡḡḡ el, ³ etḡ eke -n'ónyn juma nyam ek'el ndey lel em léf e kok a, l'ir wel ab etḡ -li b'okr af -li kok juma. ⁴ Nenḡḡ feḡ, Pól b'im Nyam nunḡ igḡ usu a, etḡ eke li b'eb odad a, li b'ól eke li k'eb Grékḡ lele Jwifel ab.

⁵ Sica eke Silas lele Timote ab anḡ Maseduan ow a, † Pól b'oc in e lḡḡḡ a feḡ am dad Jwifel a Nyam odad am ij nenḡ dad eke Mesi a Jesu. ⁶ Kó Jwifel a éḡḡḡ in e low a ebm etḡ bi wḡwr'r; ow sosiem l'ufḡḡ in e mob sus em a e siflefl ab es l'ok

† **18:1** Korent el Akayi wus af ec'eb gbḡ; eb na em, aḡḡ ufu es em etḡ in eci nfaci ij owi a agb nono. † **18:5** Filip e Nyamel a óḡ Silas lele Timote ab os is Pól. Ow óḡ Pól sos ok es in e Nyam juma kok ab em. Li kókm juma a eke ow em li b'ḡḡḡ os a ij. Ḳkn 2 Korent 11.9; Filip 4.14-15; Ob Kok 17.15.

wel es, † etj li dad wel nine: «Eke batj irmn, ke ony obi em ana; ow elm em e low ij. Sicaca em a, m'ow m'oc any m'okj agj ek'elm Jwifel a.»

⁷ Pól igb yogj im ir Titius Justus ogj, ek'in ec'èl a titm Nyam nuj igj usu a. L'elm Jwif kó l'el egj nyam eke egj el eci Nyam nuj igj owi a eb.

⁸ Krispus ek'el Nyam nuj igj usu a ec'es ew a, lele in ec'akj ab ab † ub Es Kótoko nawre. Korent banj eyj nōnō ek'iri Pól ec'odad a yeji ub nawre etj ok mij nuj.

⁹ Sica ncok nyam, Pól am erur memn etj Es Kótoko am dad'r ese: «K'uru erjn!

Neny ánn'j em am dad! K'àbl neny, ¹⁰ anke m'anj j ab. Egj kaka k'otum kokm'j low njn anke eb na em, agj nōnō el em eci.» ¹¹ Pól anj Korent kok lakpo nyam awl nōhōn etj am yegm agj Nyam odad.

¹² Lakpo ab af eke Galion eb Rom ec'es ew Akayi ogog ec'a, Jwifel okr af irjn Pól. -L'oc ow -n'im jej ok ec'any af ¹³ etj -li dad nine: «Egj na am ol eke k'eb agj igj Nyam nuj ek'otm ol a ec'ab es.» † ¹⁴ Eke Pól ol eke ki dad odad a, Galion dad Jwifel a nine: «Ony Jwifel, tasi em a, blel ow el low njn li kok, oglog low ligbel marem anake li kok a, ke blel m'ók sos es m'iri ony ec'odad a.

¹⁵ Kó ek'ow el ów es atar odad ebl owi af, en owi

† **18:6** *L'ufj in e mob sus em a e siflefl ab es l'ok wel es:ow e nyandre el egj ab ec'ijarm. Ekn Matie 10.14 lele ow ec'akr otar ab ab. † 18:8* Bèbmn Ob Kok 16.15,33. † **18:13** Rom eyj onj abusu eke wel ki kok Nyam nuj igj owi ese Jwifel ec'ab af, kó ow elm Nyam nuj igj owi fej gbe. Jwifel am ok Pól ów af anke el ec'a, Pól am yegm agj Nyam nuj igj owi ejeci; ow el low ligbel ek'itm Rom eyj ec'ol ab em. Galion gbe am oc Pól eci low yegm a ese Jwifel ec'ab af.

low feŋ cece em; gbeko Jan eci mij ok nuŋ a ce e low l'uw any. † ²⁶ N'am dad ów ɔmn em tasi Nyam nuŋ ign usu yogŋ. Eke Prisil lele Akilas ab iri'r lebl a, -l'oc ow etŋ -l'otar Es Kɔtɔko Jesu ec'ejagb a e low akr tasi -l'ok ow.

²⁷ Sica eke Apolos am erur eke k'im Akayi wus af a, agŋ lisijimel a atr'r sos es, etŋ -li kok lel -n'awŋ eb ab em eci jam esel a yec'etŋ ke wel eb'r senyn senyn. Eke n'im l'ey yogŋ a, agŋ a eke Nyam e bibm em ɔny ɔmn a, l'elum wel abu nɔnɔ. ²⁸ Tasi em a, dedeku feŋ ec'any af n'am ot ów tasi li yegm eke Jwifel a ɔnym low ij: Nyam Lel em, n'am elu ɔkm eke Mesi a Jesu.

19

Pɔl im ok Efes eb em

¹ Ek'Apolos anŋ Korent a, Pɔl ebr mafeny em eci im ey Efes. N'etŋn jam esel beb yogŋ ² etŋ l'ibrm wel nine: «Kɔ eke ubr nawre a, etŋn Abŋ Lala ee?» -Li dad ow nine: «Ek'Abŋ Lala nyam anŋ yeji, s'irim; wel dadm ey ow e low.» ³ Ow ɔŋ Pɔl ibrm el nine: «Ke sica bogŋ e mij ok nuŋ etŋn ee?» -Li dad ow nine: «Jan eci mij ok nuŋ a eke yegm agŋ a.» ⁴ Pɔl dad el nine: «Legŋ ab em a, Jan am ok agŋ a ek'egŋ eb eke k'itŋn erm a mij nuŋ etŋ n'am dad Israel ec'agŋ a eke k'ub egŋ a eke b'ow anŋ'n jam ow a nawre, egŋ a el Jesu.» † ⁵ Eke -l'irir ów amua a, -n'ɔŋ wel ok el mij nuŋ Es Kɔtɔko Jesu e nin em. ⁶ Pɔl at el abu nuŋ etŋ -n'etŋn Abŋ Lala. -N'am ebr sebr eke wel

† **18:25** Bèbmn Ob Kok 19.3-4. † **19:4** Èkn Matie 3.11; Mark 1.4, 7-8.

uwm any etj -n'am iri Nyam ogn ec'odad -li dad.
 7 Agj a fej otu ek'ij agj lew yony.

8 Pól b'im Nyam nun ign usu a, etj yogj awl emum nyahan, li bi dad ów omn em tasi. N'am dad Nyam e gbrenjbi usu a ec'odad etj n'am ol elel eke li k'eb agj a ek'am iri in ec'odad a.
 9 Gbeko agj nono am ony loru aru, égnm ek'ub nawre etj dedeku a ec'any af, am cak Es Kotoko Jesu ec'ejagb a e low. Ow sosiem Pól elu el es, ot jam esel ab ab im, etj sejn fej am dad Nyam odad Tiranus e lel el em a. 10 Low na ibn ton ij akpo yony; ow on agj a ek'ir Azi ogog a, Jwifel lele agj ek'elm Jwifel ab ab iri Es Kotoko ec'odad a.

Seva ec'ey a

11-12 Pól em, Nyam am kok sakrowa egbel ton batj agj b'ot sigbad, oglog nun es awj eke Pól ew sos a ís ólu a: ol a b'oc el es lís etj abj enj a b'ok okm el em. 13 Jwifel beb eke b'ec susu susu ogn abj enj eke b'anj ólu em a, el yeji am ebm oc Es Kotoko Jesu e nin a ogn abj enj ok okm. -Li bi dad abj enj a -l'esé: «Jesu a eke Pól am dad in e low a e nin em, m'am dad ony eke k'okr okm!» 14 Eben eke egb waw es ligbel nyam, Jwifel eke wel b'esj Seva a, ec'ey lobj a yeji bi kok ana. 15 Ko legj nyam, abj nj nyam dad el nine: «M'uw Jesu any etj m'uw egn ek'el Pól ab any, etj ko ony, bwo el ony ee?» 16 Etj egn a eke abj nj ir em a ey el af, etj l'ey lec l'akm wel fej; l'or wel lec em ton batj mob kok kok el; -l'uru es -l'ok okm akj a -n'im sos ofr.

¹⁷ Efes ec'agh a, Jwifel lel agh ek'elm Jwifel ab ab, iri low na; el fegh erghn am ony el etgh agh am ony Es Kotoko Jesu e nin a ec'elum ligbel. ¹⁸ Agh nono a eke ub nawre a ow dedeku a fegh ec'any af egh ow engh a eke -li kokr a e low eb. ¹⁹ Agh nono a eke kok cam owi a ot el e silel a ow, etgh dedeku a fegh ec'any af -l'ofgh. Wel ub silel a ec'os abi ek'otu eke k'ij a, etgh el ec'os ab em, ow ij jete efu fandi ekgh yony lele lew ab. † ²⁰ Ellel eke Es Kotoko ec'abusu em, Nyam ec'odad a am eb es ke am elu in e lec a okm ana.

Efes eb em e dedeku a ec'erm bebl

²¹ Eke ow amua ec ok es a, Abgh Lala nyimn Pol † eke k'ecr Maseduan lele Akayi ab eci, ke im Jerusalem. N'am dad eke ek'in im yoggh, ow'n it ke in im Rom yeji. ²² Ow sosiem n'ongh in ec'abu elum esel yony, Timote lele Eras ab ikgh anym im Maseduan, ko in obi a gbe emeny n'angh Azi segh beb.

²³ Leggh na af, erm bebl ligbel ey Es Kotoko Jesu ec'ejagb a sosiem. ²⁴ Sika iny es nyam eke wel b'esgh Demetrius b'oc jete ufu kokr nyam yow Artemis † eci nyamel ekekey, etgh ow b'ongh juma kok esel a b'eggh os nono. ²⁵ L'as in e juma kok esel a lele aggh ejec'a eke el e juma a ot in ec'a

† **19:19** El eci os, jete ufu nyam el juma kok es nyam e leggh nyam eci labm sog. † **19:21** *Abgh Lala nyimn Pol*:odad na Græk em a, wel otu ek'itghn ejec'em dad ese Pol egh eb. † **19:24** Artemis el nyam yow eke Azi ec'agh nono b'ighn nungh. -Li bi tutr eke ow b'ongh aggh ey ew, ow b'akpal egh. N'ongh nungh igh susu likgh lele lew lele nyahan ab, etgh Efes anake el ow eci usu ligbel a. Leggh ab em a, in e nyamel gbela el wus na nimum eci mob amamn ab em e ligbel marem nyam.

es a luku etj li dad wɛl ninɛ: «Aɣɣ o, uwr any eke ow el juma na anake b'ɔŋ ɛy s'ir eb sɛnyn sɛnyn a. ²⁶ Am ɛkan etj am irir low eke Pɔl ikɣ na am kok a: tasi ɛm a, n'am dad eke sinyam a eke aɣɣ in kok a, in elm nyàm, etj l'eb aɣɣ nɔɔɔ, ow elm Efɛs aɣa sɔny ɛɛ, kɔ Azi wus nimum af yeji. ²⁷ Low na ɔtu eke ki ŋuɣɣ ɛy e juma a, ke ɛmɛny ow ɔŋ nyàm yɔw Artemis e nyamel gbɛl a irmn in ec'any a; nyàm yɔw na eke Azi lele wus na nimum ec'agɣ a fɛɣ ab b'igɣ nuɣ a e sagb a b'ow oc es!»

²⁸ Eke -l'irir sodad amua a, aɣɣ a ɛrm ebl afɣɣ es etj am ɔg dad ɛɛɛ: «Efɛs eci Artemis a el ligbɛl!» ²⁹ ɛrm bebl a eb es eb a fɛɣ ɛm. Aɣɣ a ɔny Gayus lele Aritak ab, Maseduan wus af eyɣ yony eke b'ɛwl Pɔl usu, etj dedeku ɛm -l'ub -l'ok dedeku a e luku as usu a. ³⁰ Pɔl am erur eke k'okm sos ɔkm dedeku a ec'any af, kɔ jam ɛsɛl a ɛdɣɣ in. ³¹ Azi wus ab af eci idr ɛsɛl beb a ek'el lawlɛl a, ɔŋ'n bɔwl ŋɔŋɣ'n eke li k'iim dedeku a e luku as usu a. ³² Wanci ab af a, luku as a wuwal: aɣɣ beb b'ɔny na ke dad, amua b'ɔny na ke dad, etj nɔɔɔ gbɛl ec'a, -l'uwm low a sɔsiɛm eke -n'anɣɣ luku as ab ɛm ab any. ³³ Jwifɛl a akɣ ów a ok Alesandr nɛnym etj -l'ikɣm ow anym eke li ki dad. Alesandr igbl abu oɣɣ: l'erur eke dedeku a ec'any af li k'eb odad li dad l'otar akr. ³⁴ Gbɛkɔ sica eke ow ok ɛl es sos ɛm eke ow el Jwif a, ɛl fɛɣ -l'ɔg lebl nyam toɣ ow kok wanci ɔmu yony: «Efɛs eci Artemis a el ligbɛl!»

³⁵ Sɔg a anɣ ɛm toɣ etj sica eb a eci es ɛw ɛs a ɔtu ɛdɣɣ dedeku a etj dad ninɛ: «Efɛs ec'agɣ, yewalil ɔ! Aɣɣ a fɛɣ uw any eke Efɛs ec'eb a

b'osu Artemis gbel a e nun ign usu a lele in e lebn em nyàm ek'ann afr ey wus ab ab. ³⁶ Ow itim egn kaka any. Ow sosiem otur eke ki yewalil tin, ki kokr nyamb owi. ³⁷ Kin, otr agn amua owr ana, -l'iym nyamel gbel a e mil etn -li wewrm ey e nyàm yow a yeji. ³⁸ Eke Demetrius lele in e juma kok esel ab ab ony low egn ab a, ow ony segn eke wel bi jej ów ok etn es ew esel yeji anj: yogñ anake -li k'im -li jej -l'ok a. ³⁹ Etn emeny eke onyn low eke k'ibrmn a, wel b'ow dad ow ec'odad luku as gbel a eke b'an es ol af a ec'any af. ⁴⁰ Tasi em a, yefenyina e low na ek'ey a, af yogñ a, wel otu eke k'ot ey ese agñ low egnm ebn esel af, anke low kaka anm ek'am ayal ey ec'enanin na, etn si k'ow s'onym odad ebl ek'ow af si k'otar enanin na e low akr senyn senyn.» ⁴¹ Eke li dad ów amua uwr a, l'igbl luku as a ec'agn a sos ogn.

20

Pól im Maseduan lele Gres ab

¹ Eke ów wuwal a feñ ok sel a, Pól as jam esel a luku etn am atr el sos es. Ow b'uwr a, l'elu wel es n'im Maseduan. ² L'ecr wus ab af eci, l'atr omn esel a sos es, sodad nōnō a eke li dad wel ab em. Etn n'im Gres, ³ n'ann yogñ l'ij awl nyahan. Sica eke n'am bebm sos eke li k'eb mijetn n'im Siri a, l'iri eke Jwifel a am ut in ec'asre. Ow sosiem l'ewl meny l'ebr Maseduan eci. ⁴ Agñ a ek'im am ewl'l a † el: Sopater Pirus jim, Bere iy, Aritak lele Sekundus ab ek'el Tesaloni eyñ, Gayus, Derb iy, Timote, Tisik lele Trofim ab, Azi wus af ec'agn.

† **20:4** *agn a ek'im ewl'l a:* Ob Kok esel e silēl esig oglog b'ign af dad ese toñ Azi.

⁵ Agñ amua ikñ anym im Troas am eku ey. ⁶ Ey gbɛ, eke Futufutu eke ejru anm em ec'es gbɛgbl a uwr a, s'eb mijetñ Filip eb em Maseduan wus af; etñ eke sɛgñ yen ec a, s'im s'ɛññ el Troas, s'anñ yogñ si kok sɛgñ lɔbñ.

Pɔl eci Troas eyñ ek'im ekn abal es

⁷ Ma ey ncebles a, s'ɛñanin eke si k'ubr futufutu em, † etñ Pɔl am dad dedeku a odad. Eke lɛgñ b'ow ɛny ke li b'ow n'im a sosiem, li dad odad toñ lɛgñ usu ubr em. ⁸ Oj ab em a eke s'as luku êl afr yogñ a, kenie nono anñ. ⁹ Ngbafrɛ nyam eke wɛl b'ɛsñ Etikus sig es finetr nɛny af a. Pɔl ec'odad a ek'am ɔfu nɛnym a, ɔñ mɛmn ɛwl'l. Mɛmn a afññ in es toñ n'anñ êl afr nyahan em a l'ey wus. Wɛl ɔny igbl'l ogñ, kɔ l'uw. ¹⁰ Pɔl us es, im ubu'r af, oc'r etñ dad agñ a ninɛ: «Ermij k'ók ɔny: n'anñ owr!»

¹¹ ɛmeny Pɔl ɛwl uyu êl afr a, l'ubr futufutu ab em li cɛc, etñ in yeji l'ij. ɛmeny li dad odad ibn kpekpe toñ ligbn ejñ ey ɔkm etñ n'im. ¹² Iy a gbɛ anñ owr, wɛl oc'r im etñ ow el agñ a fɛñ ec'erm es ey.

Pɔl igb Troas im Mile

¹³ S'ikñ anym s'im eke si k'eb mijetñ ot im ey Asos; yogñ anake si k'oc Pɔl a, anke tasi em a, li dad eke li k'ɛcr wus wus eci. ¹⁴ Eke l'ow n'ɛññ ey Asos a, s'oc'r mijetñ ab em etñ s'im Mitilen. ¹⁵ S'igb yogñ s'im etñ lɛgñ b'ɛny a, s'ow

† **20:7** *Ma ey ncebles a:* Grɛk em odad eci iri tasi el *Lɛgñ krekrɛ;* wɛl ɔtu ek'itññ ejec'em dad ɛsɛ *Dimas ncebles;* *s'ɛñanin eke si k'ubr futufutu em:* kretienel krekrɛ a b'okr af am ij ob a, -li b'ebm ob ij lala ab kpekñ.

s'ok lekr a eke wel b'ēsη Kio a ec'any af. Lēgη b'ēny a, s'ow s'ok Samōs, etη emeny lēgη b'ēny akr af a, † s'ow s'ok Mile. ¹⁶ Tasi em a, Pōl egn eb eke k'inyam es Efēs irmnm lēgη Azi wus af. N'am ogn es yec'etη ek'ow it ke n'ānη Jerusalem Pantekōt e lēgη a.

Pōl am dad Efēs ec'agn ekpekp a ów

¹⁷ Pōl anη Mile awη bōwl Efēs eke Nyamel ec'agn ekpekp a k'ow. ¹⁸ Eke -l'owr -n'ēnan ow a, li dad wel ninē: «Sēgη a fēg eke m'anη ony ab a, uwr elel eke m'aan es ab any, lēgη krēkre a etη eke m'ow Azi wus na af a. ¹⁹ Es is em, mi kok Es Kōtōkō e juma onη ikη em, Jwifel eci asre eke b'ut em e gbre ijr ec'a sosiem. ²⁰ Uwr any ekan eke low fēg ek'ōtu eke k'akpl ony ec'a, m'ocm mi lōlm es. Dedeku fēg ec'any af, ony ec'akη akη, mi dad ony etη mi yēgm ony yeji. ²¹ M'ēsη Jwifel lele agη ek'elm Jwifel ab ab eke k'itηn erm em, oc any okη Nyam ke ony omn ey Es Kōtōkō Jesu em. ²² Sica m'aam Jerusalem ese elel eke Abη Lala am at'm eke mi ki kok ab af. Low yec'a eke b'ow egn'm yogη a, m'uwm any. ²³ Low a cē eke m'uw any a el: eb fēg em eke mi b'ec a, Abη Lala b'ewar'm em e gbre ij nōnō lele sobel em eke m'ow m'ey ab ab a e low. † ²⁴ Gbēkō m'am ēkn eke em ec'a, em ec'owr anη a onym any; low a cē ek'onny any a el ke m'īm toη m'ign em eci es uru a e nuη, ke mi kōk juma a eke Es Kōtōkō Jesu abul'm a, toη ke m'úwar; juma a el

† **20:15** *Lēgη b'ēny akr af a:* Ob Kok eci silel esig oglog b'ign af dad ese eke wel inym es Trojilion a. † **20:23** Bēbmn Ob Kok 21.4.11.

ke m'ób Amani Mamn a ek'el Nyam eci sòrɔ̃n ikñ a e kokoba. †

²⁵ M'ec òny fɛɔ̃n ec'araɔ̃n mi dad Nyam e gbreñgbi usu a ec'odad; gbekɔ̃ sicaca em a, m'uw any ek'òny em ec'egɔ̃n kaka k'ow eknm im ij.

²⁶ Na sosiem anake yefɛnyna m'am igbl lebl ogɔ̃n mi dad m'ese: ek'òny em ec'egɔ̃n nyam am irm, ke ow elm em e low ij, ²⁷ aɔ̃nke mi dad òny Nyam e low a fɛɔ̃n eke bɛbm ew es a; m'ocm kaka mi lolm es. ²⁸ Ɔsurir òny obi lele Abɔ̃n Lala eci mebob a ek'òɔ̃n òny eke k'òsur ab ab. Eɛe eel eke meceb ɔ̃su es b'ew in e meceb a nyamn af ab af a, èwr Nyamel a eke Nyam ol jim lokm e mebl ab em † a e low erm. ²⁹ M'uw any tasi eke em eci im em a, agɔ̃n ek'aɔ̃n eɛe mindey enɔ̃n af b'ow ok òny ec'araɔ̃n etɔ̃n k'ow yɛbm mebob a kaka. ³⁰ Etɔ̃n òny em a yeji, agɔ̃n b'ow ok ɔ̃km am òny yadɔ̃n, yec'etɔ̃n ke ɔ̃mn eɛel a ús el jam. ³¹ Ɔsur sos! Ke ókan ek'akpo emum nyahan, ncok lele legɔ̃n owr ab, ɔ̃ɔ̃n ikñ em, m'òpim òny em ec'egɔ̃n nyam nyam ec'ów ɔ̃m.

³² Sica m'am oc m'elul òny Nyam lele in eci sòrɔ̃n ikñ eci odad ab ab abu em. N'òny abusu eke li k'agbr òny ɔ̃mn em ke n'òɔ̃n òny aja a fɛɔ̃n eke l'oc l'ew es agɔ̃n a ek'el in ec'a ec'a.

³³ M'ocm nyamn m'ewm egɔ̃n kaka fɛɔ̃n ec'os, sika, lele simob sus em ab af. ³⁴ Ɔny obi yeji uwr any eke ow el em e sabu ab em mi kok juma m'ɛɔ̃n yec'ek'it a agɔ̃n a ek'am ewl'm a, lele em obi ab

† **20:24** Bèbm̃n 2 Timote 4.7. † **20:28** *jim lokm e mebl ab em: odad na Grɛk em, wɛl ɔ̃tu ek'itɔ̃n ejec'em dad eɛe in obi e mebl ab em.*

ec'a. † ³⁵ Σεγη a fεη mi yeγm ɔny eke ki kokr juma εβεν ke ελumn ɔgbɔru abu. Ɔkan Εs Kɔtɔkɔ Jesu eci sodad amua eke dad a: "Eke wεl b'ɔη εγη ob a, wεl b'εηη sos εm ιηη ηɔηɔ akm yec'eke wεl b'εηη εγη εm a." » †

³⁶ Eke odad a uwr a, Pɔl ok ɔwrɔkp wus εl fεη ab ηɔηη Nyam. ³⁷ Agη a fεη am ikη ɔηη ετη am εγ Pɔl af es εlulil eci. ³⁸ Sos ɔw εl es ηɔηɔ aηke Pɔl dad εl eke wε'n k'ow in εknm'n ij. Ετη -l'εwl ow toη -l'ok mijετη a e lís.

21

Pɔl aam Jerusalem

¹ Eke sica s'εlu εl es a, s'imn mijετη εm eci, kpekη kpekη toη s'ok Kɔs lekr εm; λεγη b'εny a, s'im s'ok Rod lekr εm, ετη s'igb yogη s'im s'ok Patara baηη. ² Yogη, s'εηη mijετη nyam ek'am ow im Fenisi ετη s'ok εm s'im. ³ S'εkn Sipr lekr a kpekpe εm, s'εcr ow ec'esr εm a, ετη s'imn Siri eci. S'itr es Tir eci nanu gbεl a, yogη a eke mijετη a k'usm in ec'ερεkp ab es a. ⁴ Yogη s'εηη jam εεl ετη s'αηη εl ab ow ij ηενεγη mum nyam. Eke Abη Lala εwar εl a, -li dad Pɔl eke k'úyυm iim Jerusalem. ⁵ Gbεkɔ eke ηενεγη gber mum a oc es a, s'εwl s'εbr εγ ec'usu im ab εm. Εl fεη -l'ow -l'εwl εγ, εl ec'ɔyɔw lele εl ec'ey ab toη s'ok ɔkm baηη a. Okij ηeny yogη, s'ok ɔwrɔkp wus si ηɔηη Nyam. ⁶ Eke sica s'εlulil es a, s'ok mijετη ab εm ετη εl gbε -l'εwl -n'im gbugη gbugη.

† **20:34** Bèbm̄n Ob Kok 18.3a. † **20:35** Jesu ec'odad na, wεl ocm εwm es Matie, Mark, Luk lele Jan ab eci lel ab εm.

7 Sica eke s'igb Tir a, s'im s'ok Pitolemais, etɲ s'uwar ey ec'usu im mij af ec'a. Yogɲ s'ekaniɲ eb ab em ec'agɲ lisijimel ab ab, etɲ s'annɲ el ab legɲ nyam ce. 8 Legɲ b'eny a, s'im s'ok Sesare. Yogɲ, s'ok Amani Mamn a ec'es ɔmun es Filip ec'akɲ a etɲ s'annɲ in ogɲ a. L'el agɲ lobɲ a eke wel sɔsum ot Jerusalem a e nyam. † 9 N'ony ey ɔyɔw yar eke ebim egɲ, ke b'ɔb kokoba dad odad eke Nyam b'ɔɲ el a. 10 S'annɲ yogɲ ow kok seɲɲ nɔnɔ toɲ etɲ kokoba ɔb es nyam eke wel b'esɲ Agabus † annɲ Jude ow. 11 L'ow ey ogɲ a, l'oc Pɔl eci meb er em a, n'awɲ in ec'akr a lele sabu ab ab, etɲ li dad nine: «Kin Abɲ Lala ec'odad eke am dad: egɲ a eke meb er em na el in ec'a, Jerusalem yogɲ, Jwifel b'ow awɲ'n ebɛn, ke -l'oc -l'elu ow agɲ ek'elm Jwifel a abu em.»

12 Eke s'iri ów amua a, ey obi ey obi lele Sesare ec'ey lisijimel ab ab, si ɲɔɲɲ Pɔl eke k'úyɲm iim Jerusalem. 13 Gbekɔ li dad nine: «Kɔ bla sosiem etɲ am ikɲɲ ɔɲɲ ɔwar'm sos es ee? Em, mi bebɲm sos, ow elm em ec'awɲ a ce eci, kɔ ke m'úw Jerusalem Es Kɔtɔkɔ Jesu sosiem.» 14 Eke s'ɔtum s'ebm'n odad ebl em a, s'atram'n ij etɲ si dad s'ese: «Ke ow el yec'a ek'Es Kɔtɔkɔ am erur a!»

15 Eke sica s'annɲ yogɲ si kok seɲɲ beb a, si bebɲm sos s'am uyu s'imn Jerusalem eci. 16 Sesare eci jam esel a ow ewl ey Jerusalem; -l'oc ey -n'im egɲ nyam eke k'eb ok ey akɲ a ogɲ; wel b'esɲ'n Minason, Sipr lekr em ec'egɲ ek'el jam es legɲ kpekpe, ke ir Jerusalem. 17 Yogɲ eke s'ok a, ey lisijimel a eb ey sos em inɲ em.

† 21:8 Ɛkn Ob Kok 6.5; 8.5. † 21:10 Ɛkn Ob Kok 11.28.

Pɔl im Jak ogɲ a

18 Eke læɲɲ ɛny a, Pɔl ot ɛy ab im Jak ogɲ a; yogɲ, Nyamel ec'agɲ ekpekp a fɛɲ as luku. 19 Pɔl ɛɲɲɲ ɛl, ɛtɲ mɛwl ɛm am dad ɛl in e juma ab ɛm ec'ów fɛɲ eke Nyam kok agɲ a ek'elm Jwifel a ec'araɲɲ a. † 20 Eke -l'irir ow ec'odad a uwr a, -li kɔklm Nyam; ɛtɲ -li dad Pɔl ninɛ: «ɛy lisijim, am ɛkn eke Jwifel fandi fandi ub Jesu nawrɛ, ke ɛl fɛɲ -li b'ucu ol a -n'ony es sɛnyn sɛnyn a. 21 Wɛl dad ɛl eke ɲ bi yɛgm Jwifel a fɛɲ ek'in ir lutu a low eke wɛ'n k'igɲ Mois ec'ol a in ɛlu es, ɛtɲ ɛmɛny ɲ bi dad wɛl eke wɛ'n k'úbrm wɛl ec'ey a ekr es, wɛ'n kí kokm Jwifel ec'ów a. 22 -Li b'ow -l'iri tasi eke ɲ ow aɲa. Ayaf si ki kokr ab ee? 23 Ow akpl ke kók ow a eke si b'ow si dad'ɲ a. Aɲa, s'ony agɲ yar ek'ij nɛny Nyam ec'any af. 24 Òc ɛl ab im, àɲɲ ɛl ab sos ayal eci low kok ab ɛm, ke sóg ɛl e low kok a e labm, yec'ɛtɲ ke -l'otu -l'ɛr sin. † Ow ɛm a, agɲ a fɛɲ b'ow uw any eke ów a fɛɲ e wɛl dad ɲ e lís a elm nawrɛ; ow b'ow yɛgm eke ɲ yɛji aɲɲ Mois ec'ol a ec'elum ɛm. 25 Agɲ a ek'elm Jwifel ke ub nawrɛ a ec'a, si kok lel s'awɲ ɛl si dad ɛl ów yec'a eke si bɛbm

† **21:19** Ow k'odm Pɔl eci samani a eke am ɔɲ ɛl a, Azi wus af eci Sinyamel a eci ob ap a eke l'eb a, n'ɔɲ wɛl. ɛkn 1 Korɛnt 16.1-4; Rom 15.25-28. † **21:24** Jwifel bɛb b'ij nɛny Nyam ec'any af ɛdɲɲ læɲɲ eb -li k'ɛɲɲmn mar, -li k'ɛrmn sin. Pɔl ɛɲɲ eb eke k'el agɲ yar amua e low kok a ec'idr ɛs. Ow sosisɛm, egb waw eke wɛl ibrm a (Awl 6.14-15), ow it ke li sóg ow e labm. Sica sos ayal eci low kok a b'uwr a, ow it ke l'ɛwar Nyamel gbɛl ab ɛm eci egb waw ɛsɛl a, yec'ɛtɲ ke -li bɛbm sos egb waw a eci. Læɲɲ ab af anake agɲ yar a b'ow ɛr sin, ke ofɲ sin a lele egb waw ab ab a.

a. Kin ów a: -li k'ijmn ndey eke wél oc wawr egb òḡ sèkp, -l'èḡḡmn mebl, -l'ijmn ndey eke wél okm mebl es, -l'ijmn nfaci.» †

²⁶ Af yogḡ, Pól oc agḡ yar amua ab im, èḡḡ eke èḡḡ èny a, -n'im wél ab sos ayal eci low kok ab em. † Èmèny n'im Nyamel gbèl ab em èḡḡ n'am dad wél dedeku em èḡḡ yec'af eke sos ayal eci low kok a b'ow uwr ke wél b'ow waw èl em ec'èḡḡ nyam nyam ec'ègb a.†

Wél èdḡḡ Pól Nyamel gbèl ab em

²⁷ Eke sos ayal eci sèḡḡ lòbḡ a am ow uwr a, kpèkḡ Azi oḡḡ eci Jwifèl a èkn Pól Nyamel gbèl a e gbugḡ a. -L'ij abra -n'òḡ dedeku a fèḡ èḡḡ -n'òny ow; ²⁸ -n'am òḡ -li dad -l'èse: «Israel ec'agḡ, èlumn èy abu! Kin èḡḡ a eke usu fèḡ, agḡ fèḡ ec'any af bi dad ów èḡḡ ok Israel ec'agḡ af, Mois ec'ól ab af lele Nyamel gbèl na af ab a. Èḡḡ sicaca em a, l'ot agḡ ek'elm Jwifèl l'ok Nyamel gbèl ab em; † ow em a, -ni ḡḡḡ usu lala a Nyam ec'any af.» ²⁹ Tasi em a, -n'am dad èben àḡke -l'èkn Efes iy Trofim † Pól ab èb ab em. -N'am tutr eke Pól oc èlu'l Nyamel gbèl a e gbugḡ lokm a.

³⁰ Likekr a èb es èb ab em èḡḡ òy òy a fèḡ em agḡ am àḡ ow. -N'òny Pól -l'òdu -l'èlu ow

† **21:25** Èkn Ob Kok 15.20 lele ow ec'akr otar ab ab. † **21:26** Pól eci usu im em a, èb èb a eke l'èc em a ec'agḡ a elm Jwifèl; ow òḡ l'aylm Nyam ec'any af. Ow it eke li k'ayal sos gbugḡ ke l'èy Nyamel gbèl ab em. Low kok na b'èb sèḡḡ lòbḡ. † **21:26** Bèbmḡ 1 Korènt 9.20. † **21:28** *l'ot agḡ ek'elm Jwifèl a l'ok Nyamel gbèl ab em:* Ow itm eke agḡ ek'elm Jwifèl a k'ok Nyamel gbèl a e gbugḡ lokm a. Èkn Ezekiel 44.7. Yogḡ wél nòn lèl ek'am dad èse: *Eke èḡḡ ek'elm Jwif afḡ èreb na es, ke in obi eci luw n'am òl es a.* † **21:29** Èkn Ob Kok 20.4.

ɔkm Nyamel gbɛl a e gbugɲ a ɛtɲ kpɛkɲ -li babl masany a. ³¹ -N'am ɔl eke -li k'ibi Pɔl, ɛtɲ kpɛkɲ wɛl im dad Rom e kumada a ek'anɲ Jerusalem a likekr a eke eb es ɛb a fɛɲ ɛm a e low. ³² Kpɛkɲ l'ot srɔda eyɲ lele ɛl ec'anym ɛsɛl ab ab ɛtɲ l'uru es n'im dedeku a ogɲ a. Eke -li b'ɛkn kumada a lele srɔda eyɲ ab ab a, -l'orm Pɔl ij. ³³ Kumada a ɛri im titm Pɔl, ɔɲ wɛl ɔny'n ɛtɲ ɔɲ abusu eke wɛl k'oc ɲgbraka yony awɲn'n; ɛtɲ l'ibrm ɛgɲ yec'a eke l'el a lele low yec'a eke n'am kok ab ab. ³⁴ Gbɛkɔ dedeku ab ɛm, agɲ amua ám dad odad na, ke bɛb ám dad ɛjeci. Kumada a ɔtum irim low a tasi likekr na ɛm; n'ɔɲ abusu eke wɛl k'oc Pɔl im in eci frutu lakp ab ɛm. ³⁵ Eke Pɔl anɲ êl a ec'af uyu usu a, srɔda eyɲ a oc'r abu ɛm abu ɛm, dedeku a e lɛc ek'am ɛlu ɔkm a sosiɛm, ³⁶ anɲke agɲ a fɛɲ am us'r jam ɔg dad ɛsɛ: «Wɛl ibi'r! Wɛl ibi'r!»

Pɔl ibrm odad

³⁷ Wanci ab af eke srɔda eyɲ a am ɔl eke k'ony Pɔl ɛlu frutu lakp ab ɛm a, li dad kumada a ninɛ: «Kɔ m'ony abusu eke mi ki dad'ɲ odad tɛl ee?» Kumada a ninɛ: «Kɔ b'ɛbr Grɛk ee? ³⁸ Njɛ elm Ejipt iy a eke efnɛny a cɛ is ar ke ot áru fandi yar ab im loj ab ee?» † ³⁹ Pɔl dad ninɛ: «ɛm Jwif, wɛl ew'm Tars ɛb ɛm, Silisi wus af, ɛb ek'ony any ec'ɛgɲ. M'am ɲɔɲn'ɲ, ɔɲ'm abusu mi dád dedeku a odad.» ⁴⁰ Kumada a ɔɲ'n abusu. Pɔl inym es êl a ec'af uyu usu a ɛtɲ l'ɔwl wɛl abu

† **21:38** Lɛgɲ ab ɛm a, Rom am ɔny ses babur nɔnɔ Jude eke li k'ew es ab ɛm. Low ɛgɲm ebm ɛsɛl nɔnɔ anɲ eke b'at Rom low.

eke -li ki yewal. Eke -li yewalil a, Pɔl am dad el odad Ebre em: †

22

¹ «Agn lisijimel lele agn esel ab, igɲɲ lɔru es ke írir low yec'a eke sica m'am ow mi dad em e dogɲɲ ec'a.» ² Eke sica -l'írir ek'ow am dad el odad Ebre em a, usu a irm es tiɲ etɲ Pɔl dad nine: ³ «Em Jwif, wɛl ew'm Tars eb em, Silisi wus af, gbɛkɔ Jerusalem aɲa wɛl gbagbl'm, etɲ Gamaliel el em e low yɛgm es. † Li yɛgm'm m'uw ey lagɲɛl ec'ol ab any sɛnɲn sɛnɲn. Nyam eci juma kok a eci lɛc a iy'm em nɔnɔ esɛ elɛl eke yɛfɛnɲna ɔny fɛɲ ow iy ɔny em ab af. ⁴ M'ijr agɲ a ek'am us Es Kɔtɔkɔ Jesu ec'ejagb na a gbre luw eci. M'ɔny egɲ lele ɔyɔw ab m'ók sobel em. ⁵ Egb waw es ligbɛl a lele Sanedrɛn a nimum ab ɔtu ek'ij danɲu ek'ow el odad nawrɛ eke m'am dad. El ec'abu em, m'ɛɲɲ silɛl ey lisijimel Jwifɛl ek'anɲ Damas a eci eke ow em -li k'uwr'm any; etɲ m'im eke mi k'ɔny ɔmn esɛl a ek'anɲ a, m'ók el ɲgbraka ke m'ót el ab m'ow Jerusalem ke mi kók el low ɲɲɲ.»†

Pɔl am dad in ec'erm em itɲɲ a ec'odad

⁶ «M'us ejagb m'aam etɲ eke m'am titm Damas a, lɛɲɲ uyu nɲɲ em, kɛkɛɲ usuayl ligbɛl nyam eci jɛɲɲ a anɲ afr ow ubur'm es. ⁷ M'ey wus etɲ m'iri lebl nyam ek'am dad'm esɛ: “Sɔl, Sɔl, kɔ bla etɲ am ijr'm gbre ee?” ⁸ M'ibrm m'ɛsɛ: “Egɲ gbɛl,

† **21:40** *Ebre ebr em:odad na Grɛk em a, wɛl ɔtu ek'itɲɲ ɛjɛc'em dad esɛ Arame ebr em.* † **22:3** *Gamaliel:èkn Ob Kok 5.34 lele akr otar ab ab.* † **22:5** *Èkn Ob Kok 8.3; 9.1-2.*

ko η bwo el'η ee?" Lebl a dad nine: "Em Nasaret e Jesu ek'am ijr gbre a." ⁹ Agη a ek'annη em ab a ekn usuayl a, ko -l'irim εγη a ek'am dad'm odad a e lebl a. ¹⁰ M'ibrm m'εσε: "Es Kotoκο, ayaf mi ki kokr ab ee?" Etη li dad'm nine: "Igb wus, im Damas, yogη wel b'ow dad'η low yec'eke Nyam am dad'η eke ki kok a." ¹¹ Eke usuayl na ek'am jejn a efal'm any a, agη a ek'annη em ab a ony'm abu etη ewl'm Damas.

¹² Yogη, εγη nyam annη eke wel b'εση Ananias, Nyam nunη ignη es senyn eke b'elum ey ec'ol a, ke Damas e Jwifel a fεη b'erur in e low. ¹³ L'ow n'εηη'm, li titm'm etη li dad'm nine: "Em lisijim Sol, εkn es!" Wanci ab af ce, any efl a oc es etη m'am ekn'n. ¹⁴ L'ignη af li dad nine: "Ey lagηel e Nyam a ikη anym sɔsum oc'η yec'etη ke úw low yec'a eke l'erur ab any, εkn Nenyembri Nyam Es a, ke iri in obi e neny em ec'odad. ¹⁵ Tasi em a, ow it eke k'ij in e danķu yec'etη ke agη a fεη ec'any af, dád low yec'a ek'ekn ke iri a. ¹⁶ Etη sica bla sosiem k'eku ee? Igb, òk mij nunη, ke η eci sikpl a fεη tétη es in e nin a ec'εση em."

¹⁷ M'ewl m'im Jerusalem, etη eke m'am ηoηη Nyam Nyamel gbēl a e gbugη a, m'ekan nunη em. ¹⁸ M'ekn Es Kotoκο etη li dad'm nine: "Ogη es ey okm Jerusalem fafa, anķe em e lís e low a eke am dad a, eb eyη a k'ow εγηm ow e low ebm." ¹⁹ Mi dad m'εσε: "Es Kotoκο, -l'uw any tasi eke mi b'im Nyam nunη ignη susu m'onη agη m'ok sobel em etη mi b'onη wel or agη eke b'ub'η nawre a. ²⁰ Etη legη a eke wel ibi η e danķu ij es Etien a, em yeji m'annη yogη. Agη a ek'am ibi Etien a,

m'εγη ελ e low a m'eb ετη m'osu ελ e mob sus εm a." † ²¹ Ες Κοτοκο dad'm nine: "Im, anke m'ow m'erm'η usu kpekpe, agη a ek'elm Jwifel a oγη." »

Pol lele kumada ab ab owi

²² Dedeku a iri Pol ec'odad a toη batη ign yogη a eke li dad ów amua na a; kó sica -n'am óg -li dad -l'εσε: «Írmnin εγη na! Íbir ir! L'itm eke li k'anη owr!» ²³ -N'am óg, -n'am ufη ελ e mob sus εm ab es, ετη -n'am wowl σεc afr. ²⁴ Kumada a ibrm eke wel k'ony Pol εlu in eci frutu lakp ab εm, ke wel ór'r ηgbre εm, ow óη'n li dád odad, yec'ετη ke l'úw low a sosiεm eke dedeku a am ógr'r ab any. ²⁵ Gbeko eke wel awη'n eke k'ór'r a, li dad sróda eyη ekη yen ec'anym εs a ek'anη yogη a nine: «Kó óny abusu eke k'ór Rom iy tasi eke wel jejm in e low okm ee?» † ²⁶ Eke l'iri ów amua a, n'im n'am óη in eci kumada a amani li dad l'εσε: «Bogη e low anake blel kok ab ee? Εγη na Rom iy tasi!» ²⁷ Kumada a ow εηη Pol ετη am ibrm'n εσε: «Dád'm ó, kó η Rom iy tasi ee?» Pol dad'r nine: «Εε, εm Rom iy.» ²⁸ Ετη kumada a dad nine: «Em labm ligbel mi sóg gbuη ετη m'el Rom iy tasi.» Pol dad nine: «Em ec'a gbε, mew εm ετη.» ²⁹ Kpekη agη a ek'am ow ór'r yec'ετη ke li dád odad a, εwl sos meny; kumada a in obi yeji erηη óny eke Pol k'el Rom iy tasi ke n'óη wel óny awη ow ηgbraka εm a.

Pol anη Sanedren ec'agη a ec'any af

† **22:20** Έκν Ob Kok 7.58; 8.1. † **22:25** Έκν Ob Kok 16.22 lele akr otar ab ab.

³⁰ Kumada a am erur eke k'uw low a tasi ek'ow sosiem Jwifel a am ok Pól ów af ab any; na sosiem, eke legñ eny a, n'ón wel momu Pól es ñgbraka ab em, etñ l'ibrm egb waw esel ec'es ewel a lele Sanedren a feñ ab eke k'as luku. L'oc Pól l'ow etñ n'inymn ow es el ec'any af.

23

¹ Pól ok Sanedren ec'agñ a anyamn af etñ am dad el ese: «Agñ lisijimel, Nyam ab ec'eb eke m'ir tonñ ke k'it yefenyina a, em tutr em a, m'ónym low kaka eke mi kokr em sosi ów af.» ² Egb waw es ligbel Ananias on abusu ek'agñ a ek'ann Pól saw a, ki bobm'n neny es. ³ Ow on Pól dad'r nine: «Iñ anake Nyam b'ow on'ñ a; ñ, êl eke wel ufur! † Anñ anja eke ki jej em e low ok ol em, kó ol ibrm eke k'onñ wel on'm ee?» ⁴ Agñ a ek'ann Pól saw a am dad'r ese: «Nyam ec'egb waw es ligbel a am wewr ee?» ⁵ Pól dad nine: «Lisijimel, m'uwm any ek'ow el egb waw es ligbel ab ab o! Tasi em a, Nyam Lel am dad ese: *Kí dadm ñ ec'eb ec'es ew a e nin ñun.*»†

⁶ Pól uw any eke Sanedren ec'agñ a e beb a el Sadusiél etñ likpr a Farisiél; na sosiem anake el ec'any af l'agbr lebl es li dad eke: «Lisijimel, em Farisi, Farisi ec'iy. † Eke m'ub luw em ann igb owi nawre a sosiem anake wel am jej em e low ok a.» ⁷ Kpækñ eke Pól dad ów amua a, Farisiél a lele Sadusiél ab ab ów es atar ey em, etñ luku as a

† **23:3** *êl eke wel ufur*:ow e nyandre el egn eke b'ew sos ese egn mamn af, ke tasi em a elm egn mamn. Bèbmn Matie 23.27-28.

† **23:5** Okm Ok 22.27. † **23:6** Èkn Ob Kok 26.5; Filip 3.5.

ec'agɲ a ubr em sakp yony. ⁸ (Tasi em a, Sadusiel bi dad eke luw em anɲ igb in anm etɲ afr erm esel lele abɲ ab yeji in anm; gbekɔ Farisiel ɔny ɔmn ów amua fɛɲ em.) † ⁹ Likekr a am at es, etɲ ol eci low yegm esel beb ek'el Farisiel ec'ogog ec'agɲ a igb erm bebl em am dad esɛ: «S'ɛɲnm low ɔbr kaka ɛɲ na em. Ow k'ɔdm abɲ nyam oglog afr erm es nyam dad'r odad!» ¹⁰ Ów es atar a am uyu afr toɲ kumada a erɲn am ɔny bake wel píplm Pɔl em. Na sosiem anake n'ɔɲ in eci srɔda eyɲ a eke k'im dedeku ab em ɔny Pɔl oc es el ec'araɲɲ, ke -l'oc -n'im ow frutu lakp ab em a.

¹¹ Lɛɲɲ b'uk a, Es Kotokɔ elu sos ɔkm Pɔl ec'any af etɲ dad'r ninɛ: «Sos át'ɲ es! Ij em e danɲu Jerusalem aɲa, etɲ ow it eke Rom yeji ow k'el ɛben.»

Wel ut Pɔl ec'ibi ec'asre

¹² Lɛɲɲ b'ɛny eci ibribr a, Jwifel beb ut asre; -l'ɛɲɲ -l'eb -l'ij nɛny eke -li k'ijmn ob, -l'ɛɲɲnm mij eke -li k'ibim Pɔl. ¹³ Agɲ a ek'ut asre ikɲ na a, ij agɲ ekɲ yony afɲ es. ¹⁴ -N'im -n'ɛɲɲn egb waw esel ec'es ɛw esel a lel agɲ ekpekp ab ab etɲ -li dad wel ninɛ: «S'ɛɲɲ s'eb s'ij nɛny eke si k'ijm ob kaka eke si k'ibim Pɔl. ¹⁵ Sica ɔny lele Sanedren ec'agɲ ab ab, ìbrmn kumada a eke k'oc Pɔl is ɔny; dàdr eke am erurir eke k'ɛkanin in e low ab em sɛnyɲ sɛnyɲ. Ey obi em a, si bebɲm sos eke si k'ibi'r gbunɲ ke l'ów l'ok aɲa.»

¹⁶ Gbekɔ Pɔl lisijɔw iyɲ nyam iri asre ut a ec'odad a. N'im l'ɛy frutu lakp ab em l'ɛwar eyu.

† **23:8** Bèbmn Matie 22.23; Mark 12.18; Luk 20.27.

m'erur eke mi k'uw low a sosisem eke Jwifel am ok'r ów af ab any a, m'oc'r m'im el e Sanedren ec'agn a ec'any af. ²⁹ M'ekn eke ów a eke -n'am dad -l'ok ow af a, el el obi em ec'ol a ec'ów, gbekó wél otum ejnm low obr ek'ow em li k'ejn luw oglog ke wél elu'l sobel em. ³⁰ Etn eke wél ewar'm eke Jwifel am ut in ec'asre a, m'erur eke mi k'oc'r m'is η etn m'ibrm agn a ek'am ok'r ów af a eke k'otn dedeku η ec'any af.»

³¹ Sróda eyη a elum ol a eke wél otη el a: -l'oc Pól etn ncok em -l'ewl ow ton -l'ok Antipatris. ³² Lεgn b'eny a, sróda eyη a ek'im lakr em a, ewl ow frutu lakp ab em etn elu gbanjó af uyu esel ab es aam usu a Pól ab. ³³ Eke -n'imn -l'okr Sesare a, gbanjó af uyu esel a oc lel a otη es ew es a etn -l'oc Pól -l'elu ow abu em. ³⁴ Es ew es a awl lel a etn ibrm Pól wus yec'af ec'εgn eke li k'el a. † Eke l'iri ek'ow el Silisi wus af ec'εgn a, ³⁵ li dad ow nine: «Ŋ ec'agn a ek'am ok'η ów af a b'ow ow a, m'ow m'ibrm'η low.» Etn n'otη abusu eke wél k'ew Pól es Eród ec'él gbél ab em. †

24

Jwifel am ok Pól ów af Felis ec'any af

¹ Σεgn yen b'ec a, egb waw es ligbél Ananias ow Sesare agn ekpekp beb ab lele awoka nyam eke wél b'εsn Tertulus ab. -L'ow es ew es Felis ec'any af eke -li k'otn Pól dedeku. ² Wél εsn Pól, etn Tertulus am ok'r ów af sodad amua em: «Es

† **23:34** Felis am ibrm eke k'uw any, eke tasi Pól el in ec'es ew ab em ec'εgn, yec'etn ke li jéj ow e low l'ok. † **23:35** Eród ligbél a anake us él gbél na Sesare a, etn ow el Rom ec'es ew esel a fεn ec'él eke l'us l'ew es.

εω mamn, η e nin em, s'am ir eb erm es ey em, ετη η e nyimn senyn em anake ów amua tititηn akpl ey ec'eb na ec'a. ³ Σεγη φηη, usu φηη ec'ów eke si b'εην a, s'am ελυ'η ow e bia erm nyam em. ⁴ Gbeko m'erurm eke mi k'irmn'η λεγη noko, na sosisem anake m'am ηοηη η ek'erm k'ey η es, ke iri ey ec'odad a; ow k'ow ibnm. ⁵ S'ekn ek'εγη na el εγη em e nunηη: li b'is odad wus na nimum eci Jwifel ab em, ετη l'el Nasariel † ec'ogog a ec'es εω es. ⁶ L'εw eke li ki ηηηη Nyamel gbел a sos; † ow sosisem s'εw'r abu af. [S'erur eke si ki jej in e low s'ok ey ec'ol ab em, ⁷ ko kumada Lisias εδηη abu any ετη λεc em l'eb ow ey ec'abu em. ⁸ N'οη abusu eke αγη a ek'am ok'r ów af a k'ow η ec'any af.] † Eke ibrm'n low, οtu eke η obi yeji k'uw low a tasi ek'ow sosisem s'am ok'r ów af ab any.» ⁹ Jwifel a akr lebl af, dad ek'ow el low nawre.

Pól am ayal in e lís e low a Felis ec'any af

¹⁰ Es εω es Felis owl Pól abu eke ki dad odad ετη Pól eb odad dad nine: «M'uw any eke akpo noko em el eb na eci jej ok es, ow anake m'ony omn ke m'am ow η ec'any af eke mi k'ayal sos a. ¹¹ Esε elel eke οtu eke η obi k'otar akr ab af a, ow kokm σεγη λεw yony αφηη es eke m'ow Jerusalem Nyam nunη igη eci. ¹² Wel εηηη im m'atarm ów es Nyamel gbел a e gbugη a εγη kaka φηη ab, ετη m'okm dedeku a al em Nyam nunη igη susu oglog

† **24:5** *Nasariel*: Wel b'oc nin na εσηη αγη a eke b'us Nasaret e Jesu jam a. Έkn Matie 2.23 lele ow ec'akr otar ab ab. † **24:6** Έkn Ob Kok 21.28 lele akr otar ab ab. † **24:8** Ob Kok eci silēl esig beb em a, wel εηηηη sodad ek'anη ob na [...] ec'araηη em a.

εβ ab εμ. ¹³ Ετη sicaca εμ a, αγη amua k'otum ayalm ów a eke -n'am ok'm af a e low. ¹⁴ Gbeko low na gbε, η ec'any af, m'am m'εγη m'eb: Εs Kotoκο Jesu ec'ejagb a ec'us εμ a, ke εμ lagηel e Nyam a anake m'am igη nun a. Jwifel bi dad ek'ow el ejagb yadη, ko εμ m'ub ol e silel a lele kokoba ob εsel e silel ab ab nawρε. ¹⁵ M'ony omn ikη na Nyam εμ, omn a eke el obi yeji -n'onyn, eke Nyam b'ow igbm αγη amamn lele enun ab luw εμ a. ¹⁶ Na sosiεm anake m'am atr sos es eke mi kokrm εμ sosi ów af Nyam ec'any af lele αγη ec'any af ab a.

¹⁷ Eke m'opi Jerusalem akpo nono a, m'εwl meny m'im eke mi k'elum εμ ec'eb a abu os εμ, ke m'ap Nyam ob. ¹⁸ Eke -n'εjan'm Nyamel gbηl a e gbugη a, ke m'uwar sos ayal ec'es gbεgbl a η; αγη nono anm εμ ab, ετη sóg yeji anm. † ¹⁹ Gbeko Azi eci Jwifel nyam nyam anη yogη, ετη blel -n'onyn low εμ ab, el anake blel -n'inym es η ec'any af aja ke -l'ok'm ów af a. ²⁰ Oglog ek'agη amua ek'anη aja a εkn low ηun eke mi kok legη a eke m'anη Sanedren ec'agη a ec'any af a, -l'otu eke -li ki dad. ²¹ M'inym es el ec'any af m'igbl lebl ogη mi dad eke m'ub luw εμ anη igb e low nawρε; ko low na ce eci anake yefenyina wel inymn'm es ony ec'any af jej ok ec'ab ee? †

²² Felis ek'iri Εs Kotoκο Jesu eci ejagb owi a ok es sos εμ senyn senyn a, oc jej ok a εw legη ejeci ετη dad el nine: «Λεγη eke kumada Lisias b'ow ow a, m'ow mi dad ony ec'odad a.» ²³ N'onη sroda eyη ekη yen ec'anym es a abusu eke k'εw Pol es

† 24:18 Εkn Ob Kok 21.17-28. † 24:21 Εkn Ob Kok 23.6.

sobel em, gbekɔ l'ew ow abusu es eke ow lawlɛl a ki kok ow e lís e low.

Pɔl anɔ Felis lele Drusiy ab ec'any af

²⁴ Sɛgɔ bɛb b'ɛc a, Felis lele ey Drusiy Jwif yɔwi ab ab ow. N'ɔɔ wɛl ɛsɔ Pɔl ow ɛtɔ n'am iri ɔmn eke ow ɔny Jesu Krist em a ec'odad. ²⁵ Gbɛkɔ eke Pɔl ɔb nun am dad es an mamn ec'odad, sos es ɔnyn e low lele jɛj ok e lɛgɔ e low ab a, ow am ɔr Felis ɛtɔ li dad ninɛ: «Sica ɔtu eke k'im gɔɔ. Lɛgɔ eke m'ow m'ɛɔn abusu a, m'ow m'ɛwl m'ɛsɔ'ɔ.» ²⁶ In ec'ɔmn em a ke Pɔl b'ow ɔɔ'n os; na sosiem anake sakp nɔnɔ li b'ɛsɔ Pɔl ow ot nenym in ab a.

²⁷ ɛbɛn ɛbɛn a cɛ tɔɔ akpo yony ɛc, ɛtɔ Pɔrsius Fɛstus usr Felis usu ɛsɛ es ɛw ɛs af. Eke Felis erur eke k'eb ɔɔɔɔ Jwifɛl oɔɔ a, l'ew Pɔl es sobel em.

25

Pɔl anɔ es ɛw ɛs Fɛstus ec'any af

¹ Sica Fɛstus ow ey in eci wus ab af eb juma; kpɛkɔ ek'ow ij sɛgɔ nyahan a, l'igb Sesare l'uyu n'im Jerusalem. ² Egb waw ɛsɛl ɛgbɛl a lele Jwifɛl ec'any ɛsɛl tasi ab ab ow in oɔɔ a am ok Pɔl dedeku es. -N'am at -l'ibrm ow ³ eke ow k'ɛgɔ ɛl nenym ɔɔ Pɔl ow Jerusalem; tasi em a, -l'ut Pɔl ec'asre ɛtɔ -l'erur eke -li k'ibi ow ɛjagb us ab em. ⁴ Gbɛkɔ Fɛstus dad ninɛ: «Pɔl anɔ sobel em Sesare ɛtɔ; em obi yeji ow k'ow ibnm m'ow m'ɛwl m'im yogɔ. ⁵ Ow akpl ke ɔny e any ɛsɛl a ów ɛwl'm Sesare ke ek'ɛgɔ ikɔ na kok low ɔɔɔ a, ókar ir dedeku es.»

⁶ Fəstus kok səgɨ niwn oglog səgɨ ləw cə ɛl ab, ɛtɨ l'əwl n'im Sesare. Ləgɨ b'eny a, n'im jɛj ok ɛm ɛtɨ n'ɔɨ abusu eke wəl k'oc Pəl ow. ⁷ Eke Pəl ow a, Jwifəl a ek'anɨ Jerusalem ow a, ɛlul il ɛm ɛtɨ am ɔny yadɨ ɛgbəl ok'r af ek'ɛl obi yeji -l'ɔtumɨ eke -li k'ayal. ⁸ Gbəkɔ Pəl am dogɨn sos dad ɛsɛ: «Mi kokm low ɔbr kaka Jwifəl ec'ol a e lís, Nyamel gbəl a e lís lele Sesar e lís ab.» ⁹ Fəstus ek'erur eke k'eb ɔɔɨ Jwifəl ec'any af a, ibrm Pəl ninɛ: «Erur eke k'im Jerusalem wəl jɛj low na ok ɛm ec'any af ee?» ¹⁰ Pəl dad ninɛ: «Aɨa eke m'inym es a, el Sesar eci jɛj ok usu nyam, ɛtɨ aɨa anake wəl ki jɛj ɛm e low ok a. ɛsɛ elɛl eke ɨ obi ɨ obi uw any ab af a, mi kokm Jwifəl low ɨɨɨ kaka. ¹¹ Eke mi kok low ek'ow ɛm mi k'uw, ke m'ɛgbrm eke mi k'uw. Gbəkɔ eke ów a eke -n'am dad -l'ok'm af a elm nawrɛ a, ɛgɨ kaka k'ɔtum ocm im ɔɔm ɛl. M'am ibrm eke mi k'ɛkn Sesar!»

¹² Sica eke Fəstus dad ów in ec'ów ɔm ɛsɛl ab ab bake ow uwr a, li dad ninɛ: «Ibrm eke k'ɛkn Sesar, b'ow im in ec'any af.» †

Pəl anɨ Agripa lele Berenis ab ec'any af

¹³ Səgɨ bəb b'ɛc a, ɛb ebu Erɔd Agripa lele lisijɔw Berenis ab ow Sesare eke k'ɛsɨɨn Fəstus. ¹⁴ Eke -n'anɨɨn yogɨ -li kɔkr səgɨ nɔnɔ a, Fəstus dad Pəl ec'odad ok Agripa. Kin odad a: «ɛgɨ nyam anɨ aɨa eke Felis ɛw es sobel ɛm. ¹⁵ Eke m'im Jerusalem a, ɛgb waw ɛsɛl ɛgbəl a lele Jwifəl ec'agɨ ekpekp ab ab ok'r dedeku es ɛtɨ

† 25:12 Rom eyɨ tasi a ɔny abusu eke k'ibrm Sesar in obi jɛj ɛl e low ok jɛj ok usu gbəl a.

ibrm eke mi k'ob'r low. ¹⁶ Mi dad el eke ow ecam Rom eyη ab eke k'elu eγη eke wel am cicr ab es on agη eke ok'r dedeku es a, eke l'obarm any wel ab; ow it eke wel k'on'n abusu li dad in e cicr a ec'odad ye. ¹⁷ Ow sosiem -l'ow aηa em ab etη m'irmnm lēη; eke lēη eny a, m'im jej ok usu a etη m'on abusu eke wel k'oc eγη a ow. ¹⁸ In eci cicr esel a ow, gbekɔ -li cicrm ow ów eηη a ek'ow em m'onny tutr a e kaka af. ¹⁹ -L'atar ów es ow ab el obi eci Nyam nuη igη owi em lele eγη nyam eke wel b'esη Jesu eke uw ke Pɔl am at dad eke ow'n n'anη owr a e low af. ²⁰ M'uwm elel eke mi ki kokr low nene em ab any; na sosiem anake m'ibrm Pɔl eke k'im Jerusalem yec'etη ke yogη wel jēj low na ok a. ²¹ Gbekɔ Pɔl eghm; l'ibrm eke li k'el sobel em es ton ke Sesar ony low dad'r. M'on abusu eke wel k'ew'r es ton ke m'on'n n'im Sesar ogη a.» ²² Agripa dad Festus nine: «M'erur tasi ek'em obi yeji mi k'iri eγη na nenym.» Festus dad nine: «Efi b'ow iri'r nenym.»

²³ Lēη b'eny a, Agripa lele Berenis ab ow agη ek'us any ab etη ok luku as usu a ec'arabu ab em kumadael lele eb ab em ec'any esel ab. Festus ibrm eke wel k'oc Pɔl ow. ²⁴ Etη li dad nine: «Eb ebu Agripa lele ony feη eke anηη aηa ey ab a, am ekan eγη na: in sosiem Jwifel nonɔ ow ek'n'm Jerusalem lele aηa ab, etη am dad ek'ow'n k'anm owr ij. ²⁵ Em gbε, m'ekn eke li kokm low kaka ek'ow em li k'uw. Gbekɔ eke in obi l'ibrm eke li k'ekn Sesar a, m'eγη m'eb eke mi k'on'n n'im yogη. ²⁶ M'onnym low tasi eke mi ki non in e nuη af m'on Sesar; na sosiem anake m'oc'r m'ow ony ec'any af, η eb ebu Agripa ec'any af tasi, yec'etη

ke wɛl b'ibrm'n low, ke m'óny low nyam mi nɔn.
 27 Ow am ɛw'm es adɲ sos ɛm eke tasi ɛm a, wɛl
 k'oc sobel ɛm ɛs im Rom, ke wɛl k'ayalm ów a
 sosiɛm eke ow af wɛl am cicr'r a!»

26

Pɔl am dad odad dogɲn sos Agripa ec'any af

1 Erɔd Agripa dad Pɔl ninɛ: «Abusu ɛru'ɲ es
 eke ki dad odad dogɲn sos.» ɛtɲ Pɔl igbl abu ogɲ
 am dogɲn sos sodad amua ɛm: 2 «ɛb ebu Agripa,
 sos ɛm am iɲn'm eke yɛfɛnyina mi k'ow ɲ ec'any
 af mi dad odad mi dogɲn sos ów a fɛɲ eke ow
 af Jwifɛl am cicr'm a eci. 3 Tasi ɛm a, uw Jwifɛl
 ec'ɛb ir owi lele ɛl eci ów es atar ab ab any. Ow
 sosiɛm, m'am ɲɔɲn'ɲ eke k'iri ɛm ec'odad a ɛrm
 es ok ɛm.

4 ɛm eci ɲgbafɛ ɛm ɛtɲ ec'es eke m'an a, Jwifɛl
 fɛɲ uw any; -l'uw elel eke nuɲ ɔb ɛm ɛtɲ m'iir
 ɛm ec'ɛbr a ec'araɲn lele Jerusalem ab ab any. 5 -
 L'uw'm any lɛɲ kpekpe; eke -l'erur, -l'ɔtu eke -li
 ki dad low nawɛ: m'el Farisiɛl ec'ogog ec'ɛɲ †
 ek'ɛl e Nyam nuɲ igɲ owi ɛw tuɔtuɔ akm ɛl lawlɛl
 a fɛɲ ec'a. 6 ɛtɲ sicaca ɛm m'ann jɛj ok ec'any
 af aɲke m'óny ɔmn Nyam e low a ek'ɛwar ɛy
 lagɲɛl ɛw es ab ɛm. 7 ɛy ec'ɛb lɛw yony a ec'agɲ
 a yɛji am ɔmn ɛwar na eke k'ɛy ɔkm; ow sosiɛm
 -n'am igɲ Nyam nuɲ ari at ɛm, ncok lele lɛɲ owr
 ab. ɛb ebu Agripa, ɔmn ikɲ na sosiɛm ec'anake
 Jwifɛl am ok'm ów af a! 8 ɔny Jwifɛl, ke Nyam
 ígbm agɲ luw ɛm a, bla ɛtɲ am ubr ek'ow el low
 ek'ɔtu ee?

† 26:5 ɛkn Ob Kok 23.6; Filip 3.5.

9 Em obi yeji, legɲ sig em a, m'ony tutr eke akunda kaka feɲ em ow akpl eke mi k'ogɲ Nasaret e Jesu e nin a ar. 10 Low na anake mi kok Jerusalem a. Egb waw esel egbel a ɔɲ'm abusu akpasu mum nyam eke mi k'ok ɔmn esel nɔnɔ sobel em, etɲ mi b'elu abusu es legɲ eke wel b'ɔb el low luw ec'a. 11 Sakp nɔnɔ mi b'im Nyam nun igɲ susu m'ɔɲ wel ijr el gbre yec'etɲ ke -l'owr sar el ec'ɔmn ɔny ab em. El ec'erm bebl eke m'ony a agb nɔnɔ, toɲ ow b'ɔɲ m'im seb ejec'em m'ijr el gbre.»†

12 «Eben legɲ nyam egb waw esel egbel a ɔɲ'm abusu eke mi k'im Damas mi kok juma.† 13 Eb ebu Agripa, m'us ejagb etɲ legɲ uyu nun em a, m'ekn usuayl ek'anɲ afr am ejɲ ow; jeɲn a afɲn ligbn ec'ab es, etɲ am ok em lele agɲ a eke el ab m'us ejagb ab ab af. 14 Ey feɲ s'ok wus etɲ m'iri lebl nyam ek'am ikɲ dad'm Ebre em ese: “Sol, Sol, bla etɲ am ijr'm gbre ee? Kɔ bla etɲ am elu lɛc ɔkm ese id eke in ec'es ew es b'iyr likɲ af ee? Lɛc ɔfr ɔfr ce am ij.” 15 M'ibrm m'ese: “Egɲ gbɛl, kɔ bwo el ɲ ee?” Etɲ Es Kɔtɔkɔ dad nine: “Em Jesu a eke am ij gbre a. 16 Sica igb inym es. M'elu sos ɔkm mi yeɲm'ɲ eke mi k'oc'ɲ el em e juma kok es; b'ow ij em e danɲu dád ok agɲ el el eke ekan'm † yefenyana, ke dád yec'a eke emeny m'ow mi yeɲm'ɲ a yeji. 17 M'ow m'ɔsu'ɲ Jwifɛl ec'any af lele agɲ ejec'a eke m'ow m'erm'ɲ el ogɲ ab ab ec'any af. 18 M'am erm'ɲ eke k'im fig fig

† 26:11 Ekɲ Ob Kok 8.3; 9.1-2; 22.4-5. † 26:12 Ekɲ Ob Kok 9.1-19; 22.6-16. † 26:16 *el el eke ekan'm*: odad na Grɛk em a, wel ɔtu ek'itɲɲ ejec'em dad ese low yec'a ek'ekɲ a.

el anyamn, ɔny ot el es ncebn em ot ok el usuayl em, Satan ec'abusu ab em eke -n'anɔn a ot ɔn el Nyam. Eke -li b'ɔny ɔmn em em a, -li b'ow -n'ɛɔn el e sikpl a ec'oc ap lele es sig usu nyam aɔn a ek'el Nyam ec'ab ab." »

Pɔl am dad in e juma e li kok a ec'odad

¹⁹ «Eb ebu Agripa, ɛben a, es ɛkn owi a ek'anɔn afr ow ke m'ɛkn a, m'ɛgbrm ow e low ij. ²⁰ Kɔ m'ikɔ anym mi dad Nyam odad m'ok Damas ec'agɔn a lele Jerusalem ec'ab ab, Jude ec'agɔn a lele ɛb ɛjec'em ec'agɔn ab; el fɛɔn, m'ibrm el eke -li k'itɔn erm em, -l'ɛwl -li lɛr Nyam, ke -li kok ów eke bi yɛgm el ec'itɔn ikɔ na tasi a. ²¹ Na sosiem anake Nyamel gbɛl a e gbugɔn a eke m'anɔn a, Jwifɛl ɔny'm ke ɔl eke k'ibi'm a. ²² Gbɛkɔ Nyam ɔsu'm tɔn it yɛfɛnyɔna ɛtɔ m'anɔn eke mi k'ij danɔku aɔn fɛɔn ec'any af, k'ow el aɔn ek'ɔny any, k'ow el aɔn ek'ɔnym any. Mi dadm odad ɛjeci ek'ow elm kokoba ɔb ɛsɛl lele Mois ab ec'a eke dad eke b'ow ɛy a ɛɛ: ²³ Mesi a b'ow ij gbre, b'ow el ɛɔn krɛkrɛ ek'igb luw em, b'ow ɔb usuayl a e kokoba ok ɛy ec'ɛb a lele ɛbr ɛjeci ec'agɔn ek'elm Jwifɛl a.» †

Pɔl am ibrm eke Agripa k'ub nawrɛ

²⁴ Eke Pɔl am dad ów in e sos dogɔn ec'a, Fɛstus barm'n es lebl tuɔtuɔ em nine: «Pɔl, nuɔn em am uɔn'ɔ! Wewr lɛl nɔnɔ tɔn ow am ɛw'ɔ nuɔn em uɔn!» ²⁵ Pɔl dad'r nine: «ɛɔn gbɛl, nuɔn em uɔnm'm. Sodad a eke m'am dad a el nuɔn em es ok e sodad lele low nawrɛ tasi ab. ²⁶ Eb ebu Agripa

† 26:23 Bèbmɔn 1 Korɛnt 15.20; Esayi 42.6; 49.6.

otar ów amua akr uw any, ow sosisem in ec'any af m'otu eke mi ki dad omn em. M'uw any tasi eke l'uw ów a feñ any, anke ow elm es lol em e low. ²⁷ Eb ebu Agripa, kokoba ob esel ec'odad a eke dad a ub nawre ee? M'uw any ek'ub nawre!» ²⁸ Agripa dad Pól nine: «Am tutr eke legñ tel na em ce otu eke k'itññ'm m'el kretien ee?» † ²⁹ Pól dad'r nine: «K'ow él legñ tel em oglog seññ nono em, m'am ñoññ Nyam ek'ow k'élm ñ sony ce, kó ony feñ ek'am irir em ec'odad yefenyña a anake k'anññ ese eke m'anññ ab af a, kó ñgbraka amua gbé k'ánm em!»

³⁰ Eb ebu a, es ew es a, Berenis lele agñ a eke -n'anññ yogñ ab ab igb, ³¹ etñ eke -n'imn saw em a, -n'am dadarir el ofr em -l'ese: «Egñ na kokm low obr owi ek'ow em li k'uw, oglog k'ow em wel elu'l sobel em.» ³² Etñ Agripa dad Festus nine: «Blel egñ na ibram eke k'ekñ Sesar ana, ke blel wel élú'l es.»

27

Wel am ewl Pól Rom

¹ Sica wel egñ eb eke si b'ow s'im Itali mijetñ em eci. Wel oc Pól lele sobel em esel ejeci beb ab abul sróda eyñ ekñ yen ec'anym es nyam eke wel b'esñ Julius. L'el Rom eci sróda eyñ a ec'eb a eke wel b'esñ "Sesar Ogust eci eb" a ec'anym es. ² S'ok Adramit eci mijetñ nyam eke k'imn Azi e manu a ec'a, etñ s'im. Aritak yeji anñ ey ab; l'el Tesaloni, Maseduan wus af a ec'egñ. ³ Eke

† **26:28** *am tutr... kretien ee:odad na Grék em wel otu ek'itññ ejec'em dad ese B'ow on m'el kretien caca em!*

լըցի Բ'ենյ ա, ս'օւ ս'օկ Տիճոն. Julius eke am Օնյ Քօլ սենյն սենյն ա, Օղ'ն abusu eke li k'im l'ekn lawlél yec'etj ke wél kók in e lís e low. ⁴ Eke Էմենյ ս'անյ յօցի ս'իցԲ ս'աամ ա, ս'արս Տիքր Լեքր ա eke Բ'եճիկ Լեֆ any ա, աճե Լեֆ am Էլս Օքր Էյ. ⁵ Տ'սքր օկիյ ա eke titm Silisi wus lele Panfili wus ab ա, Էտի ս'իմ ս'օկ Միրա, Lisi wus af. ⁶ Յօցի, Julius Էիկ Ալեանդրի Էցի միյեճիկ նյամ Էկ'աամ Իտալի Էտի Լ'օտ Լ'օկ Էյ Էմ.

⁷ Տ'սս միյ քեքե քեքե սըցի ոճոճ Էտի ցԲրե Էմ կքա, ս'իմ ս'օկ Նիճ Բաճն any af. Eke Լեֆ ա յեճմ Էյ eke si k'օկի any ս'իմ կքեքե ա, ս'Էքր wus ա Էկ'սսմ օւր Տալամօնե ԷԲ ա ԷԿ'ա ս'օկ Կրեճ Լեքր ա ԷԿ'Էքր Էմ ա eke Բ'եճիկ Լեֆ any ա. ⁸ ԳԲրե Էմ ԷԲԷՆ, ս'արս Լիցիլ ա ս'իմ ս'օկ սսս նյամ eke wél Բ'Էճիկ Մանս Ամամն, Էկ'անյ Լաճե Բաճն սաւ.

⁹ Տ'իրմն Լըցի ոճոճ, Էտի միյ սս ա յեյի am Էւ տստս աճե Լաքօ am սւր. † Օւ սօսիեմ Քօլ am Էւար Էլ ճաճ ԷճԷ: ¹⁰ «Ացի Լաւլել, մ'ամ Էկն eke սսս Էմ ա Բ'օւ Էւ տստս: միյեճիկ ա Լելե սԷրեքր ab ab Բ'օւ սի, Էտի Էյ օԲի յեյի ս'օտս eke si k'սւ.» ¹¹ ԳԲեճօ սրճա Էյի Էկի յեճ ԷԿ'անյմ Էճ ա Օնյ Օմն միյեճիկ նյիմն Էճ ա Լելե միյեճիկ Էճ ab ab Էմ աԿմ Քօլ Է Տօճաճ ա. ¹² Էտի Էմենյ նանս ա աԿքլմ eke Լեճի կ'անյ յօցի Լեֆր Լըցի Էյ նա Էմ. Նա սօսիեմ ացի ոճոճ ա Էկ'անյ միյեճիկ ab Էմ ա Էրսր eke կ'իցԲ յօցի: -Լ'Էրսր eke -Լ'օտս, Է -Լ'իմ -Լ'օկ Քենիս, Կրեճ Էցի նանս նյամ eke Օկի Էքր Էմ Էցի նեմն օցօց ա

† 27:9 *lakpo am uwr*: Գրեք Էմ ԷԿ'Էլել eke wél Բ'իրիկ Էլ *neny enj e* Լըցի. Օւ Էլ Տիքլ օԿ աք ԷԿ'Էճ ցԲեցԲԷ ԷԷ Բ'Էյ աւլ ԼիԲարմ Էմ օցօց աւլ Լեւ Էմ Երսալեմ. Աւլ աւսա af Լեֆ ԷցԲել Բ'Էլս, օւ Բ'օնի միյ ֆեյ ԷԿ'սքր ա Բ'Էւ տստս.

lele afr em eci nemn ogog ab ab. Yogŋ anake -li k'anŋ -l'uar lefr legŋ iy a.

Lef ligbel ey okij ab af

¹³ Esr em eci lef a am elu pɛtɛ pɛtɛ, ɛtŋ -n'am tutr eke el eci tutr a b'ow ey af. -N'ɔŋ mijetŋ a aam ɛtŋ am aru Kret eci ligigl a saw saw. ¹⁴ Gbɛkɔ wanci ab af cɛ lef ligbel nyam eke wɛl b'ɛsŋ "afr em e lidr ogog e lef" anŋ lekr a e mafeny ab em am elu ow. ¹⁵ Lef a oc mijetŋ ab ab aam: ow ɛw tuɔtuɔ eke wɛl k'ɔny mijetŋ ab es, ɛtŋ si yɛb ow oc ey ab im. ¹⁶ S'ɛcr esr ogog eci lekr liy nyam eke wɛl b'ɛsŋ Koda a, ɛtŋ ow ɛdŋn ey abu any. Gbre ij kpa em, s'ɔtu s'ɔny es eb elu e letŋ likekli a ek'ucur mijetŋ gbɛl a. ¹⁷ Mij ɛsɛl a ɛwl oc elu'l mijetŋ ab em. Sica -l'oc meb -li cucu mijetŋ gbɛl a -l'elul em. Eke -n'am uru eke li k'im -l'itr es mrici af Libi ogog a, -l'elu dondo nuŋ a ern ɛtŋ -li yɛb lef a am oc el ab im. ¹⁸ Lidgbɛgb a abu anŋ em am elul ey tuɔtuɔ toŋ legŋ ɛnyn ey ɛtŋ -n'am ot sɛrɛkp a -l'ok ern. ¹⁹ Legŋ b'ɛny akr af a, el obi ec'abu em -l'ot mijetŋ a e mob a -li wɔwl ern. ²⁰ Sɛgŋ nɔnɔ eke wɛl ɛknm ligbn, ɛknm mɪlɛl ɛtŋ lidgbɛgb a abu anŋ em am elu lɛc em cɛ. S'ɔnym ɔmn kaka eke si b'ow s'ɔtu s'anŋ owr.

²¹ Legŋ kpekpe ek'agŋ a ek'us mij a ijm ob kaka. Pɔl igb el ec'any af ɛtŋ am dad el ɛsɛ: «Agŋ lawlɛl, blɛl irir em ec'odad a eke m'am dad eke si k'ókmn ɔkm Kret a, ke blɛl s'ɔbrmn es abur na, s'irmnmn mob. ²² Gbɛkɔ sicaca em a, m'am ibrm eke k'ɔnyn erm susu, anke ɔny em ec'ɛgŋ kaka k'ow irmnm in e sel a, kɔ mijetŋ a sony

coco ce b'ow un. ²³ Tasi em a, ncok a em e Nyam a eke mi bi kok in e juma a ec'afɛr em es nyam ow'm saw ²⁴ etɛ dad'm nine: "Pɔl, erɛn k'ɔny'ɛ! Ow it eke k'im Sesar ec'any af, ke Nyam ec'erur a eke ɔny ɛ ec'a sosiem, li sɔg agɛ a ek'us mij ɛ ab a." ²⁵ Na sosiem, agɛ lawlɛl, ɔnyn em susu aɛke m'ɔny ɔmn Nyam em: ow b'ow el esɛ elɛl eke li dadr'm ab af. ²⁶ Gbɛkɔ si b'ow s'un s'inym es lekr nyam af.»

²⁷ Ncok lɛw yar em eke s'ann mij af ke lidgbegb a am oc ɛy ab im Mediterane eci okij ab af ana. Ncok eci lɛgɛn uyu nun em, mij esɛl a am ɛkn esɛ wus ce wɛ'n am titm af. ²⁸ -L'ɛlu meb eke wɛl ucu ob leg leg erɛ eke -li ki bɛbmɛn etɛ -l'ɛkn eke mij a eci sibn a ij abu likɛ lele lɛw lɔbɛ ab; -li b'im kpekpe tɛl a, emɛny -l'ɛlu meb a erɛ etɛ yogɛ ow ij abu likɛ lele niwn ab. ²⁹ -N'am uru eke mijetɛ a k'ɔb lob, ow sosiem, lɛtɛ jam a -l'ɛlu magbis yar erɛ eke -li k'ɔny lɛtɛ ab es, etɛ -n'am eku es ogɛ em eke lɛgɛ k'ɛny. ³⁰ Mij esɛl a am ɔl eke k'ok ɔkm lɛtɛ ab em; -l'usm es eb ɛlu e lɛtɛ ab es erɛ etɛ -n'am ub nyandre -l'esɛ: «S'aam lɛtɛ a ec'anym a s'ucur lɛtɛ es ɔnyn ob ab es.» ³¹ Gbɛkɔ Pɔl dad Julius lele srɔda eyɛ a ab ab nine: «Eke agɛ amua anm mijetɛ ab em, k'ow ɔtumn anmn owr.» ³² Ow sosiem, srɔda eyɛ a bubr simeb a ek'ɔnyn es eb ɛlu e lɛtɛ ab es a etɛ -li yɛb ow im.

³³ Gbuɛ ke usu ɔt es a, Pɔl ibrm ek'agɛ a fɛɛn k'ij ob etɛ am dad esɛ: «Kin, yɛfɛnyɛna ab a, sɛgɛ lɛw yar eke am ekur em mij ab ke k'ijmn ob kaka. ³⁴ M'am ibrm eke k'ijr ob aɛke ow el ɔny e sel ɛɛn eci. ɔny em ec'ɛgɛn kaka k'ow irmnm

in e sin nuḡ a e nyam.» ³⁵ Eke li dad ów amua uwr a, l'oc futufutu, l'elu Nyam bia wel ec'any af, l'ubr em etḡ n'am ij. ³⁶ Agḡ a feḡ sos at es etḡ el yeḡi -l'ij ob a. ³⁷ Ey feḡ eke s'ann mijetḡ ab em a, s'ij agḡ ekḡ yen yen sakp yony agḡ ekḡ nyahan agḡ læw nõhõn. ³⁸ Eke -l'ijr ob molok iy el a, -l'ot egb a eke -l'otr ab -n'aam a -l'ok erḡ eke mijetḡ a k'ew fuɛfuɛ.

³⁹ Eke læḡ eny a, mij esel a uwm wus a eke -li titmn ab any, gbekõ -n'am ekḡ wus ek'usm ew lõy k'elu mrici etḡ -l'erur ek'abusu eru es, -l'itr mijetḡ ab es yogḡ. ⁴⁰ -Ni momu magbis ab es -l'ok erḡ, etḡ -ni momu metḡbar eke wel bi nyiman letḡ a e simeb a yeḡ'es. Eben a, -l'ew gbad letḡ neny a eke læf k'itr letḡ a, etḡ -n'imn mrici a ogḡ. ⁴¹ Kõ -n'im -l'õbr sɛc ek'ann mij any yony ec'araḡn etḡ mijetḡ a abal inym es yogḡ. Letḡ anym a emn mrici ab em etḡ otum iim ij, etḡ mra am bõbm letḡ jam ab es læc em.

⁴² Srõda eyḡ a am erur eke k'ibi sobel em esel a yec'etḡ ke el em ec'egḡ kaka k'ábḡm mij eym õkm. ⁴³ Gbekõ Julius a am erur eke k'eb Põl elu es, etḡ l'edḡn wel eke -li ki kokmn low a eke -n'õnyn ow e tutr a. N'õḡ agḡ a eke b'abḡ mij a abusu eke k'ikḡ anym ok erḡ im ákpaf; ⁴⁴ agḡ likpr a ot õgõg og oglog mijetḡ a eci mob ekpr a us el jam. Eben ek'agḡ a feḡ im itr es ke sos irm es ana.

28

Põl any Malt lekr em

¹ Eke sica s'ok õkm es abur na em a, s'iri eke wel b'esḡ lekr a Malt. ² In ec'eb eyḡ a eb ey sɛnyn

senyn, etj eke mij am an ok wus ke lefr yeji am ow a, -li fuf al ligbel nyam ek'ey fen s'iwr s'elul em. ³ Pɔl oc milɛl eke wɛl abal eke k'ok al, kɔ al a ɔŋ lorŋn ey ɔkm arum'n abu ab. ⁴ Eke lekr a ec'agn a ɛkn lorŋn ek'arum Pɔl abu ab a, -n'am dad el ɔfr em -l'ɛsɛ: «Egn na ɛgn ibiu tasi; l'ey ɔkm okij ab em, kɔ Nyam em e jej ok a ɔɔm abusu eke li k'ann owr.» ⁵ Gbɛkɔ Pɔl ufn abu es ɔwl lorŋn a alm, etj ob kaka kokm'n. ⁶ Agn a am eku eke k'ɛkn'n l'ew oglog l'ey luw kpuru em. Gbɛkɔ eke -l'ɛkur ow ibn ke -l'ɛkan eke ob kaka kokm Pɔl a, -l'itŋn tutr etj -n'am dad ek'ow el nyam mum nyam. †

⁷ Saw yogŋ, lekr a ec'es ew es gbɛl a eke wɛl b'ɛsŋ Publius a ec'usu anŋ. Egn ikŋ na eb ey erur em etj ɔŋ ey es eru usu toŋ sɛgn nyahan. ⁸ Publius es a eru es anke lefr ɔl am ɔny'n etj n'am ɔs sob yeji. Pɔl im ɛkn'n, at'r abu nun, ŋɔŋn Nyam ɔŋ'n etj ewlm'n. ⁹ Na b'ɛc a, lekr a ec'ɔlu ejec'a yeji ow etj -l'ewl. ¹⁰ Agn a elu el ec'elum fen ɔkm ey e lɛs, etj wanci a eke s'am ow s'igb s'im a, -n'ɔŋ ey ob fen ek'it usu imm ec'a.

Pɔl im ey Rom

¹¹ Eke ow kok awl nyahan a, s'eb Alesandri eci mijetj nyam eke anŋ lekr ab em lefr lɛgn iy a nimum a s'im. Wɛl b'ɛsŋ mijetj a "Sinyam Oli". † ¹² S'ow s'ok Sirakus ec'eb ab em, s'anŋ yogŋ sɛgn nyahan. ¹³ Yogŋ s'ɛcr ligigl a eci s'im s'ok Rejiɔ eb em. Lɛgn b'eny a, esr em eci lef a ɔb nun

† **28:6** Bèbmɔ Ob Kok 14.11. † **28:11** *Sinyam Oli*: Ow el nyam yony, Kastɔr lele Polus ab eke mij esel b'ign nun yec'etj ke wɛl ɔsu el mij af.

am elu etj s'eb seḡḡ yony s'im s'ok Pusɔl. ¹⁴ Eb ab em, s'ejn agj lisijimel ek'ibrm eke si k'anj el ab seḡḡ lobj, etj sica s'igb s'aam Rom. ¹⁵ Rom ec'agj lisijimel a iri ey ec'amani etj ow toj ok usu eke wel b'esj Apius ec'An ɔl Usu a ey ec'obr eci. Agj ejeci ejn ey usu eke wel b'esj Ejanin Usu Nyahan a. Eke Pɔl ekn el a, l'elu Nyam bia etj sos at'r es. ¹⁶ Eke s'ow s'ok Rom a, wel ɔj Pɔl abusu eke k'ir in ogj a ke srɔda iy nyam am ɔsu'r.

Pɔl am dad Nyam odad Rom

¹⁷ Ow bi kok seḡḡ nyahan a, Pɔl ew Rom eci Jwifel ec'es ewel a abu in ogj a. Eke -l'asr luku a, Pɔl dad el nine: «Agj lisijimel, mi kokm low njj ey ec'agj a e lís, ey lagjel a ec'eb ir owi e lís etj wel ew'm abu af Jerusalem, oc'm ɔj Rom ejj. ¹⁸ -L'ibrm im ów etj -l'erur eke -li k'elu'm es anke em em a, -n'ejnm low ek'ow af -li k'ɔb'm low luw eci. ¹⁹ Gbekɔ Jwifel a erurm etj ow ɔj m'ibrm eke mi k'ekn Sesar ke wel ebr em ec'odad ab em, kɔ ow elm em ec'eb a eke mi k'ɔj dedeku eci. † ²⁰ Kin low a sosiem eke m'erur eke mi k'ekn ɔny ke mi dad ɔny odad a. Tasi em a, m'anj njbraka na em ejj a eke Israel ec'agj a b'ɔny ɔmn in em a sosiem.» ²¹ -Li dad ow nine: «S'ejnm j e lís e lel kaka eke k'anj Jude ow etj ey lisijimel kaka anm yogj owm tɔkjm ów okm ey oglog dadm ey j ec'odad njj. ²² Kɔ s'am erur eke ki dad low yec'a ek'am tutr a s'iri, anke s'uw any ek'usu a fej agj erurm Nyam eb na ek'anj em a e low.»

† 28:19 Ekɔ Ob Kok 25.11 lele akr otar ab ab.

²³ -L'ew læḡ nyam Pɔl ab etḡ læḡ a b'ow a, -l'ow nɔnɔ -n'eh̄n ow yogḡ a eke l'ir a. Ibribr tonḡ ncebles, Pɔl am otar ów a akr ok el: n'am dad wɛl Nyam ec'es ew a ec'odad etḡ Mois ec'ol a lele kokoba ɔb esel e silɛl a eke n'am dad ow ec'odad ab em, n'am ol eke li k'eb wɛl Jesu eci.

²⁴ Agḡ beb ów a ok es sos em, kɔ likpr a eḡḡm eke k'ub nawrɛ. ²⁵ El ɔfr em a neny okrm el af, etḡ -l'igb -n'aam. Pɔl dad el odad na ninɛ: «Abḡ Lala ɔny low ij tasi læḡ a eke n'am dad ɔny lagḡel odad kokoba ɔb es Esayi e neny em l'ese:

²⁶ Ìm dad agḡ amua a:

Ow b'ow ok ɔny ɔru em sɛnyn sɛnyn, kɔ k'ow irimn;

b'ow lær sɛnyn sɛnyn, kɔ k'ow eknmn.

²⁷ Tasi em a, agḡ amua itḡn ew tuɔtuɔ;

-li babl ɔru es, -li bubur anyamn,

yec'etḡ ke el eci anyamn a k'eknm es,

el ec'ɔru a k'irim ów,

el e nuḡ em ɔny a k'anm es,

-l'ewlmn -l'owmn em ogḡ bake m'éwlm el.» †

²⁸ Pɔl igḡ af dad ninɛ: «Sica úwr any eke Nyam eci sel eḡn ec'odad a ow agḡ a ek'elm Jwifel a eci:

† el gbe, -li b'ow -l'iri!» [²⁹ Eke Pɔl dad ów amua a, Jwifel a el ɔfr am atar ów es im lebl tuɔtuɔ em.] †

³⁰ Pɔl anḡ êl a eke l'eb ab em akpo yony. Li b'eb

agḡ a fɛḡ eke b'ow ekn'n a. ³¹ Li bi dad Nyam eci

es ew a ec'odad etḡ li bi yeḡm agḡ Es Kɔtɔkɔ Jesu

Krist owi ɔmn em tasi, etḡ eḡḡ edḡnm'n.

† **28:27** Esayi 6.9-10, Septant em ec'odad eke wɛl oc. † **28:28**

Bèbmn Selu 67.3; Luk 3.6. † **28:29** Ob Kok eci silɛl esig nɔnɔ em a, wɛl eḡnm akr 29.

Amani Owr
Adiokrou: Amani Owr New Testament

copyright © 1998 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Adiokrou

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

b20fd1e5-39e1-5678-9af9-b99e1ebfb994